

T.C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

BİR ŞAİR OLARAK BÜLENT ECEVİT

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gökhan ÖZTÜRK

Danışman:

Yard. Doç. Dr. Mustafa ÜSTÜNOVA

BURSA – 2017

T.C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

BİR ŞAİR OLARAK BÜLENT ECEVİT

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gökhan ÖZTÜRK

Danışman:

Yard. Doç. Dr. Mustafa ÜSTÜNOVA

BURSA – 2017

T. C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

..... Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim/Anasanat
Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı'nda
701111006 numaralı Gökhan ÖZTÜRK'nın
hazırladığı
“..... Bir Şair Olarak Bülent Ecevit”
konulu Yüksek Lisans Tezi (Yüksek Lisans Tezi/Çalışması) ile ilgili tez
savunma sınavı, 20/10/2017 günü 11.40 - 12.40 saatleri arasında yapılmış,
sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının
..... başarılı (başarılı/başarısız) olduğuna
..... Oybirliği (oybirliği/oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu

Başkanı)

Yrd. Doç. Dr. Mustafa Üstünova

Uludağ Üniversitesi

Üye

Prof. Dr. Alev Sınar Uğurlu

Uludağ Üniversitesi

Üye

Prof. Dr Salim Çonoğlu

Balıkesir Üniversitesi

20/10/ 2017

Yemin Metni

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “*BİR ŞAİR OLARAK BÜLENT ECEVİT*”
Başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak
tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntılarının kaynaklarının usulüne
uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar
bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

20/10/2017

Adı Soyadı : Gökhan Öztürk
Öğrenci No : 701441006
Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Programı : Yeni Türk Edebiyatı/Tezli
Statüsü : Yüksek Lisans

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 19/09/2017

Tez Başlığı / Konusu: BİR ŞAİR OLARAK BÜLENT ECEVİT / Edebî bir şahsiyet olarak Bülent Ecevit'in şiirlerinin incelenmesi

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 158 sayfalık kısmına ilişkin, 19/09/2017 tarihinde şahsım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 6'dır.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

19/09/2017

Adı Soyadı: Gökhan ÖZTÜRK
Öğrenci No: 701441006
Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı
Programı: Tezli Yüksek Lisans
Statüsü: Y.Lisans Doktora

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Mustafa ÜSTÜNOVA
19.09.2017

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı	: Gökhan Öztürk
Üniversite	: Uludağ Üniversitesi
Enstitü	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	: Türk Dili ve Edebiyatı
Bilim Dalı	: Yeni Türk Edebiyatı
Tezin Niteliği	: Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı	: XII+144
Mezuniyet Tarihi	: / / 2017
Tez Danışman(lar)ı	: Yrd. Doç. Dr. Mustafa Üstünova

BİR ŞAİR OLARAK BÜLENT ECEVİT

Türk siyasi tarihinde kendine önemli bir yer bulmuş şahsiyetlerden biri olan Bülent Ecevit, aynı zamanda poetika sahibi bir şair ve İngilizceden Türkçeye önemli eserler vermiş bir çevirmendir. Bülent Ecevit, politik bir lider ve devlet adamı olarak çeşitli sahalarda akademik veya akademik olmayan çalışmalarda kendine yer bulmuştur. Ancak bir şair olarak edebiyat tarihi ve edebiyat incelemesi sahasında Bülent Ecevit'e dair yapılmış tez niteliğinde kapsamlı bir araştırma yoktur. Bu çalışmanın amacı Bülent Ecevit'i şiir yazan, şiir üzerine düşünen ve şiir çeviren bir edebi şahsiyet olarak tanıtmak ve eserlerinin Türk Edebiyatına katkılarını ortaya koymaktır. Bu bağlamda Bülent Ecevit'in edebi yaşamı ve kişiliği incelenmiş ve şiir dünyası metin analizleriyle ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışmada öncelikle Bülent Ecevit'in bir şair olarak hayatı ve eserleri verilmiş, ardından poetikası analiz edilmiştir. Daha sonra Bülent Ecevit'in şiirleri biçim ve içerik yönünden incelenmeye çalışılmış ve ulaşılan sonuçlar tez sonunda ortaya konmuştur.

Anahtar Sözcükler:

Bülent Ecevit, Şiir, Poetika, Tema, Çeviri Şiir

ABSTRACT

Name and Surname	: Gökhan Öztürk
University	: Uludag University
Institution	: Social Science Institution
Field	: Turkish Literature and Language
Branch	: Modern Turkish Literature
Degree Awarded	: Master
Page Number	: XII + 144
Degree Date	: / / 2017
Supervisor (s)	: Ass. Prof. Dr. Mustafa Üstünova

BÜLENT ECEVİT AS A POET

Bulent Ecevit is a translator who settled himself in an important place in Turkish political history and also a poet that has poetics. Moreover, he also translated important works from English to Turkish. Bulent Ecevit found a place for himself as a political leader and a statesman in academic or non-academic works in various fields. However, there is no any sort of thesis or wide research of him as a poet in the history of literature or literary research. This work's aim is to put forth Bulent Ecevit as a literary person who wrote poems, thought about poems and translated poems and his contributions to Turkish literature. In this context, Bulent Ecevit's literary life and personality are examined and aimed to put forth with poetry world text analysis. Firstly, in this work, Bulent Ecevit's life as a poet and his works are given, and then, his poetics are analyzed. Afterwards, the poems of Bulent Ecevit are aimed to be examined in the matter of style and content and put forth and the end of the thesis.

Keywords:

Bulent Ecevit, Poetry, Poetic, Theme, Translating Poetry

ÖNSÖZ

Çağdaş Türk Şiiri incelemeleri son on yılda büyük bir ivme kazanmıştır. Bunun sebebi Yeni Türk Edebiyatı disiplininin kurulduğu yıl olan 1939 yılından bu yana edebi çeşitliliğinin artması ve değişik teoriler çerçevesinde şiire dair zengin bakış açıları oluşturulabilmesidir. Türk şiirinin önemli isimlerinin de eser vermeyi bırakması dolayısıyla bu eserler araştırmacıların çalışma alanına girmiş, eserler hakkındaki çalışmalar gündelik eleştirilerden bilimsel değerlendirmelere evrilmiştir. Bunun yanında edebiyat araştırmacıları her geçen gün yeni bir değerli eser ya da isimle karşılaşmaktadırlar. Bu da Türk Edebiyatının zenginliğini gösteren önemli bir ölçüttür.

Türk siyasi tarihinin önemli devlet adamlarından Bülent Ecevit, aynı zamanda şair kimliği ile de tanınmaktadır. Sağlığında iki defa şiir kitabı basılan ve ölümünden sonra tüm şiirleri bir araya getirilen Bülent Ecevit, şiirle profesyonel olarak ilgilenen, Türk ve Dünya edebiyatını iyi takip eden ve çeviriler yapan bir edebiyatçı ve aydın kimliğiyle de karşımıza çıkmaktadır. Şiirleri birçok eleştirmen tarafından başarılı bulunmuş, dolayısıyla kendisinin “şair” kimliği karşısında hiçbir araştırma ve inceleme yapılmamıştır. Bu noktada Bülent Ecevit’in bütün kimlikleri yanında şairlik kimliğinin de bilimsel bir incelemeden mahrum bırakılması önemli bir eksiklik olarak görülmüş ve bu çalışmanın çıkış noktası olmuştur

Bundan dolayı Bülent Ecevit’i Çağdaş Türk Şiiri disiplinin içinde bir şair olarak anılmasını sağlamak ve şiirlerinin edebi değerini göstermek bu çalışmanın ana amacı olmuştur. Bunu belli bir çalışma planı sayesinde gerçekleştirdik. Öncelikle Bülent Ecevit ile ilgili edebi veya edebi olmayan kaynaklar taranmış ve edebiyatla ilgili kısımların yetersizliği görülerek ilk elden kaynaklara ulaşma amacıyla Ankara OR-AN Sitesi’nde Bülent Ecevit’in evine gidilerek eşi Rahşan Ecevit ile görüşme yapılmış ve Bülent Ecevit’in özel arşivinde çalışma yapılmıştır. Arşivde Ecevit’e ait edebiyatla ilgili görülen bütün belgelerin kopyaları alınmış ve bu çalışmaya kaynak olmuştur.

Çalışmamızın ilk bölümünde Bülent Ecevit’in hayatı ve eserleri üzerine bilgi verilmiştir. Literatürde bulunan Bülent Ecevit biyografilerinden farklı olarak kendisini

bir siyasetçi olarak değil bir şair olarak anlatmayı amaçlamaktadır. İkinci bölümde ise Bülent Ecevit'in poetikası verilmeye çalışılmış, poetika olarak kabul edilebilecek "Niçin Şiir" yazısının analizi yapılmıştır. Bu sayede Ecevit'in şiir anlayışının daha iyi anlaşılması hedeflenmektedir. Üçüncü bölümde ise Ecevit'in şiirleri içeriksel olarak incelenmiş, şiirlerinde açıkça görülen temalar irdelenerek şiirlerinden bu temalara örnek gösterilmeye çalışılmıştır. Dördüncü bölümde de biçim çalışması yapılmış ve nazım biçim ile ses ve ahenk bağlamında şiirler incelenmiştir. Bütün bu yolculuk sonunda ulaştığımız sonuç ve değerlendirmeler son bölümde verilmiştir.

Bu süreçte misafirperverlik göstererek ellerindeki değerli belgeleri paylaşan Rahşan Bülent Ecevit Bilim Kültür ve Sanat Vakfı'na çok teşekkür ederim. Ayrıca benimle görüşme nezaketini gösteren vakıf başkanı sn. Rahşan Ecevit ve rehberlik ederek benim çalışma olanaklarımı kolaylaştıran vakıf yetkilisi sn. H. Asude Aral'a en içten teşekkürlerimi sunarım

Tezin hazırlanma sürecinde ilgiyle ve sabırla bana rehberlik eden, tüm bu süreci en doğru ve en verimli şekilde tamamlamama yardımcı olan değerli hocam ve tez danışmanım Yard. Doç. Dr. Mustafa Üstünova'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Yine tezin hazırlanma sürecinde bana desteklerini esirgemeyen değerli hocalarım Prof. Dr. Alev Sınar Uğurlu ve Yard. Doç. Dr. Halef Nas'a çok teşekkür ederim.

Çalışma sürecinde değerli eleştirileriyle beni yönlendiren ve gerekli düzenlemeleri yapmamı sağlayan, her zaman yanımda olan değerli dostlarım Uğur Uçkıran ve M. Gökhan Kaya'ya çok teşekkür ederim. Bunun yanında kaynaklara ulaşmama yardımcı olan ve desteklerini esirgemeyen dostlarım Tolga Şenel, Özdem Direkçi, Nadide Melissa Apaydın, Ümran Erçelik, Fazlı Güleç ve Levent Daşdemir'e teşekkür ederim. Son olarak bu süreçte beni her zaman destekleyen annem Fatma Öztürk'e sonsuz teşekkürü bir borç bilirim.

Gökhan Öztürk
Bursa, Nilüfer - 2017

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	I
YEMİN METNİ.....	II
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS İNTİHAL YAZILIM RAPORU.....	III
ÖZET.....	IV
ABSTRACT.....	V
ÖNSÖZ.....	VI
İÇİNDEKİLER.....	VIII
KISALTMALAR TABLOSU.....	X
GİRİŞ	11
1.TÜRK SİYASİ VE EDEBİ HAYATINA GENEL BİR BAKIŞ (1945-2000).....	11
1.1.Türk Siyasi Hayatına Genel Bir Bakış (1945-2000)	11
1.2.Türk Şiirine Genel Bir Bakış (1945-2000).....	19
2. BİR ŞAİR OLARAK BÜLENT ECEVİT'İN HAYATI VE ESERLERİ	23
2.1. Bülent Ecevit'in Hayatı	23
2.2. Bülent Ecevit'in Eserleri	42
2.2.1. Edebi Eserleri	42
2.2.2. Edebiyat Dışı Eserleri.....	44
3. BÜLENT ECEVİT'İN POETİKASI: "NİÇİN ŞİİR?"	45
3.1. Poetika Kavramı ve Bülent Ecevit'in Poetikasi	45
3.1.1. Şiirin Tanımı ve Nitelikleri	48
3.1.2. Şiir ve Gerçeklik.....	50
3.1.3. Şiir ve Dil	53
3.1.4. Şiir ve Birey.....	54
3.1.5. Şiir ve Siyaset.....	56
4. BÜLENT ECEVİT'İN ŞİİRİNDE İÇERİK	59

4.1. Temalar.....	60
4.1.1. Tasavvuf	60
4.1.2. Özgürlük.....	64
4.1.3. Barış.....	69
4.1.4. Umut.....	75
4.1.5. Ülke	79
4.1.6. Mitoloji ve Tarih	86
4.1.6. Güncel Olaylar	91
4.1.7. Bilim ve Teknoloji.....	99
4.1.8. Aşk.....	104
4.1.9. Doğa	110
4.1.10. Diğer Sanatlar.....	114
5. BÜLENT ECEVİT'İN ŞİİRİNDE BİÇİM.....	120
5.1. Nazım Şekli	120
5.2. Ses ve Ahenk.....	124
5.2.1. Kafiye	125
5.2.2. Redif	127
5.2.3. Ses Tekrarı.....	127
5.2.4. Biçimbirim, Kelime, Kelime Grubu veya Dize Tekrarları	130
6. BÜLENT ECEVİT'İN DİL ANLAYIŞI	133
7. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	136
KAYNAKÇA.....	139

KISALTMALAR TABLOSU

Bibliyografik Bilgiler	Uluslararası	Türkçe
Bakınız	V.	Bkz.:
Adı geçen eser	op.cit	a.g.e.
Adı geçen makale	loc.cit	a.y.
Sayfa/sayfalar	p. / pp.	s.
Editör/yayına hazırlayan	ed. by	ed.veya haz.
Çeviren	trans. by	çev.
Ve benzeri	a.s.	vb.
Ve saire	etc.	vs.
Cumhuriyet Halk Partisi	-	CHP
Demokratik Sol Parti	-	DSP
Türkiye Büyük Millet Meclisi	-	TBMM

GİRİŞ

1.TÜRK SİYASİ VE EDEBİ HAYATINA GENEL BİR BAKIŞ (1945-2000)

1.1.Türk Siyasi Hayatına Genel Bir Bakış (1945-2000)

1939-1945 yılları arasındaki İkinci Dünya Savaşı'nı denge politikasıyla geçirerek savaşa fiilen girmeyen Türkiye, bu yılları savaşın getirdiği ekonomik sorunlar ve her an savaşa girileceği endişesi ile geçirdi. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanı olarak "Milli Şef" sıfatıyla ülkeyi fiilen yönettiği bu yıllarda Türkiye'de Cumhuriyet Halk Partisi'nden başka siyasi parti bulunmuyordu. Atatürk döneminde gerçekleşen iki çok partili hayat denemesinin olumsuz sonuçlanması Türkiye'yi bir süre tek partili siyasi hayata sürüklemişti. Buna rağmen 1940'lı yılların başından itibaren çok partili hayat tartışmaları tekrar başlamış, İkinci Dünya Savaşı'ndan demokratik rejimlere sahip (SSCB hariç) Müttefik Devletlerin galip gelmesi ülkede çok partili hayat tartışmalarının artmasına sebep oldu. Parti içi bir tartışmadan dolayı istifa eden dört CHP'li milletvekilinin (Celal Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan, Fuat Köprülü) 1946 başında kurduğu Demokrat Parti, ülkedeki ilk muhalefet partisi olmasa da çok partili hayatı başlatan parti olarak tarihe geçti.¹

DP'nin kurulmasıyla CHP, TBMM'deki ağırlığını kullanarak genel seçimleri bir yıl geriye çekti. 22 Temmuz 1946 tarihinde yapılan genel seçimler Türk siyasi hayatının ilk çok partili seçimleri oldu. Bu seçimlerde CHP birinci parti olarak çıksa da "açık oy gizli tasnif" yönteminin kullanılması ve Türkiye'nin her yanından gelen usulsüzlük haberleri bu seçimin şeffaflığına gölge düşürdü. Muhalefetin itirazları bir sonuç vermese de 1946 seçimleri tarihe "şaiibli seçim" olarak kaydedildi.

¹ Atatürk'ün ölümünden sonra kurulan ilk muhalefet partisi Nuri Demirağ'ın kurduğu Milli Kalkınma Partisi'dir. Ancak Türk siyasi hayatında bir varlık gösterememiştir.

Görece sakin geçen dört yıldan sonra 1950’de yeni bir seçim kanunu ile sandık başına gidildi. ve DP %53.5 gibi bir oyla tarihi bir zafer elde etti. Bu seçimlerle birlikte Tek Parti Dönemi kapanıyor ve CHP 27 yıllık iktidarını devrediyordu. Tarihe “Beyaz Devrim” adıyla geçen bu olaydan sonra İsmet İnönü cumhurbaşkanlığından ana muhalefet partisi liderliğine geçiyor, Celal Bayar cumhurbaşkanı olurken Adnan Menderes ise başbakanlığı üstleniyordu.

DP döneminin ilk yıllarındaki olaylar çeşitli tarımsal reformlar, Marshall yardımları, Kore Savaşı ve Türkiye’nin Kore’ye asker göndermesi, bunun sonucunda Türkiye’nin NATO üyeliği olarak sıralanabilir. İktidarının ilk yıllarında ılımlı gibi görünen DP, zamanla CHP’ye karşı hırçın ve baskıcı bir tutum içine girmeye başladı. 1953’te CHP’nin malvarlıklarını Hazine’ye geçiren DP, basındaki muhalif söylemlere de sert bir cephe aldı. Buna rağmen 1954 seçimlerinde oylarını arttıran DP, %57.7 oy oranı ve 503 milletvekiliyle mecliste ezici bir çoğunluk elde etti. CHP ise 31 milletvekiliyle rakibinin çokça gerisinde kalmıştı.

1954’ten sonra Kıbrıs sorunu ülke gündemini çokça meşgul etti. Bunun sonucu olarak 6/7 Eylül 1955’te İstanbul’da yaşanan yağma ve Rumlara yönelik linç girişimleri ülke tarihine olumsuz bir olay olarak geçti. Bütün bunlara rağmen Kıbrıs meselesi 1959’da adanın özel bir statüye kavuşması ve Türkiye dahil üç büyük ülkenin garantörlük hakkını elde etmesi ile geçici bir çözüme kavuştu.

1957’de Türkiye’nin ilk erken seçimleri yapıldı. %48 oy alan DP 424 milletvekiliyle yine iktidardaydı. Fakat oyları düşmüştü. CHP ise 178 milletvekili kazandı.² DP iktidarı 1958’den itibaren basın ve üniversitelere karşı sert tedbirler aldı. Bunun yanında CHP’nin muhalefet etkinliğini kısıtlama yoluna gitti. Yurt gezilerinde CHP’ye engellemeler çıkartan DP 1960 başında bir “Tahkikat Komisyonu” kurarak gazeteler ve CHP’ye ağır cezalar verdi. Bunun sonucu olarak üniversitelerde olayların çıkmasıyla ülke bir kargaşa ortamına girdi.

27 Mayıs 1960 tarihinde TSK içinde ama emir komuta zincirinin dışında olan bir subay grubu ülke idaresine el koyarak on yıllık DP iktidarına son verdi. DP yöneticileri tutuklandı ve ülke yönetimi için 38 kişilik bir Milli Birlik Komitesi kuruldu. Cemal Gürsel başkanlığındaki bu komite 1961 seçimlerine kadar ülkeyi fiilen yönetti.

² Bülent Ecevit ilk kez bu seçimlerde Ankara milletvekili olarak TBMM’ye girmiştir.

Bu sırada MBK'nın emriyle Türkiye'nin önde gelen üniversitelerinin önemli bilim insanlarına hazırlatılan 1961 anayasası, 9 Temmuz 1961'de %61.8'lik bir oyla kabul edildi. 1961 anayasası Türkiye'ye Cumhuriyet Senatosu, Anayasa Mahkemesi, üniversitelerin ve TRT'nin özerkliği, çoğulcu demokrasi kavramı gibi birçok ilkeyi beraberinde getirdi. Bu yüzden 1961 anayasası için birçok kaynakta “demokratik bir anayasa olduğu” yorumu yapılmıştır.

Bütün bunlar olurken kapatılan DP yöneticileri Yassıada'da tutuklu kaldılar ve kurulan mahkemeye sanık olarak çıkartıldılar. Bu mahkemeden çeşitli cezaların yanında 15 idam cezası çıktı ve üçü infaz edildi. Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu ve Maliye Bakanı Hasan Polatkan, 16 Eylül 1961'de, Başbakan Adnan Menderes ise 17 Eylül 1961'de idam edildiler.

27 Mayıs'tan sonraki ilk seçimler 15 Ekim 1961 tarihinde yapıldı. Bu seçimleri CHP %36.74 oyla kazandı. DP'nin mirasçısı olarak Türk siyasi hayatına giren eski Genelkurmay Başkanı Ragıp Gümüşpala'nın liderliğini üstlendiği Adalet Partisi ise az bir farkla ikinci oldu (%34.80) CHP seçimleri kazanmasına rağmen salt hükümeti kurmak için salt çoğunluğa sahip değildi. Bu yüzden AP ile koalisyonla gidildi ve Türkiye'nin ilk koalisyon hükümeti 20 Kasım 1961 tarihinde kuruldu. Hükümetin Çalışma Bakanı ise Zonguldak Milletvekili Bülent Ecevit idi.

İsmet İnönü 1965 seçimlerine kadar iki hükümet daha kurdu. Bu sırada AP genel başkanı Gümüşpala aniden ölmüş, yerine Süleyman Demirel gelmişti. 1965 seçimlerinde AP, %52.87 gibi yüksek bir oy oranıyla tek başına iktidar oldu. CHP ise %28.75 ile oylarını düşürmüştü. Seçimlerin hemen öncesinde parti ilkelerini yenileyerek “Ortanın Solu” adını verdiği bir kimliğe bürünen CHP, bu niteliğini ileride hiç kaybetmeyecektir. “Ortanın Solu” anlayışının kurumsallaşması da bu sistemin savunucularından olan Bülent Ecevit'i 1966'da CHP Genel Sekreterliği'ne getirmiştir.

1969 yılında yapılan seçimlerden AP yine birinci parti olarak çıkar ancak hem AP hem de CHP oylarını düşürmüştür. Ayrıca bu seçimlerde sonraları Türk siyasi hayatında önem kazanacak isimler, MHP Genel Başkanı Alparslan Türkeş ve Konya Bağımsız Milletvekili Necmettin Erbakan ilk defa siyaset sahnesine çıkmıştır.

Bu dönemde bir yandan 1968 küresel gençlik olaylarının da etkisiyle Türkiye'deki gençlik olayları ve işçi eylemleri, bir yandan da AP'nin yasama ve yürütme eylemlerinde

durağan görülmesi TSK'yı hareketlendirmiştir. Buna Ordu içindeki cuntacı subayların darbe girişiminde bulunacaklarına dair belli emareler TSK üst kadrosunu müdahale etmeye yöneltmiştir. 12 Mart 1971'de TBMM'de okunan ve radyoda yayınlanan muhtırada iç politikanın etkisizliği ve istikrarsızlığı anlatılarak 1961 anayasasının öngördüğü reformları yapacak bir teknokratlar hükümeti öneriliyordu. Bunun üzerine Süleyman Demirel hükümeti istifa etti. CHP Kocaeli Milletvekili Nihat Erim'in partisinden istifa ettirilerek partilerüstü teknokratlar hükümetini kurması sağlandı.

İşbaşına gelen hükümet ile birlikte 1961 anayasasının özgürlükçü görülen kısımları değiştirildi. Öğrenci olaylarıyla mücadele edilerek öğrenci liderleri yakalandı. Birçok gazeteci, aydın ve yazar tutuklandı. Buna rağmen 12 Mart kadrosunun muhtırada bahsettiği anayasanın öngördüğü reformların gerçekleştirildiğini söylemek zordur. Bundan dolayı Nihat Erim 22 Mayıs 1972'de istifa etti. Türkiye bir süre daha Ferit Melen, Naim Talu ve Sadi Irmak'ın başbakanlığını yaptığı teknokratlar hükümetleriyle yönetildi.

Bütün bunlar olurken CHP'de "Ortanın Solu" anlayışını ağırlığını iyice hissettirmeye başlamıştı. 12 Mart'ı destekleyerek Nihat Erim hükümetine CHP adına bakan veren İsmet İnönü, Genel Sekreter Bülent Ecevit'in protestosuyla karşılaşmıştır. Makamından istifa eden Ecevit, 8 Mayıs 1972'de toplanan CHP Olağanüstü Kurultayı'nda İsmet İnönü'yü geride bırakarak 3. CHP Genel Başkanı seçilmiştir. İsmet İnönü de bu olaydan kısa bir süre sonra partisinden istifa ederek siyasi hayattan çekilir.

1973 seçimlerinden evvel yaşanan cumhurbaşkanlığı seçimi bir hayli olaylı olmuştur. 12 Mart kadrosunun adayı olan Faruk Gürler'in seçilmesi için TBMM üyelerine baskı yapılmıştır. Ancak Demirel ve Ecevit'in bu konuda uzlaşması sonucu Gürler'in seçilmemesi ülkeyi bir askeri darbenin eşiğine getirmiştir. Nihayet eski Deniz Kuvvetleri Komutanı ve Moskova Büyükelçisi olan Fahri Korutürk'ün seçilmesiyle bu kriz aşılr.

14 Ekim 1973 tarihinde yapılan genel seçimleri Bülent Ecevit'in başında olduğu CHP kazanır. %33.9 oy oranıyla 185 milletvekiline sahip olur. CHP'yi takip eden AP ise %29.8 oy oranı ile 149 milletvekiline sahiptir. Uzun süren koalisyon görüşmelerinden sonra Bülent Ecevit, Milli Selamet Partisi Genel başkanı Necmettin Erbakan ile uzlaşmaya vararak CHP-MSP koalisyon hükümetini kurdu. Kısa süren bu koalisyon sırasında meydana gelen en önemli olay 20 Temmuz 1974'te gerçekleşen Kıbrıs Barış Harekâtı'dır. Kıbrıs'taki Türk varlığını korumak amacıyla yapılan harekât dünyada büyük ses getirmiştir.

CHP-MSP koalisyonu dokuz ay sürdü. Partiler arası uyumsuzluktan dolayı dağılan hükümetten sonra AP Genel Başkanı Süleyman Demirel'in başbakanlığında 1.Milliyetçi Cephe Hükümeti (MC) kuruldu. Koalisyonun bileşenleri olarak AP, MSP, Alparslan Türkeş'in başında olduğu MHP ve Turhan Feyzioğlu'nun başında olduğu Cumhuriyetçi Güven Partisi (CGP) vardı. 1977 seçimlerine kadar ülkeyi 1.MC Hükümeti yönetti.

1977 seçimlerinden Ecevit'li CHP büyük bir zaferle çıktı. %41.4 oy alan CHP, 213 milletvekili çıkartmıştı. Ancak tek başına iktidarı 13 milletvekiliyle kaçırıyordu. Diğer partilerin koalisyona yanaşmaması üzerine CHP'nin kurduğu azınlık hükümeti güvenoyu alamadı, Demirel yine Türkeş ve Erbakan'ı yanına alarak 2.MC Hükümeti'ni kurdu ve 1978 yılına kadar işbaşında kaldı. 1978 yılı başında Ecevit, AP'den bir şekilde istifaya ettirdiği 13 milletvekili ile (Güneş Motel Olayı) 2.MC Hükümetini gensoruyla düşürdü ve kendi hükümetini kurdu.

Türkiye 1973'ten 1980 yılına kadar olan süreci Ecevit-Demirel arasında gidip gelen kısa süreli ve istikrarsız hükümetlerle geçirdi. Bunun yanında Küresel Petrol Krizi'nin sonucu olarak Türkiye'de hissedilen ciddi ekonomik bunalım ile yasadışı sol ve sağ örgütlerin birbiriyle çatışmaları ve 1980 başlarında görev süresi dolan Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ün yerine beş ay süreyle Cumhurbaşkanı seçilememesi ülkeyi iyice kaotik bir duruma sokmuştu. Bütün bunların sonunda 12 Eylül 1980 sabahı Genelkurmay Başkanı Kenan Evren'in başkanlığındaki TSK ülke yönetimine el koydu.

12 Eylül Darbesi ile Türkiye'de yeni bir dönem başladı. Ülke Kenan Evren'in başında bulunduğu Milli Güvenlik Konseyi (MGK) ile yönetilmeye başlandı. Binlerce insan tutuklandı, dernekler kapatıldı, birçok gazete ve dergi kapatılarak toplandı. Bunun yanında 12 Eylül öncesi parti liderleri zorunlu ikamete tutuldu ve her birine on yıl boyunca siyaset yasağı getirildi.

Askeri yönetim üç yıl sürdü. Yönetim sivil hükümetlere devredilmeden evvel 1982'de yeni bir anayasa yapıldı ve halkın %91'lik kabul oyuyla yürürlüğe girdi. Bu halkoylaması ile Genelkurmay başkanlığı yanında Devlet Başkanı sıfatını da almış bulunan Kenan Evren resmen Cumhurbaşkanı seçildi.

6 Kasım 1983'te darbeden sonraki ilk genel seçimler yapıldı. Seçime askeri yönetimce üç partinin katılmasına izin verilmişti. Bunlar askeri yönetimin devamcısı konumundaki Turgut Sunalp'in başında bulunduğu Milliyetçi Demokrasi Partisi (MDP),

sol siyaseti benimseyen Necdet Calp'ın başında bulunduğu Halkçı Parti (HP) ve merkez sağda duran Turgut Özal'ın başında olduğu Anavatan Partisi (ANAP) idi. Seçimleri ANAP %45.1 oy oranıyla kazandı ve tek başına iktidar oldu. Böylece Turgut Özal, 12 Eylül sonrasının ilk sivil başbakanı olarak görevinin başına geçti.

Turgut Özal'ın başbakan olarak bulunduğu yıllarda Türkiye liberal bir ekonomiyi benimseyerek serbest piyasa ekonomisini güçlendirdi ve çeşitli kalkınma hamlelerine girişti. İkinci boğaz köprüsü, F-16 uçaklarının yapımı, telekomünikasyon hizmetlerinin gelişimi ve Türkiye'de bilgisayarın yaygınlaşması bu atılımlardan bazılarıdır. Turgut Özal, bunları yaparken çokça takdir toplasa da enflasyonun ve pahalılığın artması ve Katma Değer Vergisi uygulaması yönünden eleştirildi.

12 Eylül öncesi liderlere uygulanan siyaset yasağı 6 Eylül 1987'de çok az bir farkla (%0.16) kaldırıldı. Siyaseten yasaklı olan liderler böylece haklarına kavuşmuş oldular. Süleyman Demirel Doğru Yol Partisi'nde (DYP), Bülent Ecevit Demokratik Sol Parti'de (DSP), Necmettin Erbakan Refah Partisi'nde (RP), Alparslan Türkeş ise Milliyetçi Çalışma Partisi'nde (MÇP) yollarına devam ettiler. Ancak Turgut Özal'ın açıklamasıyla genel seçimler bir yıl erkene, yani 29 Kasım 1987 tarihine alınmıştı. Bu yüzden liderlerin çoğu seçimlere hazırlıksız girmek durumunda kaldılar.

1987 seçimlerinde TBMM'ye yine üç parti girdi. %36.3 oranında oy alan ANAP oylarını düşürmesine karşın değişen seçim sistemi nedeniyle milletvekili sayısını arttırdı ve 292 milletvekiliyle TBMM'de temsil hakkı kazandı. Solun Temsilcisi SHP 99, DYP ise 59 milletvekili kazandılar. DSP, RP ve MÇP ile ülke barajını geçemedikleri için TBMM'de temsil hakkı bulamadılar. Bu dönemde askeri yönetimin etkisi günden güne azaldığı için ANAP iktidarı liberalleşme çabalarına hız vermiştir. Bunun yanında görev süresi dolan Kenan Evren'in yerine Turgut Özal, 9 Kasım 1989'da Türkiye'nin 8. Cumhurbaşkanı seçilmiştir.

Yıldırım Akbulut ve Mesut Yılmaz'ın başbakanlığında geçen iki yıldan sonra Türkiye 1991'deki genel seçimlerle iktidar değişikliğine gitti. 1991'de TBMM'ye 5 parti girmiş, seçim ittifaklarının dağılmasından sonra bu sayı 8'e çıkmıştı. Süleyman Demirel'in başında olduğu DYP %27 oy ve 178 milletvekili ile birinci gelmişken Mesut Yılmaz'ın başında bulunduğu ANAP %24 oy ve 115 milletvekili ile onu takip etmişti. Halkın Emek Partisi ile ittifak yapan SHP 88 milletvekili çıkarırken MHP ve İslahatçı Demokrasi Partisi ile ittifak yapan RP 62 milletvekiline sahip olmuştu. DSP ise %10.7 oy oranıyla seçim

barajını kılıpayı aşmış, TBMM'ye ancak 7 milletvekili sokabilmişti. İttifak yapan partilerin kendi partilerine dönmeleriyle TBMM çok aktörlü bir konuma geldi.

Seçimlerin sonunda DYP, SHP ile koalisyona giderek sekiz yıllık ANAP iktidarına son verdi. Artan terör olaylarına karşı mücadeleye hız verildi. Bunun yanında Körfez Bunalımı'ndan Türkiye'yi uzak tutmak için çeşitli tedbirler alındı.

Cumhurbaşkanı Turgut Özal, 17 Nisan 1993'te geçirdiği ani bir kalp krizi ile yaşama veda etti. Başbakan Süleyman Demirel, boşalan makama aday olarak 17 Mayıs 1993'te Türkiye'nin 9. Cumhurbaşkanı seçildi. Süleyman Demirel'den boşalan Başbakanlık makamına ise bir süre Erdal İnönü'nün vekaletinden sonra DYP Genel Başkanı olarak seçilen Tansu Çiller geldi. 1993 yılında Türkiye birçok olumsuz olayla karşılaştı. 26 Ocak'ta Cumhuriyet Gazetesi yazarı Uğur Mumcu'nun faili meçhul bir suikaste uğraması, Jandarma Genel Komutanı org. Eşref Bitlis'in helikopter kazası geçirerek şüpheli sayılan ölümü, 2 Temmuz'da Sivas'ta meydana gelen olaylar sonucunda 33 yazar, halk ozanı ve aydınının ölümü bunlardan bazılarıdır. Bütün bunlar yer yer Türkiye'de kitleler tarafından tepkiye karşılanılmışsa da ülke 12 Eylül öncesi kaotik ortamın benzeri bir duruma gelmemiştir.

1991-1995 arasında hükümetler parti olarak değişmemişse de siyasi figür olarak çok değişmiştir. Süleyman Demirel'den boşalan koltuğa Tansu Çiller oturmuş, hükümet ortağı SHP'nin ise kendini CHP'ye devretmesi ve bu süreçte dört genel başkan değiştirmesi (Erdal İnönü, Murat Karayalçın, Hikmet Çetin, Deniz Baykal) hükümet süreçlerini yer yer istikrarsızlaştırmıştır. Bunun yanında 1994 yılında gerçekleşen ekonomik kriz ülkenin ekonomik politikasına önemli bir darbe vurmuş, işsizlik ve pahalılık artmıştır.

1995 yılında yapılan genel seçimler ise RP'nin zaferiyle sonuçlandı. %21.3 oyla 158 milletvekili çıkararak RP'yi ANAP ve DYP 132 ve 135 milletvekilleriyle takip ediyordu. Bülent Ecevit'in DSP'si ise 76 milletvekili çıkarmıştı. CHP ise barajı kılıpayı aşmış ve 49 milletvekili ile TBMM'de temsil ediyordu. Hükümeti kurmaya hak kazanan Necmettin Erbakan'ın partisinin o dönem şartlarında laiklik karşıtı olarak görülmesi üzerine kimse RP ile koalisyona yanaşmadı. Nihayet Erbakan'ın Çiller'i ikna etmesiyle 54. Türkiye Hükümeti kuruldu ve Necmettin Erbakan Başbakanlık koltuğuna oturdu.

Necmettin Erbakan Türkiye Başbakanı olarak ekonomide Havuz Sistemi ve Gelişmekte Olan Sekiz Ülke (D-8) gibi sistemlerin kuruluşuna öncelik etti. Ancak partisinin içindeki kişilerin laiklik karşıtı hadiselerle karışması ve Necmettin Erbakan'ın bazı söz ve eylemlerinin kamuoyunda tepki çekmesi üzerine TSK'nın komuta kademesi 28 Şubat 1997'deki Milli Güvenlik Kurulu toplantısında hükümete tavsiye kararlar adı altında belli planları dayattı. Necmettin Erbakan bu kararları imzalamadı ve gergin geçen bir süreçten sonra 18 Haziran 1997'de Başbakanlıktan istifa etti. İstifasının sebebi Erbakan'ın kendi ifadesine göre Başbakanlığı hükümet ortağı Tansu Çiller'e devretmekti. Ancak Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, hükümet kurma görevini ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz'a verdi. Yılmaz da DSP ve yeni kurulan Demokrat Türkiye Partisi (DTP) ile 55. Türkiye Hükümeti'ni kurdu. DSP Genel Başkanı Bülent Ecevit, bu hükümette Başbakan Yardımcısı olarak görev aldı.

Bu arada RP "Laik Cumhuriyet ilkesine aykırı eylemleri" nedeniyle Anayasa Mahkemesi tarafından 16 Ocak 1998'de kapatıldı. Necmettin Erbakan ile altı kilise 5 yıllık siyaset yasağı getirildi. Kapatılan RP kadroları çok geçmeden kısa süre önce RP'nin kapatılma ihtimaline karşı kurulmuş olan Fazilet Partisi'ne geçtiler ve Recai Kutan'ı Genel başkan olarak seçtiler (14 Mayıs 1998).

ANAP-DSP-DTP koalisyonu, Türkbank Skandalı sebebiyle hükümeti dışardan destekleyen CHP tarafından gensoruyla düşürüldü (11 Ocak 1999). Gerçekleşen hükümet bunalımı sonucunda 18 Nisan 1999 tarihinde erken seçim kararı alındı ve Bülent Ecevit tarafından DSP'li üyelerce bir azınlık hükümeti kuruldu ve seçimlere bu hükümetle gidildi. Ecevit'in seçim hükümeti sırasında bölücü terör örgütü PKK'nin lideri Abdullah Öcalan'ın yakalanarak Türkiye'ye getirilmesi ülkede ve dünyada büyük ses getirdi.

18 Nisan 1999 seçimlerinde sandıktan DSP çıktı. %22.1 oy alan DSP 136 milletvekili çıkardı. Bir önceki dönem barajı aşamayan MHP, lideri Alparslan Türkeş'in vefat etmesiyle seçime yeni genel başkanı Devlet Bahçeli ile girdi ve %17.9 oy ve 129 milletvekiliyle seçimin ikinci partisi oldu. Kapatılan RP'nin ardılı FP ise oylarını düşürmesine rağmen üçüncü parti oldu ve 111 milletvekiliyle temsil edildi. ANAP ve DYP ise 86 ve 85 milletvekiline sahip oldular. Yine Türkiye'de koalisyon arayışı başladı ve 3 Mayıs 1999'da DSP-MHP-ANAP arasında kurulan 57. Türkiye Hükümeti Bülent Ecevit'in Başbakanlığında kuruldu. Türkiye'nin en uzun görevde kalan koalisyon hükümeti olan Ecevit Hükümeti, 12 Kasım 2002'ye kadar görevde kaldı.

1.2. Türk Şiirine Genel Bir Bakış (1945-2000)

İkinci Dünya Savaşı yıllarında Türk şiirinde Cumhuriyet'in ilanında sonra başlayan Memleketçi şiir akımı ile başını Yedi Meşalecilerin çektiği saf şiir akımının etkisi görülmekteydi. 1937'den itibaren şiirleri çeşitli dergilerde yayınlanan Orhan Veli ve arkadaşlarının getirdiği biçimsel olarak ölçü ve kafiyeden arınmış ve doğal söyleyişe yer veren, içeriksel olarak da gündelik yaşama ait unsurlara ve ironik anlatıma müsait olaylara yer veren şiir tarzı dikkat çeker olmuştur. Bu şiirler 1941 yılında *Garip* adıyla kitaplaştı ve bunun başına konan önsöz ile yeni şiirin ilkeleri açıklandı.³ Böylece Türk Şiiri biçimsel olarak yaptığı devrimle yeni bir döneme girmiştir.

Garip Hareketi'nin her iddiasının kendi şiirleri de dâhil olmak üzere kalıcı olduğunu söylemek zordur. Ancak şiirden çıkardıkları ölçü ve kafiye, Türk şiirine kalıcı olarak yerleşmiştir. Sonraki elli yılda düzenli kafiye ve hece ölçüsü kullanan şairler de olmakla birlikte ölçüsüz ve kafiyesiz şiir yazımı oldukça yoğunlaşmış ve ileri gelen şiir akımlarının eserlerinde ölçü pek kullanılmamıştır. Bu noktada Garip Hareketi'nin şiir anlayışını Türk şiirinde giderek yerleşen önemli bir alternatif yarattığını söylemek uygun olur.

1950'lerin ilk yıllarında Türk şiiri kısa bir durgunluğa bürünmüştü. Bunda DP iktidarının etkisi de bulunmakla birlikte Türk şiiri, adeta 1950'lerin ikinci yarısında yapacağı atılıma hazırlık yapmaktadır.⁴ Orhan Veli'nin 1950 yılındaki ölümüyle Garip Hareketi de fillen bitmişti. Ancak şiir ve şair çeşitliliği 1950'li yılların ikinci yarısında çok artar. Şairler yer yer edebi akımlarla birlikte hareket etmektedir. Ancak kendi şiir anlayışını oluşturan şairler bu yıllarda ortaya çıkar. Eski devirlerde müstakil şahsiyetler olarak adlandırılan bu tarz kişiler 1950 sonrasının şiirinde artık istisnai olmaktan çıkar. Bu durum da 1950 sonrası Türk Şiiri'ni devir devir değil, isim isim incelemeye mecbur kılar. Bu yüzden Ebubekir Eroğlu 1950'leri "Modernitenin Türk şiirine giriş yılları" olarak tanımlar.⁵

³ Daha fazla bilgi için bkz: Sazyek, Hakan, **Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Garip Hareketi**, Akçağ Yay. 3.b, 2006, Ankara

⁴⁴ Eroğlu, Ebubekir, **Modern Türk Şiirinin Doğası**, YKY, 1.b, 1993, İstanbul, s.41

⁵ Eroğlu, Ebubekir, a.g.e, s.42

Bu yıllarda isimleri öne çıkan bağımsız şairler olarak Cahit Külebi, Ceyhun Atıf Kansu, İbrahim Zeki Burdurlu, Behçet Necatigil, Salâh Bırsel, Necati Cumalı, Özdemir Asaf⁶ verebiliriz. Bunun yanında Mustafa Necati Karaer ve Yavuz Bülent Bakiler'in öncülüğünü yaptığı *Hisar Grubu* adı anılmaya değer önemli bir şiir oluşumu olarak karşımıza çıkar.⁶ Bunun yanında 1950'lerin bir önemli olayı da Türk şiirinde uzun dönemler ses getirecek Attila İlhan'ın tanınmasıdır. İlhan 1946'daki CHP Şiir Yarışması'ndan aldığı dereceyle ismini duyurmasına karşın ilk önemli kitapları 1950'lerde basılır. Bunun yanında İlhan'ın Garip Hareketi'ne karşı tavır alması da onun tanınırlığını arttırır.

Bütün bunlarla eşzamanlı olarak Bülent Ecevit de şiire 1940'lı yılların sonunda başlamış olmasına karşın bu yıllarda şiirini göstermeye başlar. Esas mesleği gazetecilik olan ve yayın hayatına çevirilerle başlayan şairin şiirleri 1950'lerde çeşitli dergilerde basılır. Bunun yanında zaman zaman çeviri şiirlerini Ulus gazetesinde köşesinde yayınlar.

Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri'nde adından en çok söz ettiren ve geçmiş geçmiş en büyük sesi getiren şiir oluşumu İkinci Yeni'nin ise etkinliğinin 1950 sonlarında başlamak mümkün ise de bu etkinliğine net bir başlangıç tarihi vermek zordur. Çünkü İkinci Yeni bilinçli bir birliktelik ve başlangıç girişimi ile doğmamıştır. Enginün'ün de dediği gibi *"İkinci Yeni ortak nitelikleriyle beliren bir akım değildir. Yeniyi deneyen, dünya görüşü, yetiştirme şekilleri ve beslenme kaynakları bakımından birbirlerinden çok farklı olan şairlerin eserlerinde sonradan tespit edilen benzerliklere dayanılarak ona bu ad verilmiştir."*⁷ Bu noktada durum Ebubekir Eroğlu'nun işaret ettiği modernitenin Türk şiirine girişi kavramıyla ilgili olabilir. Bu yıllarda Türk şiirine giren yeni bir hava genç şairleri etkisi altına almış ancak genç şairler kendi duyarlılıklarını da şiirlerinde kaybettirmemişlerdir. İkinci Yeni'nin temsilcileri olarak İlhan Berk, Edip Cansever, Turgut Uyar, Cemal Süreya, Sezai Karakoç ve Ece Ayhan'ı sayabiliriz. Şiir oluşumunun 1965'ten itibaren etkisizleştiği söylene de İkinci Yeni'nin temsilcilerinin ölümlerine kadar aynı tarza sadık kaldıklarını ve bağımsız olarak eserler ürettiklerini unutmamak gerekir. Bunun yanında İkinci Yeni'nin Türk şiirine getirdiği biçimsel ve içeriksel unsurlar daha sonra adı anılacak birçok şairde az veya çok görülmüştür.

⁶ Tasnif Kökenleri ve şair isimleri ile ilgili olarak bkz: Enginün, İnci, **Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı**, Dergâh Yay, 15.b, İstanbul, 2014,

⁷ Enginün, İnci, a.g.e, s.123

İkinci Yeni'nin özellikleri olarak Asım Bezirci şunları sıralar: Gelenekten kopma, biçimciliğe kayma, değiştirim (sapma), karıştırım (sinestezi), özgür çağrışım, soyutlama, anlamsızlık, imgeleme, us dışına çıkma (gerçeküstücülük), güç anlaşılma, okurdan uzaklaşma, halka sırt çevirme, çevreden ayrılma ve kaçış.⁸ Asım Bezirci toplumcu gelene sahip bir eleştirmen olduğundan İkinci Yeni'ye eleştirel olarak yaklaşmış ve bu yaklaşımını tasnifinde de hissettirmiştir. Buna rağmen bütün bu özelliklerin İkinci Yeni şiirlerinin büyük çoğunluğunda bulunduğunu söylemek mümkündür.

1960'lardan itibaren Türk şiirinde toplumsal olaylarla eşgüdümlü olarak toplumcu tavrın etkisi artmaya başlar. Buna rağmen şairler bağımsızlıklarından bir şey kaybetmezler. Gür sesli ve slogancı şiir Türk şiirinde çokça görülse de İkinci Yeni'nin getirmiş olduğu içsel tavra yakın şairler çoğalmakla birlikte daha önceleri Asaf Halet Çelebi ve Necip Fazıl Kısakürek'te örneklerini gördüğümüz mistik/metafizik tarz da temsilcilerini oluşturur. Bu noktada bu dönemle ilgili olarak toplumcu şiir için Can Yücel Ataol Behramoğlu, İsmet Özel, Ahmet Arif ve Süreyya Berfe örnek gösterilebilir. İçsel şiirde Hilmi Yavuz, Ahmet Necdet ve Ahmet Oktay'ı sayabiliriz. Mistik/metafizik şiirin temsilcileri ise Cahit Zarifoğlu ve Erdem Beyazıt olarak karşımıza çıkar.

1970'lerde yeni şairlerin ve oluşumların ortaya çıkmasından çok var olan şairlerin ve şiir tarzlarının kökleşerek yoluna devam ettiği görülmektedir. Bu zaman diliminde yeni bir tarzdan söz edilemez. Ancak sanat hayatına 1930'larda başlayan şairlerden bu yana Türk şiirinin toplandığı büyük bir toplam, sanat hayatımızın canlı kalmasına sebep olmuştur. Bu yıllarda ismi duyulmaya başlayan şairler olarak ise Ebubekir Eroğlu, Enis Batur ve Beşir Ayvazoğlu isimleri karşımıza çıkmaktadır.⁹

1980'de gerçekleşen 12 Eylül Darbesi Türk şiirine de darbe vurmuş, Türk şiiri uzun bir durgunluk dönemine girmiştir. Birkaç yeni şair çıkmasına karşın 1980'lerin ilk yıllarında askeri rejim çekincesiyle büyük şairler bile eserlerini çekinceyle yazmış, toplumcu şiir anlayışına sahip birçok şair ise hapsedilmiştir. 1980'lerin ikinci yarısına yavaş yavaş canlanan Türk şiiri Tuğrul Tanyol, Tarık Günersel, Metin Cengiz, Veysel Çolak ve Lale Müldür gibi şairleri çıkarmasına karşın eski canlılığından bir adım uzaklaşır. Bunda eski büyük şairlerin hayatlarını kaybetmesi de etkilidir. Bu yıllarda oluşan en önemli yenilik içsel-toplumsal ayrımının ortada kalkmasıdır. 1980 ortamında baskıyla

⁸ Bezirci, Asım, **İkinci Yeni Olayı**, Evrensel Basım Yayın, 2.b, 2005, İstanbul, s.19-46

⁹ Enginün, İnci, a.g.e, s.147

karşılaştan şairlerin içlerine dönmeleri, fikirlerini kaybetmeseler bile daha içsel bir şiire dönmelerine sebep olmuştur. Yine bu yıllarda yavaş yavaş ülkemize giren Postmodernizm akımı şiiri de etkilemiş, giderek yoğunlaşan şehir hayatının insana verdiği bunalım ve insanların bireyselliğe dönmeleri şiirlerin ana temaları olmuştur. Bunun yanında 1990'da SSCB'nin çökmesinin toplumcu görüşe iyiden iyiye darbe vurması toplumcu görüşe sahip şairleri iyiden iyiye etkilemiş ve 1980'de yaşadıkları ile adeta bir travma halini almıştır. Bu da 1990'lı yıllardan itibaren şiirimizi bir bunalım havasına sürüklemiştir. Buna rağmen mistik/metafizik şiir anlayışı gücünden bir şey kaybetmez ve İkinci Yeni'nin içselliğini de sahiplenerek önemli bir noktaya gelir. Çeşitli bir sınıflandırma yapmaksızın 1980'den sonra önemli eserler veren şairleri şöyle sıralayabiliriz: Murathan Mungan, Haydar Ergülen, Hüseyin Atlansoy, Ahmet Erhan, Birhan Keskin, Orhan Alkaya, Küçük İskender, İbrahim Tenekeci, Alper Gencer, Didem Madak, Kemal Varol, Murat Menteş, Ah Muhsin Ünlü.

1990'dan sonraki Türk şiiri, artık herhangi bir oluşumlaşma eğiliminden uzak olmakla birlikte güncelliğini koruduğu için net tespitler ve nesnel değerlendirmeden de uzaktır. Zamanla bu şairlerin gücü veya güçsüzlüğü ortaya çıkacak olmakla birlikte Türk şiiri de tarihsel devinimini bu eserlerle sürdürdüğü için bugünün dünyasında bu misyonu başarıyla yerine getirdikleri söylenebilir.

2. BİR ŞAİR OLARAK BÜLENT ECEVİT'İN HAYATI VE ESERLERİ

2.1. *Bülent Ecevit'in Hayatı*

Mustafa Bülent Ecevit 28 Mayıs 1925 tarihinde İstanbul'da adli tıp stajyeri Dr. Mehmet Fahri Ecevit (1896–1951) ile ressam Fatma Nazlı Ecevit'in (1901–1985) tek çocukları olarak dünyaya gelir. Babası sonradan Adli Tıp'ta Prof. Dr. unvanıyla hocalık yapacak ve 1943-1950 yılları arasında TBMM'de Kastamonu milletvekili sıfatıyla bulunacaktır. Bülent Ecevit'in "Mustafa" ismini aldığı dedesi, Kastamonu- Dadaylı din alimi Mustafa Şükrü Efendi Süleymaniye Müderrisliği payesi alıp Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyeye azalığı gibi önemli birtakım görevlerde bulunmuştur. Anne tarafından kökeni ise Osmanlı Sarayına dayanmaktadır. Anne tarafından büyük dedesi Hicaz'da kutsal toprakları muhafaza etmekle görevlendirilen Şeyh'ül Haremeyn Hacı Emin Paşa idi¹⁰.

Bülent Ecevit, maddi olarak varlıklı olmamakla birlikte kültürel açıdan zengin bir birikime sahip ve soyu önemli kişilere dayan bir aile içinde büyümüştür. Ressam olan annesi Nazlı Hanım'dan sanat zevkinin ilk kıvılcımlarını almıştır. Akademisyen olan babası Fahri Bey sayesinde de okuma alışkanlığı ve edebiyat zevki edinmiştir. Babasının pozitif bilimlerin yanında edebiyata duyduğu ilgi ve Türkçenin kullanımı konusunda duyduğu titizlik, Bülent Ecevit'e de geçmişti. Şairliğinin yanında siyasi hayatında da Bülent Ecevit, sözlü ve yazılı açıklamalarında Türkçeye gösterdiği özenle adından söz ettirmiştir.

Bülent Ecevit, 1931 yılında Ankara Necatibey İlkokulu'nda başladığı öğrenim hayatını Mimar Kemal İlkokulu'nda sürdürür. Ardından Ankara Erkek Lisesi'nin orta kısmına başlamış, iki yıl sonra ailesinin maddi durumu imkân verince 1938'de İstanbul'daki Robert Kolej'e gönderilmiştir. Robert Kolej'e gönderilme sebebi ailesinin Ecevit'in İngilizce öğrenimi görmesi isteğidir.¹¹ Zamanın ağırlıklı olarak öğretilen yabancı

¹⁰ Çetingüleç, Mehmet, **Rahşan**, 8.b Sabah Kitapları, İstanbul, 2000, s.16

¹¹ Ecevit ile ilgili biyografilerin tamamı bu konuda hemfikirdir.

dili Fransızca yerine İngilizce öğrenim tercihi ise babası Fahri Bey'in ileri görüşüne bağlanmaktadır.¹²

Robert Kolej yılları, Bülent Ecevit'in yaşamında bir dönüm noktası olmuştur. Burada içine kapanık, sessiz ve çekingen bir görünüm çizen Bülent Ecevit'in en önemli etkinliği şiir yazmak ve okumak olmuştur. Gelişimi gereği o yaştaki öğrencilerin çok ilgi gösterdiği ve okulda böyle bir ortam da bulunmasına rağmen futbol maçları ve dans partilerine ilgi göstermeyip yalnız vakit geçirerek şiir yazmayı tercih etmiştir. Lisede pozitif bilimlerle ve sporla arası iyi olmadığı halde edebiyat ve İngilizce derslerinden hep yüksek notlar almıştır. Buna bağlı olarak yaşamının ilerleyen dönemlerindeki İngiltere ve ABD seyahatleriyle de birlikte İngilizceyi çok iyi öğrenmiştir. Edebi hayatında çeşitli çeviriler yaparak, siyasi hayatında ise diplomatik görüşme ve açıklamalarında İngilizce kullanarak, siyasi ve edebi kişiliğine kazanım sağlamıştır.

Ecevit'in 13 yaşında hayatındaki önemli bir gelişme ise daktilo ile tanışması olmuştur. Yazı yazmayı öğrendikten sonra eniştesi İsmail Hakkı Okday'ın kendisine hediyesi olan 'Erika' marka daktilo, Ecevit'in en önemli avantajlarından biri olmuştur. Zira daktilo o dönemde Türk basın hayatında bile yaygın bir araç değildir. Ecevit daktilonun yaygınlaşmasından 15-20 yıl evvel sahip olmuştur ve bu olanak kendisinde bulunan yazı yazma isteğini katlamış, şiirlerini ve yazılarını daha verimli ve pratik bir şekilde yazma imkânı sunmuştur. Nitekim gazetecilik, milletvekilliği, parti genel sekreterliği, bakanlık, başbakanlık dönemlerinde ve hatta hapisane sürecinde bile daktilosu hep yanında bulunmuş; şiirlerini ve yazılarını daktilo ile yazarak verimli bir kültür, siyaset ve düşünce insanı olmuştur. Ecevit, 65 yıl kullandığı bu daktiloyu 2003 yılında ODTÜ Bilim ve Teknoloji Müzesi'ne hediye etmiştir.

Bülent Ecevit'in şiirleri zamanla Robert Kolej'de elden ele dolaşırken, şiirleri ilk defa Robert Kolej öğrencileri tarafından çıkarılan "İzlerimiz" dergisinde basılır. Ardından dönem arkadaşı Altemur Kılıç'ın teşvikleriyle "Gökbörü" dergisinin 6. sayısında "Altay'dan Tuna'ya" isimli bir şiiri basıldı.¹³ Türkçü ve tarihi tema ve motifleri barındıran bu şiirden sonra aile dostları Vedat Nedim Tör'ün hazırladığı "Hep Bu Topraktan" isimli

¹² "Herhalde İngilizcenin dünyaya egemen olmaya başladığını fark eden babasının seçimiyle Robert Kolej'e gönderildi." Koloğlu, Orhan, **Kim Bu Ecevit?**, 1. b., Boyut Kitapları, İstanbul, 2001, s.62

¹³ Can Dünder ve Rıdvan Akar'ın hazırladığı **Ecevit ve Gizli Arşivi** isimli eserde "Lise yıllarında on iki şiiri farklı dergilerde basıldı." Şeklinde bir cümle geçmekte ise de (s.29) bunların hangi dergilerde hangi şiirlerinin yayınlandığına dair bir detay bulunamamıştır. Ancak Hep Bu Topraktan isimli dergide yayınlanan on şiiri de bu hesaba dahil ediliyorsa dergi çeşitliliğini çok fazla olmadığı sanılmaktadır.

dergide Ecevit'in on şiiri birden basılır.¹⁴ ve aynı derginin diğer sayılarında da şiirleri görülür.¹⁵ Ecevit'in bu dönemdeki bir diğer önemli edebi hareketi de ünlü Hintli şair Rabindranath Tagore'un "Gitanjali" isimli eserini Türkçeye kazandırmasıdır. 1941 yılında henüz 16 yaşında iken çevirdiği bu eser, Tagore'un o yıl ölmüş olması sebebiyle bir hayli dikkat çekmiştir.¹⁶ Bülent Ecevit de ilk defa bir kitapla kültür hayatına girmiş ve kültür etkinliğiyle para kazanmıştır. Bu kitabı iki yıl sonra yine Tagore'dan çevirdiği "Avare Kuşlar" izleyecektir.¹⁷

Bülent Ecevit, 1944 yılında Robert Koleji'nden mezun olarak Ankara'ya döner. Öncelikle ailesinin ısrarıyla Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne kaydolar. Ancak bu okulu sevmemesi ve derslere devam etmemesi sebebiyle ailesi onun Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ne gitmesine izin verir. Burada İngiliz Filolojisi bölümüne girer. Derslere bir süre devam eder ancak okuldan diploma almadan ayrılır. Hint ve Doğu felsefesine olan ilgisi burada devam eder. Daha sonraları gittiği Londra'da bu ilgiyle kendisini iyice geliştirerek, Sanskritçe ve Bengalceden muhtelif parçalar çevirecektir.

Ecevit'in hayatındaki bir diğer önemli dönüm noktası ise Robert Kolej'de tanıştığı Zekiye Raşan Aral ile 22 Ağustos 1946 tarihinde evlenmesidir. Ecevit, bir tiyatro provası sırasında tanıştığı Raşan Aral ile ilişkileri başlamış, okul bitmeden de Dolmabahçe'de evlenme teklifi etmiştir. Ancak evlenmeleri Ecevit'in iş bulmasından sonra olmuştur. Sade bir nikâh töreniyle evlenen Bülent-Raşan Ecevit çifti ilerleyen zamanlarda Türkiye'de çok tanınan ve sözü edilen bir çift olacaktır. Bu evlilik Bülent Ecevit'in edebi yaşamını da etkileyecektir. Zira Bülent Ecevit'in şiirlerinde aşk ve kadın teması her zaman Raşan Ecevit'i işaret edecektir. Raşan Ecevit'ten bağımsız bir aşk temalı Bülent Ecevit şiiri yoktur. Bu da Raşan Ecevit'in kitap ve belgesellerde söylenen Bülent Ecevit'in ilk ve tek aşkı olduğu önermesini desteklemektedir.

İngiliz Filolojisi bölümünden ayrılan Bülent Ecevit İngilizce bilgisi sayesinde Basın Yayın Genel Müdürlüğü'nde tercüman olarak iş bulur. Kısa bir süre sonra bu kurumda

¹⁴ Çetingüleç, a.g.e. s.18

¹⁵ Bülent Ecevit, ilk şiir kitabı olan 1976'da basılan "Şiirler" isimli kitabında 1950'den önce yazılmış şiirlerini almaz. Son kitabı olan "Bir Şeyler Olacak Yarın"da ise (2005) bu dönemki şiirlerinden 12 tanesini almış, bunların dört tanesinin tarihini belirtmiş, diğer dokuz tanesinin altına ise "On Yedi Yaş Şiiri" ibaresini eklemiştir. Dolayısıyla bu dönemde yazdığı şiirlerinin tam tarihini belirlemek güçtür.

¹⁶ Gaytancıoğlu, Kaan, **Politik Liderlik ve Bülent Ecevit**, 1.b, Paradigma Akademi Yayınları, Edirne, 2014, s.104

¹⁷ Rabindranath Tagore'un eserlerini Bengalce yazıp bizzat kendisinin İngilizceye çevirdiği bilinmektedir. Dolayısıyla Ecevit de o dönemde doğrudan şiirin kendi çevirisini Türkçeye kazandırmıştır. Sonraları Londra'da Bengalce öğrenecek ve Tagore'un birkaç şiirini doğrudan Bengalceden Türkçeye çevirecektir.

yanında bulunduğu Nuri Eren'in Londra'ya tayini çıkınca Bülent Ecevit'i de yanında götürmek ister ve Londra Basın Ataşeliği Kâtibi olarak Bülent Ecevit de Londra'ya gider. Burada bir yandan maddi sıkıntılarla boğuşan¹⁸ Bülent Ecevit, bir yandan da Londra Üniversitesi'nde Sanat Tarihi ile Sanskritçe-Bengalce dil eğitimi alır. Lakin yine diploma alamaz. Sanskritçe çevirdiği şiirlerin birkaçını Türkiye'de yayımlamıştır.¹⁹ Ayrıca Ecevit, Londra'da iken Türk-Yunan Şiiri gibi önemli bir çalışmasının ilk taslağını hazırlarken haiku gibi daha önce edebiyatımızda pek görülmemiş bir türün denemelerini yapar.²⁰ Aynı zamanda bu yıllarda politikayla da daha çok iç içe olmaya başlamıştır.

Ecevitler 14 Mayıs 1950 tarihindeki genel seçimlerde CHP'nin iktidardan ayrılarak DP'nin iktidara gelmesi sonucu Türkiye'ye dönüş kararı almışlardır. Bu kararda Türkiye'deki yeni siyasi dengeleri yakından izlemek, Bülent Ecevit'in babasının etkisiyle Basın Ataşeliği Kâtipliği mesleğinden bir gelecek görmemesi ihtimali²¹ ve babası Fahri Ecevit'in milletvekili seçilememesi sebeplerinin etkili olduğu söylenebilir. ve bu olaydan sonra Ecevit'in hayatında yükselme dönemi diyebileceğimiz Ulus yılları başlar. Fahri Ecevit, Hukuk Fakültesi'nden öğrencisi olduğu Ulus Gazetesi Başyazarı Nihat Erim'den Bülent Ecevit'in Ulus'ta işe girmesini ister. Bu istek kabul edilir ve Bülent Ecevit öncelikle tercüman olarak işe girer.²² Bir süre tercüman olarak görev yapan Bülent Ecevit, gazeteye yer yer sanat yazıları da yazar. Yazdığı en eski sanat yazısının tarihi 29 Ocak 1951'dir. Ecevit, "Kitaplar Üzerine" isimli köşesindeki yazısında Ceyhun Atıf Kansu'nun Yanık Hava ve Sait Faik Abasıyanık'ın Havada Bulut isimli kitaplarını eleştirerek tanıtımlarını yapmıştır²³ Aynı zamanda Pazar Postası dergisinin Ağustos, Eylül ve Ekim 1951 tarihlerindeki çeşitli sayılarında Bülent Ecevit'in şiir, yazı ve çevirileri çıkar. Bunlardan 12

¹⁸ Dündar, Can – Akar, Rıdvan, **Ecevit'in Gizli Arşivi**, 2.b, İmge Kitabevi, İstanbul, 2008, s.40-41

¹⁹ Pazar Postası dergisinin 2 Eylül 1951 ve 21 Ekim 1951 tarihli sayılarında Bülent Ecevit'in Gitanjali'nin Bengalce aslından çevirdiği şiir parçaları yer alır. Şiirin altında ise Bülent Ecevit'in şiirlerin Bengalce asıllarının İngilizce çevirilerinden birçok farklılık bulunduğu vurgu yapan bir not yer alır. Parçalar, küpürler halinde kesilmiş ve künyesi yazılmış halde Bülent Ecevit'in şahsi evrakının arasında tarafımızdan bulunmuştur.

²⁰ "İlkbahar ve Kuşlar", "İlkbahar Müjdeleri", "Bahar Akla Neler Getiriyor", "Kuğunun Ölümü", "Londralı Kuğular" isimli beş şiir Ecevit'in son şiir kitabı olan Bir Şeyler Olacak Yarın'da "Bülent Ecevit'ten Haikular" başlığı ile yayınlanmıştır ve şiirlerin altında "Londra,1947" notu vardır. Bülent Ecevit de haikuyla ilgilendiğini çeşitli röportajlarda dile getirmiştir.

²¹ Gaytancıoğlu, a.g.e, s.111

²² Dündar-Akar, a.g.e, s.43, "Metec Akyol: Odası vardı, orada çalışırdı. Gökler Hakimi Gordon ve Sylvia isimli 'comics' dediğimiz çizgi romanlar vardı. Bir o romanları çevirirdi. Bir de Associated Press'ten gelen fotoğrafların resim altları arkalarına kağıt olarak yapıştırılırdı. Onları Türkçeye çevirirdi."

²³ Ecevit'in Ulus, Yeni Ulus, Halkçı ve Milliyet gazetelerinde yazdığı yazılar bizzat kendisi tarafından kesilerek klasörlenmiş ve üstüne yazının tarihi atılmıştır. Bu klasörler 9-14 Temmuz 2016 tarihinde Raşan-Bülent Ecevit Kültür Sanat ve Bilim Vakfı'nda tarafımızdan taranmıştır. Yazılara ulaşmak mümkünse de sayfa sayıları bilinmemektedir. Bu yüzden ileriki dipnotlarımızda sadece gazete ismi ve tarihi verilecektir.

Ağustos 1951 tarihli sayıda yayınlanan ve Can Yücel'e ithaf ettiği "Satranca Davet" isimli şiiri adeta bir gazete ilanı gibidir.

Ulus'ta giderek daha çok yazmaya başlayan Bülent Ecevit gazetesinin sanat yönetmenliğini de üstlenir. Sergi tanıtımları, sergi eleştirileri, kitap tanıtımları, şiir eleştirileri, gezi notları köşesinin genel içeriklerini oluşturur. Yer yer Ankara'daki sanat faaliyetlerinin eksikliğinden yakınsa da Bedri Rahmi Eyüboğlu, Hasan Kaptan, D Grubu ressamı gibi sergilerden heyecanla bahsetmektedir. Ayrıca ilk olarak annesinden aldığı sanat zevkini ve Londra'da aldığı sanat tarihi eğitimini bu yazılarda yetkin bir şekilde kullandığı gözlenir. Ulus'taki edebiyat yazıları ise yeni çıkan kitapların tanıtımlarını yapmakla sınırlıdır. 1953-1954 yıllarından itibaren şiir tekniği ve incelemesiyle ilgili yazılar da yazacaktır. Ayrıca Ecevit bu dönemde sadece Ulus'ta yazılar yazmaz. Sayıları az da olsa Dünya, Son Havadis ve Turkish American News (İngilizce) gibi gazetelerde sanat yazıları yayımlanır. Ayrıca 1953 yılından itibaren zaman zaman Türk Dili Dergisi'nde de dil ve İngiliz-Amerikan Edebiyatı konulu yazıları yayımlanır. Sonradan 1956 yılında 801 üye numarasıyla Türk Dil Kurumu'na üye olur.²⁴

Ecevit, Kasım 1951-Kasım 1952 tarihleri arasında Zırhlı Birlikler Okulu ve Genelkurmay Başkanlığı'nda yedek subay olarak askerliğini yaptıktan sonra yine Ulus'taki görevine döner. Sanat konulu yazılarına kaldığı yerden devam eder. Ama DP'nin icraatlarına duyduğu rahatsızlık onu git gide politikaya iter. Yazılarında politikaya daha çok yer vermeye başlar. DP'nin CHP'nin mallarına el koyma girişimi Ulus'un da bu malların kapsamına girmesi Bülent Ecevit'in rahatsızlığını daha da arttırır ve 1954 yılının başlarında Rahşan Ecevit ile beraber CHP Çankaya İlçe Başkanlığı'nda partiye üye olur. Böylece siyasi kariyeri de başlamış olur.

Bülent Ecevit'in sanat hayatındaki bir diğer önemli gelişme de Helikon Derneği'dir. Ankara'nın ilk özel sanat galerisi olan Helikon Derneği, 1952 başlarında Bülent Ecevit, İlhan Usmanbaş, Faruk Güvenç, Bülent Arel gibi birkaç Ankaralı sanatsever gençler tarafından kuruldu. Ankara'daki sanatsal faaliyetlerin eksikliğini hafifletmek adına kısıtlı olanaklarla atılan bu adım kısa sürede sonuç verdi. Helikon Derneği sanatın her dalında öncü bir kurum oldu. Bu durumu Bülent Ecevit şöyle anlatıyor:

²⁴ Tan, Nail. Yitirdiklerimiz: Gazeteci, Şair, Yazar, Devlet Adamı Bülent Ecevit'i Yitirdik, Aralık 2006, C: XCII, S: 660, s. 581-582

“Helikon Derneği kuruluncaya kadar Türkiye’de sanat galerileri yoktu ve ressamların eserlerini sadece devlet ve bankalar alırdı. Biz bu eksikliği bazı arkadaşlarla birlikte gidermek istedik. Kızılay’da Sağlık Bakanlığı’na yakın bir yerde bir küçük ev tuttuk. Oradan bir küçük arkadaş grubuyla birlikte “Helikon” adında bir galeri açtık. Taksitle resim satmaya başladık. Özellikle memur evlerine ilk defa resim, sanat girmeye başladı. Eskiden sadece devlet daireleri ve bankalara girerdi. Böylelikle resme ilgi arttı. Resme ilgi artınca ressamlığa da ilgi arttı. Atölye de açtık orada. O şekilde amatör olarak resme başlayan kimseler, iyi bir eğitim gördüler. İyi sanatçılar geldi. Ayrıca bir küçük orkestra kurduk.”²⁵

Müdavimleri arasında Erdal İnönü, Altan Öymen, Coşkun Kırca, Nilüfer Yalçın gibi sonradan adı çok duyulacak simalar bulunan Helikon Derneği, Ankara’da oldukça ilgi görmesinin yanında Türkiye’de sanatın işlerlik ve süreklilik kazanmasında önemli rol oynamıştır. Öyle ki önemli şairlerimizden Ece Ayhan, ilk sanat zevklerini burada kazanmıştır.²⁶ Ecevit’e göre de *“Ülkemizde ancak 20-30 yıl sonra oluşacak resim-heykel ilk habercisiydi..”²⁷*

Ancak Helikon Derneği, bir yanlış anlaşılmaya kurban gider. 1955’teki 6-7 Eylül Olayları’ndan sonra ismini aldığı “ilham perilerinin kutsal dağı” manasına gelen Helen kültürüne ait Yunanca kelime yüzünden 6-7 Eylül Olayları ile ilişkisi olabileceği düşünülüp kapatılmıştır. Sonra bunun bir yanlış anlaşılma olduğu anlaşılıp derneğin yeniden açılacağı söylene de birçok üyenin hevesi kırılmıştır. Bu yüzden tekrar açıldığında eski canlılığını kazanamamış ve çok yaşamamıştır.

Ecevit, Ulus’ta yazarlık ve çevirmenlik yaparken DP’nin çıkarttığı yasa ve kararname yüzünden Ulus kapanır. Hemen Yeni Ulus kurulur. Yeni Ulus da aynı akıbetle sonuçlanınca bu seferki durak Halkçı Gazetesi olur. Ecevit bu gazetelerin hepsinde görev alır. İlgisi artık sanattan çok siyasete dönmüştür. “Günün Işığında” başlıklı köşesinde, daha çok yorum ağırlıklı denebilecek fıkralar yazar. Ancak sanatla olan bağına hiç kopartmaz. Daha sonraları Ulus’un hakları iade edilince Ecevit, yeniden Ulus’ta köşe yazarlığına devam eder.

²⁵ Dündar-Akar, a.g.e, s.57

²⁶ Karaca, Alâattin, **İkinci Yeni Poetikası**, 3.b, Hece Yayınları, 2013, Ankara, s.413

²⁷ Ecevit, Bülent, **Helikon**, Gergedan, Temmuz.1988, No:17, s.151-153

Londra'daki yurt dışı deneyiminden sonra Bülent Ecevit, 1954 yılında kısa bir süreliğine ABD'ye gitme imkânı bulur. Burada Carolina merkezli Winston-Salem Journal ve Winston-Salem Sentinel gazetelerinde konuk yazar ve gazeteci olarak görev yapar. ABD'de iken Ecevit, Halkçı gazetesine “Uzaktan” başlıklı yazılar gönderir. Hatta bu başlıkla bir de şiir yazar.²⁸ Bu durum Ecevit'in şiir yazmaya -kronolojik olarak takip edebildiğimiz kadar- zaman zaman ara verse de şiirden hiç kopmadığını gösterir.

Ancak Ecevit'in asıl önemli ABD seyahati 1957'dedir. *Rockefeller Vakfı*'nın yazarlara ve gazetecilere verilen bir yıllık bursundan yararlanarak Harvard Üniversitesi'nde incelemeler yapmak üzere bir kez daha -o dönemki meşhur tanımlamayla- Yeni Dünya'ya uçar.²⁹ Bu sefer yanında Rahşan Ecevit de vardır. Bu bursun kapsamını Mehmet Çetingüleç iyi bir şekilde özetlemektedir:

“Yazarlara ve düşünürlere verilen bir yıllık burs kazanmıştı. O bursu alanlar bir yılı dünyanın herhangi bir yerinde istediğini yaparak veya hiçbir şey yapmadan, gezerek geçirme olanağına sahipti.

Tek bir yasağı vardı bursun: diploma almak için çalışılmayacaktı.

*Yasağın amacı; yazarlara, düşünürlere, sanatçılara kendilerini baskı altında hissetmeksizin bir yıl serbestçe düşünme, yaratabilme olanağı sağlamaktı. Diploma için çalışma dışında her şey serbestti. Bu da Bülent'in disiplinli öğrenimle bağdaşmayan doğasına uygun düşüyordu. “Aksi halde kendimi bir yılı diploma için değerlendirmeye mecbur bırakabilir ve çok sıkılabilirdim.”*³⁰

Ecevit, ABD'de kaldığı süre boyunca, Uluslararası Basın Enstitüsü'nün (UPI) New York'taki “*Birleşmiş Milletler*” konulu seminerine Türk temsilci olarak katılır.³¹ Ayrıca Harvard Üniversitesi'nde sonradan ABD dışişleri bakanı olacak olan Henry Kissinger'in verdiği ders ve seminerlerde bulunur. Sosyal psikoloji ve Ortadoğu Tarihi konusunda araştırmalar yapar.

Türkiye'deki çeşitli siyasal olaylar neticesinde normalde 1958'de yapılması gereken genel seçimlerin bir yıl erkene alınması Bülent Ecevit'in 1957 sonbaharında

²⁸ Bahsolunan şiiri toplu şiirlerinden oluşan kitabına almamıştır. Şiir Mehmet Çetingüleç'in “Rahşan” isimli kitabında bulunmaktadır.

²⁹ Gaytancıoğlu, a.g.e, s.116

³⁰ Çetingüleç, a.g.e. s.47

³¹ Gaytancıoğlu,a.g.e, s.116

Türkiye'ye dönmesine sebep olmuştur. Geldiğinde milletvekili olmak istediğini İsmet İnönü'ye bildiren Ecevit, İsmet İnönü'nün milletvekili listelerini tamamladığını öğrenir. Ancak İnönü'nün damadı Metin Toker'in milletvekili adaylığından vazgeçmesi üzerine Bülent Ecevit milletvekili adayı olur. 27 Ekim 1957'de gerçekleşen genel seçimler sonucunda genç denebilecek bir yaşta (32) CHP Ankara milletvekili olarak TBMM'deki yerini alır.

Bülent Ecevit, milletvekili olduktan sonra da Ulus'taki köşesini bırakmaz. Ancak artık yazı konuları sanat ve edebiyattan oldukça uzaklaşmış, politikada yoğunlaşmıştır. Yine de milletvekilliğinin ilk devresinde aktif olarak çalıştığı alanlar basın-yayın, turizm ve kültür olmuştur.³² Ayrıca CHP'de de etkin görevlerde bulunmuş, İsmet İnönü'nün sık sık İngilizce tercümanlığını yapmış ve 1959'daki parti kongresinde Parti Meclisi'ne (PM) seçilmiştir.

27 Mayıs 1960'taki askeri müdahalenin ardından kurulan Temsilciler Meclisi'ne üye olarak seçilen Ecevit, 1960'ın son aylarını ve 1961'in büyük bir kısmını Temsilciler Meclisi'nde yeni anayasa çalışmaları yapmak ve Anadolu gezileriyle halka yeni anayasa hakkında bilgi vermekle geçirir. Bu durum, gazete çatısı altında geçmiş birkaç Anadolu gezisi haricinde Ecevit'in ilk Anadolu deneyimidir. Bu deneyim, sonraları Ecevit'in hem siyasi hem de edebi anlayışına yansiyacak ve Ecevit 1960'larda siyasi olarak "Ortanın Solu" fikrini şekillendirecek; edebi olarak ise *Tapusuz Memet*, *Ağrılı ve Pülümür'ün Yaşsız Kadını* gibi konularını Anadolu'dan alan, çok bilinen ve başarılı şiirlerini oluşturacaktır.

Askeri müdahale sonrası genel seçimler 15 Ekim 1961'de yapılır ve CHP bu seçimlerden az farkla birinci çıkar. Hükümeti kurma görevi İsmet İnönü'ye verilir. Ancak İnönü hükümeti tek başına kuramayacağı için koalisyon görüşmelerine başlanır. Adalet Partisi ile koalisyonda anlaşılır. Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in, hükümet listesinde bulunan çalışma bakanını çok yaşlı ve pasif bulması sonrasında³³ Çalışma Bakanlığı görevine Bülent Ecevit getirilir.

Ecevit'in bakanlığı yaklaşık üç yıl, üç ay sürer. Bu süreçte Ecevit, Sendikalar Kanunu, Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu ve Sosyal Sigortalar Kanunu gibi önemli reformlar üzerinde çalışmış, bunları meclisten geçirmeyi başarmıştır. Bu zamanda Ecevit'in adı geniş kitlelerce duyulmuş, sıra dışı bakanlık performansı gazetelerde haber

³² Ecevit genellikle bu konularla ilgili konuşmalar yapmış, soru önergeleri vermiştir.

³³ Dündar-Akar, a.g.e, s.82

olmuş³⁴ ve halk tarafından “işçi babası” unvanı kendisine yakıştırılmıştır. Ayrıca bu dönem, Ecevit ‘in hayatında bir yol ayrımına geldiğinin göstergesidir. Artık hayalindeki şiir ve sanatla dolu mütevazı hayattan uzaklaşarak, siyaset odaklı yoğun tempolu bir hayata geçiş yapar. Ancak şiirden uzaklaşsa da kopmaz. Bu duyguları yansıtan ve Rahşan Ecevit’e ithaf ettiği *Yapamadığımız* şiiri bu dönemin ürünüdür.

Ecevit’in bu dönemde edebi hayatındaki bir önemli gelişme de; 1963 yılında İngiliz şair ve oyun yazarı T. S. Eliot’tan çevirdiği *Kokteyl Parti* isimli eserin basılmasıdır. MEB Yayınları’ndan çıkan bu çevirinin önsözünde Ecevit, T. S. Eliot’un hayatını kısaca anlatır. Ayrıca Ecevit, bu çeviriyi uzun yıllar beklettiği, çeviri için çokça emek sarf ettiği ve içine sinmediği halde yayımlattığından söz eder.³⁵ Şiir-dram olarak nitelendirilen bu eser şiir şeklinde bir tiyatrodur ve adından da anlaşılacağı gibi bir kokteyldeki bir grup insanın ilişkilerini anlatır. Kitap 1975’te Bilgi Yayınları’nda ikinci baskısını yapar. İkinci baskıya yazdığı önsözde ise Ecevit eserin kısa bir değerlendirmesini yaparak oyunun ana düşüncesi üzerinde durur.³⁶

Şubat 1965’te bakanlıktan ayrılan Bülent Ecevit çalışmalarını milletvekili olarak TBMM’de ve Parti Meclisi üyesi olarak CHP’de sürdürür. Bu arada bakanlığından itibaren ara verdiği gazeteciliğe geri döner. 14 Mart 1965’te “Görüş” isimli köşesiyle Milliyet gazetesinde yazmaya başlar. Ancak bu dönemde yazı konularında edebiyat ve şiire rastlanmaz. Edebi olarak, soyut konulu birkaç basit deneme ile yetinir.³⁷ Yaklaşık iki yıl boyunca burada yazmayı sürdürür. Aynı zamanda 1965 seçimleri öncesi parti içinde bir tür siyasi teorisyenlik görevi üstlenir ve “Ortanın Solu” hareketinin öncülüğünü yapar. Daha sonra bu hareketin ana hatlarını ve amaçlarını kapsayan *Ortanın Solu* adında bir kitap da hazırlar.

“Ortanın Solu” hareketinin giderek gelişmesi ve taraftar bulmasının ardından Bülent Ecevit’in partideki etkinliği ve popülerliği giderek artar. Bunun sonucunda 18 Ekim 1966’daki CHP 18. Olağan Kurultayı’nda CHP Genel Sekreterliği’ne seçilir. Bu tarihten

³⁴ Ecevit bakanlığı süresince temsil tahsisatından harcama yapmamış, misafirlerinin çay kahve ve meşrubat patalarını kendisi ödemiş, kendisi bakanlık misafirhanesinde kaldığı halde şöförü ve özel kalem müdürünü otele yollayarak otel ücretini cebinden ödemiş, evrak çantasını taşıtmamıştır. (Gaytancıoğlu ve Akar,Dündar : a.g. eserler) Ayrıca işçilerin yaptıkları eylem ve yürüyüşlere ılımlı bakması tüm çevreleri şaşırtmıştır. Bunun yanında kendisi hakkında işçi ve işveren çevreleri arasındaki dengeyi koruduğu değerlendirilmiştir.

³⁵ Eliot, T. S. **Kokteyl Parti**, çev. Bülent Ecevit, 2.b, Bilgi Yayınevi, 1975, Ankara, s.8

³⁶ Oyunun sahnelenip sahnelenmediğine dair tarafımızdan bir bilgi bulunamamıştır.

³⁷ Yazı koleksiyonunun tamamı tarafımızdan taranmıştır.

itibaren Ecevit gazeteciliğe de edebiyatçılığa da ara vermek suretiyle kendisini CHP'yi yeni seçimlere hazırlamaya, partinin il-ilçe örgütlerini yeniden düzenlemeye ve daha sonraları “Demokratik Sol” adını alacak olan “Ortanın Solu” fikrinin partide kökleşmesini sağlamaya adar. Bu döneme ait aktüel fikir ve eleştirilerini “Ortanın Solu” anlayışında oluşturup yorumlayarak, 1968 yılında *Bu Düzen Değişmelidir* ismiyle kitaplaştırır.

Ecevit'in genel sekreterliği dört buçuk yıl sürer. Bu süreçte siyasi nedenli çok sayıda yurt içi seyahat yapar ve bu yurt içi seyahatler edebi yaşamına büyük katkı sağlar. Çok az şiir yazdığı (şiir kitabındaki tarihlere göre dört adet) 1960'lı yıllardan sonra 1970'li yıllarda şiire daha çok ağırlık verecektir. Özellikle 1970 yılı Ecevit'in edebi yaşamı için çok verimli bir yıl olur. Bu yıla ait, şiir kitabında dokuz adet şiir bulunmaktadır. Ayrıca bu şiirler değişik temalarda yazılmıştır. *Takalar* ve *Köylü Kadınlar* gibi temasını yurttan kesitlerden alan şiirlerin yanında, *Mağara* ve *Göçmen* gibi soyut temalı şiirleri de aynı yıla sığdırabilmiştir.

12 Mart 1971'de meclise ve hükümete verilen askeri muhtıranın ardından Bülent Ecevit, siyasi nedenlerle CHP Genel Sekreterliği görevinden istifa eder. Bu dönemde Ecevit görüşlerini sistematikleştirmek ve yaymak için arkadaşlarıyla *Özgür İnsan* isimli bir dergi çıkarır. Başyazılarını bir süre Bülent Ecevit'in yazdığı dergi sadece politik bir dergi olmakla kalmaz; felsefe incelemeleri, edebiyat araştırmaları, öykü ve şiirler, röportajlar ile Türkiye'nin önemli isimlerinin katkıda bulunduğu bir yayın olarak Türk basın tarihindeki yerini alır. Bunun yanında Ecevit, bir süre Anadolu'daki parti örgütlerini gezerek kendi siyasi altyapısını hazırlar. Bu hazırladığı altyapı, ona CHP genel başkanlığını getirecektir. Ecevit, 14 Mayıs 1972'de yapılan CHP 5. Olağanüstü Kurultay'ında genel başkanlık seçimindeki oylamada İsmet İnönü'yü geride bırakarak CHP'nin 3. Genel Başkanı olarak seçilir.

Mustafa Kemal Atatürk ve İsmet İnönü gibi iki önemli ismin ardından CHP Genel Başkanlığı koltuğuna oturan Bülent Ecevit, çok geçmeden kendini Ekim 1973'te yapılacak olan genel seçimlerin hazırlığı içinde bulur. Parti lideri olarak yaptığı Anadolu gezilerinde artık kendini sadece parti örgütlerine değil, geniş halk kitlelerine tanıtma imkânı bulur. Birkaç yerde uğradığı saldırı dışında halktan oldukça ilgi görür. Türkiye Cumhuriyeti'nin

kuruluşunun 50. yılı olmasının da verdiği coşku havası, seçim heyecanına karışır ve Ecevit'in ilk büyük siyasi sınavı olacak olan seçim etkinliklerine doğrudan yansır.³⁸

14 Ekim 1973'te yapılan genel seçimlerde Ecevit liderliğindeki CHP birinci parti olarak çıkar. Ancak milletvekili sayısı tek başına iktidar olmaya yetmediği için Ecevit çeşitli koalisyon görüşmeleri yapar. Necmettin Erbakan liderliğindeki Milli Selamet Partisi (MSP) ile mutabakat sağlanır. 14 Ocak 1974'te alınan güvenoyundan sonra Türkiye Cumhuriyeti'nin 37. Hükûmet'i göreve başlar. Ecevit, artık başbakandır.

Ecevit'in ilk başbakanlığı kısa sürmesine rağmen, bu süreçte önemli olaylar meydana gelmiştir. Bunlardan ilki o dönem oldukça ses getiren haşhaş ekim yasağının kaldırılmasıdır. 12 Mart'tan sonra işbaşına gelen Nihat Erim hükûmetinin dış baskılarla uyguladığı haşhaş ekim yasağını yasadışı kullanımı önleyen tedbirler alarak kaldıran Bülent Ecevit, bunun için oldukça yoğun mesai harcamış ve başarılı olduktan sonra bilhassa haşhaş ekilen bölgelerde (İç Ege Bölgesi) oldukça popüler hale gelmiştir. Diğer yurt içi çevrelerde ise Türkiye'nin karar alma ve uygulama mekanizmasının bağımsızlığını düzelttiği ve güçlendirdiği göz önünde tutularak takdirle karşılanmıştır.

Ecevit'e asıl şöhret kazandıran olay ise Türk siyasi tarihinde oldukça önemli bir olay olan Kıbrıs Barış Harekâtı'dır. 20 Temmuz 1974'te başlayan harekât yaklaşık iki ay boyunca gerek askeri gerekse diplomatik olarak sürmüş ve Türkiye'ye hareketli günler yaşatmıştır. Bülent Ecevit ise gerek garantör ülke başbakanı sıfatıyla Londra'da gerekse askeri harekâtı ve diplomatik etkinlikleri yönettiği Ankara'da yoğun bir mesai içinde olmuş ve Kıbrıs'ta Türk varlığını koruyup uzun vadede Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne (KKTC) giden yolu açarak bu sınavdan başarıyla çıkmıştır.³⁹ Kıbrıs Barış Harekâtı'nın başarılı olmasıyla Ecevit kahraman ilan edilmiş, "*Kıbrıs Fatih*i" olarak anılır olmuştur. Bu da zaten sahip olduğu şöhreti iyice tırmandırmıştır. Lakin şairlik yönü siyasi hayatında kendisine karşı delil olarak kullanılmıştır. 1947'de yazdığı *Türk-Yunan Şiiri* isimli şiiri Kıbrıs Harekâtı'ndan evvel mecliste tartışma konusu olmuş, kendisinin bu görüşlerle böylesi bir siyasi hamleyi yapamayacağı ifade edilmiştir.⁴⁰ Bilakis Ecevit; şiirle siyaseti karıştırmadığı, gibi hem Türkiye'nin ulusal çıkarlarına göre hareket etmiş, hem de

³⁸ Kendisi için bu dönemde siyasi içerikli türküler yazılmış ve Ecevit o dönemde çok yayınlanan bir türküde "**Ellinci Senenin Aydın Kişisi**" diye nitelendirilmiştir. Bu nitelendirme hem Cumhuriyet'in 50. Yılına, hem de Ecevit'in şair/gazeteci/aydın kişiliğine aynı anda vurgu yapmaktadır.

³⁹ Gaytancıoğlu, a.g.e., s.179

⁴⁰ Koloğlu, a.g.e., s.395

harekâtın barış amaçlı yapıldığına işaret etmiştir. Evrensel barış ve sevgi anlayışı değişmeyen Ecevit, şiirinin altına 1947 tarihinin yanına 1974 tarihini de atmıştır. Aynı zamanda bu olayı ve şiirinin dayandığı temelleri son kitabında anlatmıştır.⁴¹

Görevde bulunduğu yaklaşık on ay içinde Türk siyasi tarihinin büyük olaylarını barındıran 37. Türkiye Hükûmeti 12 Kasım 1974 tarihinde Başbakan Ecevit'in istifasıyla dağılmış, Ecevit muhalefete dönmüştür. Ecevit, muhalefette bulunduğu 1975-1976 yıllarında şiirle daha fazla ilgilenmiştir. Kitabında 1975 ve 1976 tarihli on bir şiir bulunmaktadır. Bu etkin olma durumunda Ecevit'in, bir şiir kitabı çıkartma düşüncesi de etkili olmuştur. Bu düşünce 1976 yılında gerçekleşecek ve Bülent Ecevit ilk şiir kitabını çıkartacaktır.

Ecevit'in Kıbrıs Barış Harekâtı sonrasında ulaştığı şöhret ve ilk başbakanlık deneyimi onun hakkında bazı kitapların yazılmasına da sebep olmuştur. Buna 1974 tarihli Safa M. Yurdanur'un yazdığı *Dün Atatürk Bugün Ecevit* ve Kayhan Sağlamer'in yazdığı 1974 tarihli *Ecevit Olayı: Bir Başbakanın Doğuşu* örnek verilebilir. Bu kitaplardan birincisi Ecevit'in demokrasi anlayışını anlatmaya çalışırken diğeri magazinsel bir dille yaşam öyküsünü anlatmaktadır. Kayhan Sağlamer daha sonra eserine ikinci cildini de ekleyecektir. Bunların yanında Mehmed Kemal 1976'da Ecevit'in edebi yaşamını anlatmaya çalışan *Ecevit'in Şiirleri* isimli bir kitap yayımlar. Ecevit'in edebi yaşamını inceleyen ve şairliğine vurgu yapan ilk eser budur. Mehmed Kemal, Bülent Ecevit'le dostluğuna güvenerek⁴², kitabın ilk bölümünde Türkiye'de şiir-siyaset ilişkisine kısaca değinerek Ecevit'in şairlik yaşamını anlatan basit yazılara yer vermiştir. İkinci bölümde Ecevit'in telif ve çeviri şiirlerinden örnekler veren yazar, üçüncü ve son bölümde ise Ecevit'in şiir ve sanat konularındaki yazılarına yer vermiştir. Son olarak da Cemal Süreya'nın Ecevit'in şiirini değerlendiren bir yazısıyla eseri bitirmiştir. Eser Ecevit'in edebi yönünü anlatan ilk eser olması bakımından önemlidir. Ancak eserin Ecevit'in başbakanlıktaki başarılarından sonra kazandığı bilinirliğinden yararlanma amacının da olduğu açıktır. Nitekim Ecevit bu kitaptan son derece rahatsız olmuş ve bu rahatsızlığını 1976 sonlarında yayınladığı ilk şiir kitabına yazdığı sunuşta açıkça belirtmiştir:

⁴¹ Ecevit, Bülent, *Bir Şeyler Olacak Yarın*, 2.b, İş Bankası Kültür Yayınları, 2015, İstanbul

⁴² Kemal, Mehmed, *Ecevit'in Şiirleri*, 1.b, May Yayınevi, 1976, Ankara, s.5, Önsözde ve kitap arkası yazısında buna dair ibareler vardır.

“Bazı şiirlerim benden habersiz derlenip bir kitap olarak yayınlandı. Gençliğimde dergilerde yayınlanmış olsa bile sonraları dosyamdan çıkarıp attığım veya büyük ölçüde değiştirdiğim şiirler de eski biçimleriyle o kitapta yer alıyordu. Buna karşılık son yıllarda yazdığım şiirlerden birçoğu hiçbir yerde yayınlanmadığı için benden habersiz hazırlanan o kitaba alınmamıştı.

Bu durumda o kitabın dağıtımını önlemek ve kendi şiir kitabımı istediğimden erken yayınlamaya karar verdim.”⁴³

Uzun zamandır bir şiir kitabı çıkartma düşüncesinde olan ancak bunu ileriye saklayan Ecevit, bu kitapla beraber çalışmalarını hızlandırır ve 1976 sonlarında *Şiirler* adıyla ilk şiir kitabını çıkartır. *Evren, İnsan, Toplum* alt başlıkları altında 38 telif şiirin yer aldığı bu kitap aynı zamanda Hint Destanı Bhagavatgita’dan, Çin bilgisi Lao Tsu’dan, İngiliz ve Amerikan şairleri T. S. Eliot, Ezra Pound, Dylan Thomas, Peter Larkin, David Mallet ve Ruyard Kipling’den çeviri şiirleri içinde barındırır. Ayrıca yıllar önce İngilizceden çevirdiği Gitanjali’nin Bengalce orijinalinden çevirdiği parçalara da yer verir.

Kitabın adı *Şiirler* olmasına karşın kitapta sadece şiirler bulunmaz. Ecevit, ayrıca yıllar içinde yazdığı kimi sanat yazılarına ve şiir anlayışını anlattığı yazılara da yer vermiştir. Ecevit, daha önce çeşitli gazete ve dergilerde yayımlanan Brankuş, Picasso ve Ezra Pound ile ilgili yazıları yanında kendi şiir ve tasavvuf anlayışını anlattığı *Siyaset, Şiir ve Tasavvuf* isimli yazısını da kitabına alır. Bunun yanında kitaba kendi şiir, sanat ve bilgi anlayışını anlattığı ve poetika özelliği taşıyan *Niçin Şiir* ismiyle bir de önsöz yazar. Bu iki yazının incelemesi ileride yapılacaktır.

Bülent Ecevit’in 1976’da şiir kitabını yayımlamasının hemen ardından şiirler Yüksel Pazarkaya tarafından Almancaya çevrilir ve aynı yıl Almanya’da *Bülent Ecevit: Ich Meisselte Licht Aus Stein* adıyla yayımlanır.⁴⁴ Bunu 1978 yılında *Poezil* adıyla şiirlerinin Romence çevirisi izleyecektir.

1976 yılı Bülent Ecevit için edebi açıdan verimli bir yıl olur. Genel Sekreterlik görevine getirildiğinden beri ilgilenmeye vakit bulamadığı edebi faaliyetler Ecevit’in hayatında önemli bir yer tutar. Bahsedilen tarihlerde Ecevit siyasi olarak muhalefettedir. 1977 yılı geldiğinde ise yine seçim hazırlıklarına başlanır. Seçim kampanyasında Bülent

⁴³ Ecevit, Bülent, *Şiirler*, 1.b, Ajans-Türk Basımevi, 1976, Ankara, s.3

⁴⁴ Bülent Ecevit’in kitabının ismine bir şiirinin ismi olan *Işığın Taştan Oydum* seçilmiştir.

Ecevit'in *Uyum* şiiri bestelenerek seçim meydanlarında çalınır. Bu olay şiirin değişik alanlarda kullanılması ve Ecevit'in aydın kimliğine vurgu yapması bakımından önemlidir.

5 Haziran 1977 tarihindeki genel seçimlerden CHP % 41.38 oy oranıyla birinci parti olarak çıkar. Bu oran CHP'nin çok partili hayata geçildiğinden beri aldığı en yüksek oy oranı olarak tarihe geçer. Ayrıca Türk siyasi tarihinde bir sol partinin aldığı en yüksek oy oranıdır. Bütün bunlar sebebiyle bu sonucu bütün kaynaklar Ecevit'in siyasi hayatındaki en büyük başarısı olarak yazarlar.⁴⁵ Ancak partinin çıkarttığı milletvekili, tek başına iktidar olmaya yetecek sayıya ulaşmadığından Bülent Ecevit kısa bir azınlık hükümeti kurma denemesinden sonra yine muhalefete çekilir.

1977'nin son günlerinde bir gensoru üzerine Demirel başbakanlığındaki 2.MC hükümeti düşürülür. Ecevit, yaptığı hamlelerle⁴⁶ 1978'in ilk günlerinde kendi hükümetini kurar ve ikinci defa başbakanlık koltuğuna oturur. ⁴⁷ Yaklaşık iki yıl süren başbakanlık döneminde Bülent Ecevit oldukça yoğun bir siyasi dönem geçirir. Şiir yazmaya pek vakit bulamaz.

Kasım 1979'da Bülent Ecevit çeşitli nedenlerle başbakanlıktan istifa eder. 12 Eylül 1980 darbesine kadar Ana Muhalefet Partisi Genel Başkanı olarak görevini sürdürür.

12 Eylül 1980 tarihinde gerçekleşen askeri darbe sonucunda Bülent Ecevit Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından alıkonulur ve Çanakkale'nin Gelibolu ilçesindeki Hamzakoy Askeri Tesisleri'ne götürülür. Buradaki bir aylık zorunlu ikametten sonra Ecevit, milletvekilliği düşürülmüş ve siyasi haklarından mahrum bırakılmış olarak Ankara'ya döner. Bir süre sonra da CHP Genel Başkanlığı görevinden istifa eder.

Ecevit bu günlerde darbe yönetimine karşı mücadele edilmesi görüşündedir. Pasif kaldığını düşündüğü CHP üyelerinden uzaklaşır. Bu uzaklaşma beraberinde yalnızlaşma duygusunu da getirir ve bu yer yer birkaç yıl sonra yazacağı şiirlerine yansır. Diğer yandan darbe yönetimine karşı çeşitli metinler kaleme alarak demeçler verir. Ayrıca bu dönemde Ecevit'in şiirleri Sırpçaya ve Rusçaya çevrilerek Yugoslavya ve Sovyetler Birliği'nde

⁴⁵Gaytancıoğlu, a.g.e., s.190, Akar, Dündar, a.g.e. s.246 ve diğerleri.

⁴⁶ Türk siyasi hayatında oldukça çalkantılı geçen bu dönemden ve ardından "Güneş Motel Olayı" diye bahsedilen olaydan burada Ecevit'in edebi yaşamını öncelikli tutup siyasi yaşamının sadece ana hatlarının anlatılması amaçlandığı için anlatılmamıştır. Bahsedilen olay şu ana kadar gösterilen herhangi bir kaynaktan okunabilir.

⁴⁷ 1977'deki seçimlerin hemen sonrasında bir azınlık hükümeti kurmuş ve cumhurbaşkanlığınca onaylanmış olsa da Ecevit güvenoyu alamadığı için bir aydan az bir sürede bu hükümetten istifa eder. Esasen ikinci başbakanlığı bu olsa da görevde çok az kaldığı ve hiçbir icraat yapmadığı için genellikle ikinci başbakanlığı olarak 42. Türkiye Hükümeti gösterilir.

yakın tarihlerde -1980 sonlarında- basılır. Bu olaylar o dönemlerde oldukça karamsar bir ruh halinde olan Bülent Ecevit'e oldukça moral verir.⁴⁸

Ecevit, darbe sonrası dönemde asıl ve eski mesleği gazeteciliğe dönmeyi düşünür. Ufak bir ekiple bir dergi çıkartmaya karar verir. Ecevit'in darbe yönetimine karşı kalemiyle mücadele edeceği *Arayış* dergisi 21 Şubat 1981 tarihinde ilk sayısını yayımlar. Haftalık olarak çıkartılan dergide 15 sayı boyunca Ecevit başyazar olarak görev alır. 15. Haftanın sonunda askeri rejim tarafından Bülent Ecevit'in yazması yasaklanır. 54.sayıda ise dergi tümüyle kapatılır. Dergide Ecevit sert denebilecek bir üslupla güncel politik meseleler üzerine yazmış ve askeri rejimin yarattığı siyasi hava bağlamında “demokrasi”, “özgürlük” ve “bağımsızlık” gibi kavramları sorgulamıştır. Ecevit, dergide edebi faaliyet olarak sadece yıllar önce çevirdiği *Adam Olmak* isimli şiirini bir sayıda yayınlamıştır. Bunu da sosyo-politik mesaj vermek amacıyla yaptığı sanılmaktadır. Bunun dışında Ecevit'e dair şiir veya sanat içerikli yazı yoktur.⁴⁹

14 Ekim 1981'de CHP Türkiye'nin diğer partileriyle birlikte feshedilir. Buna cevaben yazdığı bir metin TRT'de yayımlanmayınca, Bülent Ecevit'in bu metni yabancı basına demeç olarak verdiği için Ecevit hakkında Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı tarafından dava açılır. Dava sonucunda Ecevit iki ay on gün hapis ile cezalandırılır. Bu Ecevit'in aldığı ilk hapis cezasıdır. Bundan sonraki bir yıllık dönemi Ecevit hapse girip çıkmakla geçirecektir.

Yabancı basına demeç verdiği için hakkında 166 dava açılan ve bunların bazılarında hüküm giyen Bülent Ecevit, üç kez cezaevine girmiş ve altı aya yakın tutuklu kalmıştır. Bu dönemde bol bol okuyup yazan Ecevit, daha çok kendisine gelen mektuplara cevap vermiş, yabancı basına Türkiye'deki durum ve kendisi ile ilgili mesajlar hazırlamıştır.⁵⁰ Ayrıca kendisi hakkında açılan davalara savunmalar yazmış, bu savunmalardan en dikkat çekici olanı daha sonra kitap haline getirilmiştir.⁵¹ Bunun yanında hapiste iken Rahşan Ecevit'e yazdığı tüm mektuplar ve Rahşan Ecevit'in cevapları kitaplaştırılmıştır.⁵²

⁴⁸ Bülent Ecevit'in eşi Rahşan Ecevit ile 13 Temmuz 2016 tarihinde Ankara'da yapılan mülakattan alınmıştır.

⁴⁹ Dergi koleksiyonunun tamamı tarafımızdan taranmıştır.

⁵⁰ Arcayürek, Cüneyt, **Hapishanedeki Ecevit**, 1.b, Bilgi Yayınları, 1986, Ankara, s.123

⁵¹ Detaylar için bkz. Ecevit, Bülent, **Savunmam**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2011, Ankara

⁵² Detaylar için bkz. Çetingüleç, Mehmet, **Rahşan**, Sabah Kitapları, 2000, İstanbul

Ecevit hapis ve yargılamalarla uğraşırken uluslararası çevrelerin dikkatini çekmiş, Uluslararası Af Örgütü ve Sosyalist Enternasyonal gibi bazı kuruluşlar Ecevit'in serbest bırakılması için çeşitli etkinliklerde bulunmuşlardır.⁵³ Bütün bunlar olurken 2 Temmuz 1982 tarihli Danimarka *Grafiske Arbejdere* dergisi Bülent Ecevit'i kapağına taşımış, iç sayfalarda da Bülent Ecevit'in şiirlerinin Danca çevirilerine yer vermiştir.⁵⁴

Hapiste iken bahsedilen işlere yoğun bir mesai harcayan Bülent Ecevit, cezaevine girmeden evvel planladığı şiir yazma eyleminden uzak kalmıştır. Çokça yazıp okumasına rağmen şiir üzerine yeterince çalışmamıştır. Cezaevinde şiirle ilgilenememesi Ecevit'e büyük rahatsızlık vermiştir.⁵⁵ Ancak hapis psikolojisi, Türkiye'nin o dönemki durumu ile birlikte Ecevit'in ruhsal durumunu etkileyecek ve o dönemde (1980-1990) yazdığı şiirlerine yansiyacaktır.

7 Kasım 1982'de yeni Türkiye Cumhuriyeti Anayasası referandumla kabul edilmiş, Bülent Ecevit'e de diğer üç siyasi liderle birlikte anayasadaki geçici maddeyle on yıl siyaset yasağı getirilmiştir. Bir yıl sonra da 6 Kasım 1983 Genel Seçimleri ile Türkiye'de çok partili hayat yeniden başlamıştır. 15 Ekim 1982'de cezaevinden son kez tahliye olan ve 10 Ekim 1983'te yurt dışına çıkış yasağı kaldırılan Bülent Ecevit, yasak kalkar kalkmaz yurt dışına gider. Lizbon'daki Sosyalist Enternasyonal toplantısına katılır ve bir süre tatil yapar. Bu arada Türkiye'de siyasi ortamın çok partili hayata yeniden geçişin getirdiği görece yumuşama ile uzun zamandır düşündüğü siyasi oluşumu planlamaya başlar. 1984'te Türkiye'ye dönünce bu çalışmalar hızlanır. Kendisinin savunucusu olduğu Demokratik Sol ideolojisinde kurulacak bir siyasi parti hedeflenmektedir. Nihayet 15 Kasım 1985'te eşi Rahşan Ecevit başkanlığında Demokratik Sol Parti (DSP) kurulur.

Ecevitler için yeni bir siyaset hayatı başlamıştır. Ancak Bülent Ecevit siyasi yasaklı olduğu için parti üyesi olamaz, etkinliklere katılamaz ve konuşma yapamaz. Partinin bütün faaliyetlerini genel başkan olan Rahşan Ecevit yürütür. Ancak o dönemki ortamın ve yasaların el verdiği ölçüde parti Bülent Ecevit kimliğini ve karizmasını kullanır. Diğer partilerle birlikte DSP, 1987'de yapılacak olan genel seçimlere hazırlanmaya başlar.

Ecevit için 1986 ve 1987 yılları sivil siyaset mücadelesi içinde geçer. Türkiye'nin 1980 itibariyle; sırasıyla darbe, askeri rejim, kısıtlı çok partili hayat içinde geçirdiği

⁵³ Gaytancıoğlu, a.g.e. s.278

⁵⁴ Dergi Ecevit'in şahsi evrakları arasında tarafımızdan bulunmuştur.

⁵⁵ Sn. Rahşan Ecevit ile yapılan mülakattan alınmıştır.

sarsıntılardan sonra kendi siyasi anlayışını Türkiye'ye tekrar tanıtmak bir yana, çeşitli kısıtlamalar ve yasaklar içinde elinden alınan siyaset hakkının geri verilmesi için basın yoluyla mücadele verir.⁵⁶ Nihayet 6 Eylül 1987'deki referandumda çok az farkla⁵⁷ 12 Eylül öncesi siyasi liderlerine siyaset yapma hakkı verilir. DSP 28 Kasım 1987 Genel Seçimlerine Bülent Ecevit'in Genel Başkanlığında girer.

28 Kasım 1987'deki genel seçimlerde DSP yeni seçim sisteminde %10 olarak tayin edilen seçim barajını aşamayıp %8,5 oy almıştır ve TBMM'ye milletvekili sokamamıştır. Bunun üzerine Bülent Ecevit DSP Genel Başkanlığı görevinden istifa etmiş ve politik yaşamdan çekildiğini bildirmiştir. 1988 yılını yine dinlenerek ve yurt dışına seyahatler yaparak geçiren Bülent Ecevit, parti üyelerinin yoğun baskısıyla 15 Ocak 1989'da DSP Genel Başkanlığı görevine yeniden seçilmiştir.

1986-1988 yılları arasındaki dönem Ecevit'in edebi yaşamı için oldukça verimli yıllar olmuştur. Bu yıllara ait Ecevit'in kitaplarına giren 13 şiir vardır. Bu zaman diliminde yazılmış şiirler, çeşitli temalar barındırmakla birlikte daha çok "Özgürlük" kavramıyla ilgilidir. 12 Eylül sonrası çeşitli özgürlüklerin kısıtlandığına tanık olan Ecevit'in şiir dünyasına bu durum yoğun bir biçimde yansımıştır. Ecevit'in hapis hayatı ve sonrasında seçimlerde aldığı kötü sonucun verdiği hayal kırıklığı şiirlerine daha karamsar bir hava katar.

Yeniden genel başkan olan Bülent Ecevit, partisini hızla yeni seçimlere hazırlamaya başlar. 1989'daki yerel seçimlerden kayda değer bir başarı alınmasa da 20 Ekim 1991'de yapılan genel seçimlerde DSP %10.8 oy almayı başarır. Böylece TBMM'ye 7 milletvekili gönderme hakkı kazanır. Bülent Ecevit 11 yıl sonra ilk kez DSP Zonguldak milletvekili olarak TBMM'deki yerini alır.

Zamanın siyaseti karmaşıklıştıkça Ecevit buna göre tavır alır. Kendini yeni olaylara ve yeni kavramlara Demokratik Sol'dan ayrılmamak üzere revize eder. Milletvekili olması onun eski popülaritesini bir nebze de olsa yerine getirir. Bir istisna⁵⁸ dışında 1988'den itibaren şiirle aktif olarak uğraşmaya 1993'e değin ara verir.

⁵⁶ Diğer liderlere birlikte Ecevit'in konuşmaları dönemin sivil iktidarı tarafından radyo ve televizyonlarda yasaklanmıştır. Gaytancıoğlu, a.g.e, s.248

⁵⁷ Evet: %50.26, Hayır: %49.74, 88.251 oy farkı

⁵⁸ *Bir Cudi Öyküsü* isimli şiir 1990'da yazılmıştır.

1994'te yapılan yerel seçimlerde DSP kendisinden başka iki sol partinin daha girmesi sebebiyle pek bir varlık gösteremez. Ancak bir yıl sonra yapılan 24 Aralık 1995 Genel Seçimlerinde DSP oylarını bir hayli arttırarak %14.64 oyla dördüncü parti olur ve TBMM'ye 76 milletvekili gönderir. Bu durum Ecevit 'in yine Türkiye'nin yönetiminde önemli görevler almasına sebep olacaktır.

1995'ten sonra Türkiye siyasal açıdan önemli gelişmelere sahne olur. Siyasi dengelerin çok çabuk değişmesi, siyasal istikrarsızlık belirtileri ile terör ve irtica gibi Türkiye'nin çeşitli güvenlik sorunlarının ortaya çıkması ile Türkiye, yakın tarihte 28 Şubat Süreci denilen dönemi yaşar. Bülent Ecevit, bu dönemde tecrübesiyle öne çıkan bir lider olur.

1997 yılı Bülent Ecevit için iki önemli gelişmeyi beraberinde getirir. Bunlardan birincisi bahsedilen dönemdeki hükûmet bunalımlarında kurulan bir hükûmette Bakanlar Kurulu'na girmesidir. 1 Temmuz 1997'de ilan edilen 55. Türkiye Hükûmeti'nde Bülent Ecevit, DSP Genel Başkanı olarak Başbakan Yardımcısı sıfatıyla görev alır. Anavatan Partisi (ANAP) Genel Başkanı Mesut Yılmaz'ın Başbakan olarak kurduğu hükümette Ecevit koalisyon ortağıdır. Böylece Bülent Ecevit, on sekiz yıl sonra ilk kez tekrar Türkiye Cumhuriyeti yönetiminde bulunmuştur.

Ecevit'in 1997'de gerçekleşen ikinci önemli gelişmesi ise ikinci şiir kitabı olan *Elele Büyüttük Sevgiyi*'nin yayımlanmasıdır. Yirmi bir yıl sonra yeniden şiir kitabı çıkartan Ecevit kitabını ikiye bölmüş, bir tarafında 1976'da yayınlanan kitabı aynen muhafaza etmiş (çeviri şiirler hariç), diğer tarafına ise 1976'dan sonraki şiirlerini eklemiştir. Yeni kitabında belirgin bir önsöz ve sunuş yazmamakla birlikte, 1976'daki kitabında yer alan sunuş ve önsöz olarak yazdığı ve poetika niteliğindeki *Niçin Şiir?* yazısını kitabında tutmuştur. Ayrıca kitabın sonunda Cemal Süreya, Tahsin Yücel ve Cengiz Aytmatov'un kendi şiiriyle ilgili değerlendirmelerine yer vermiştir.⁵⁹ Kitabın yayımlanmasından bir süre sonra Bülent Ecevit *Yaşasın Edebiyat* isimli dergiye şiir anlayışı ve yeni kitabı üzerine bir röportaj verir.

Bülent Ecevit, Başbakan Yardımcısı olarak bir buçuk yıl görev yapar. Ancak 55. Türkiye Hükûmeti, dönemin siyasal çalkantıları sonucu düşürülür. Bunun üzerine hükûmeti kurma görevi Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel tarafından Bülent Ecevit'e verilir. Bu arada 18 Nisan 1999 tarihinde yapılmak üzere erken seçim kararı alınmıştır. Ecevit uzun

⁵⁹ Ecevit, Bülent, **Elele büyüttük Sevgiyi**, 1.b, DSP Genel Merkezi Yayınları, 1997, Ankara, s.177: Üçüncü Bölüm: Şiirin Anlamını Yalnız Okuyan Değil Yazan Da Belirler.

uğraşlar sonucunda görevi Türkiye'yi erken seçimlere sorunsuz götürmek olan 56. Türkiye Hükûmeti'ni Başbakan olarak kurar ve yirmi yıl sonra yeniden Türkiye'nin Başbakanıdır.

Ecevit'in süreci yönetmedeki başarısı ve azınlık hükûmeti dönemindeki birtakım olumlu icraatlar popülaritesini iyiden iyiye arttırır ve 18 Nisan 1999 tarihinde yapılan genel seçimlerden DSP %22.18 oy oranıyla birinci parti olarak çıkar. Ardından yapılan koalisyon görüşmeleri ile Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ve ANAP ile 57. Türkiye Hükûmeti kurulur. Ecevit son kez Başbakanlık koltuğuna oturur.

Ecevit'in son başbakanlığı üç buçuk yıl sürer. Bu dönemde Türkiye 17 Ağustos 1999 Depremi ve 2001 Türkiye Ekonomik Krizi gibi olayları yaşamıştır. Aynı zamanda bu dönemde Ecevit'in sağlığı bozulmuş ve bu durum Türkiye'de gündem haline gelmiştir. Sonrasında DSP'den peş peşe gelen milletvekili istifaları ile parti bölünür ve diğer koalisyon ortaklarının da desteğiyle 3 Kasım 2002 tarihinde erken seçim kararı alınır.

3 Kasım 2002 tarihindeki genel seçimlerde DSP %1.22 oy oranı ile büyük bir hezimetle uğrar. Parti TBMM dışında kalır. Bülent Ecevit de bir süre daha DSP Genel Başkanı olarak görev yaptıktan sonra 24 Temmuz 2004 tarihinde yapılan 6. DSP Olağan Kurultayı ile Genel Başkanlık görevini devreder ve emekliye ayrılmış olur.

Ecevit emeklilik günlerinde şiirle daha yoğun olarak ilgilenir. 2005 yılı başında son şiir kitabı olan *Bir Şeyler Olacak Yarın* yayımlanır. Tüm şiirlerini topladığı bu kitaba son yıllarda yazdığı şiirlerini de ekler ve tüm şiirlerini diğer iki kitabından farklı bir düzende okuyucusuna sunar. Kitabın diğer özelliği Ecevit'in ilk iki kitabında yer vermediği gençlik dönemi şiirlerinden on tanesini içinde barındırmasıdır. Ayrıca Ecevit kitaba kısa bir sunuş da yazar.

Yeni kitabını çıkarttıktan sonra Ecevit çeşitli gazetelere şiirle ilgili röportajlar verir. Kitabının tanıtım yazıları çeşitli gazetelerde yayınlanır.⁶⁰ Ayrıca kitabı için çeşitli kitap fuarları ve yayınevlerinde imza etkinliklerine katılan Ecevit, bu etkinlikler dışında pek göz önünde olmaz. Son olarak 17 Mayıs 2006'da Danıştay Saldırısında hayatını kaybeden Mustafa Yücel Özbilgin'in 19 Mayıs 2006'daki cenaze töreninde halkın içine çıkan Ecevit, akşamında beyin kanaması geçirerek Gülhane Askeri Tıp Akademisi'ne kaldırılmıştır.

⁶⁰ Cumhuriyet, Milliyet ve Hürriyet gazetelerinde kitabının tanıtım yazıları yayımlanmıştır. Gazete kupürleri Ecevit'in şahsi evrakları arasında tarafımızdan bulunmuştur.

Bülent Ecevit, yoğun bakımda uzun süre yaşam mücadelesi verdikten sonra 5 Kasım 2006 günü saat 22.40'ta vefat etmiştir. TBMM Genel Kurulu'nda Ecevit özel bir oturumla anılmıştır. TBMM İçişleri Komisyonu'nda Ecevit'in Ankara Devlet Mezarlığı'na defnedilmesine ilişkin yasa tasarısı, değişiklik yapılarak kabul edilmiş ve Ecevit 11 Kasım 2006'da vatandaşların da katıldığı görkemli bir cenaze töreniyle Ankara Devlet Mezarlığı'na defnedilmiştir.

Ölümünden sonra Bülent Ecevit'in adı Türkiye'nin değişik yerlerinde pek çok parka, caddeye ve kültür merkezine verilmiştir. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi'nin adı da uzun yıllar Zonguldak'ta milletvekili yapmış olan Bülent Ecevit'in anısına 2012 yılında Bülent Ecevit Üniversitesi olarak değiştirildi.

2.2. Bülent Ecevit'in Eserleri

Bülent Ecevit; şair, siyasetçi ve gazeteci kimlikleriyle çok yönlü bir kişiliktir. Edebi eserlerinin yanında gazetecilik mesleği de olduğu için siyasal meseleler üzerine de çok fazla kitap yazmıştır. Bu kitaplar sayesinde fikirlerini geniş kitlelere detaylarıyla anlatmıştır. Bülent Ecevit'in eserlerini edebi ve edebiyat dışı eserler diye ikiye ayırmak mümkündür.

2.2.1. Edebi Eserleri

2.2.1.1. Telif eserler

2.2.1.1.1. Şiirler

Bülent Ecevit'in 1976'da yayınladığı ilk şiir kitabıdır. Kitabına 1950'den sonra yazdığı telif şiirlerini, çeviri şiirlerini ve şiir-sanat yazılarını almıştır. Kitabına poetika niteliğinde *Niçin Şiir?* başlıklı bir önsöz yazmıştır. Kitap aynı yıl içinde ikinci baskıyı yapmıştır.

2.2.1.1.2. Elele Büyüttük Sevgiyi

Ecevit'in 1997'de yayımladığı ikinci şiir kitabıdır. DSP Genel Merkezi tarafından yayımlanmış ve kitaba künye konmamıştır.⁶¹ Ecevit bu kitabın ilk bölümüne 1976'dan sonra yazdığı şiirleri koymuş, ikinci bölümünde ise 1976'daki kitabında yayımladığı şiirleri ve yazıları muhafaza etmiştir. Üçüncü bölümde ise Cemal Süreya, Tahsin Yücel ve Cengiz Aytmatov'un değerlendirmelerine yer verir.

2.2.1.1.3. Bir Şeyler Olacak Yarın – Tüm Şiirler

Bülent Ecevit'in tüm şiirlerini topladığı son kitabıdır. İlk iki kitaptaki şiirleriyle birlikte Ecevit gençlik şiirlerinin bir kısmına ve son dönem şiirlerine yer vermiştir. Ayrıca Ecevit, kitaba kısa bir sunuş da yazmıştır. Kitabın ilk üç baskısı Doğan Kitapçılık tarafından yapılmış olup sonraki baskılar Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları tarafından yapılmıştır.

2.2.1.2. Tercüme eserler

2.2.1.2.1. Gitanjali

Bülent Ecevit'in yayımlanan ilk kitabıdır. 1941 yılında yayımlanmıştır. Hintli şair Rabindranath Tagore'un Bengalce yazdığı ama bizzat kendisinin İngilizceye çevirdiği eseri Bülent Ecevit İngilizceden mensur olarak çevirmiştir. Kitapta 103 mensur şiir bulunmaktadır. Sonradan Bülent Ecevit bazı parçaları Londra'da öğrenmeye başladığı Bengalceden çevirme imkânı bulmuştur. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları 2015 yılında kitabı yeniden basmıştır.

2.2.1.2.2. Avare Kuşlar

1943 yılında yayımlanmıştır. Tagore'un daha kısa ve özdeyiş niteliğindeki şiirlerinden oluşmaktadır. Ecevit bu kitabı Gitanjali'nin gördüğü ilgi üzerine çevirmiştir. Kitabın baskısı yoktur.

⁶¹ Kitapta 1997'de yayımlandığına dair bir ibare yoktur. Ancak 1997 yılından şiir vardır ve Ecevit'in bu kitap üzerine röportaj verdiği *Yaşasın Edebiyat* isimli dergi Mart 1998 tarihli'dir. Ecevit biyografilerinde de bu kitabın çıkış tarihi 1997 olarak gösterilmektedir. Tahminimiz kitabın 1997 sonlarında çıktığı yönündedir.

2.2.1.2.3. Kokteyl Parti

1963 yılında yayımlanmıştır. ABD doğumlu İngiliz şair T. S. Eliot'un şiirsel tiyatro türünde bir eseridir. Bülent Ecevit bu çeviriyle uzun bir süre uğraştığını ve bazı çekincelerle yayımlamaya razı olduğunu önsözünde belirtir. Kitabın önsözünde Ecevit Eliot'un hayatını kısaca anlatırken ikinci baskı için önsözde eserin kısa bir değerlendirmesini yapmıştır. Kitap 1975 yılında ikinci baskısını yapmıştır.

Yayımlanmış kitaplarının yanında Ecevit'in Ezra Pound, Dylan Thomas, Ruyard Kipling Lao Tzu, Peter Larkın, David Mallet ve T. S. Eliot'tan çevirdiği ama kitaplaştırmadığı şiirler ve metinler bulunmaktadır.

2.2.2. Edebiyat Dışı Eserleri

2.2.2.1. Ortanın Solu

1966'da yayımlanmıştır. Ecevit'in "Ortanın Solu" anlayışını kuramsallaştırdığı kitabıdır. CHP'nin siyasetinin bu yöne doğru değişiminin ardından, parti üyelerine bu anlayışı açıklama ihtiyacı üzerine yazılmıştır.

2.2.2.2. Bu Düzen Değişmelidir

1968'de yayımlanmıştır. Meclis konuşmalarından hareketle Ecevit'in dönemin siyasetine eleştiriler sunduğu ve çözüm önerileri getirdiği kitabıdır. Konuşmalar geliştirilerek kitaba manifesto niteliği kazandırılmış ve seçim çalışmalarında kullanılmıştır.

2.2.2.3. Atatürk ve Devrimcilik

1970'te yayımlanmıştır. Bülent Ecevit'in Atatürkçülük ve Devrimcilik anlayışını anlattığı kitabıdır.

2.2.2.4. Demokratik Solda Temel Kavramlar ve Sorunlar

1975'te yayımlanmıştır. “Ortanın Solu” kavramının “Demokratik Sol” kavramına dönüşmesinin ardından Ecevit'in, bu kavrama açıklık getirdiği ve dönemin Türkiye'sini analiz ettiği eseridir.

2.2.2.5. Umut Yılı:1977

1977 seçimlerinin seçim bildirgesidir. Bu eserinde Ecevit projelerini anlatır.

2.2.2.6. Mithat Paşa ve Türk Ekonomisinin Tarihsel Süreci

1990'da yayımlanmıştır. Bu eserde Bülent Ecevit Türk ekonomisi üzerine görüşlerini anlatır ve Türk ekonomi tarihinin kısa bir analizini yapar.

2.2.2.7. Karşı Anılar

1991'de Kenan Evren'in *Anılar* isimli eserini çıkartması üzerine Bülent Ecevit'in oradaki ithamlara karşılık 12 Eylül üzerine anı ve görüşlerini anlattığı eserdir. İlk olarak Milliyet gazetesinde yazı dizisi olarak yayımlanmış ardından kitapçık olarak basılmıştır.

Bunların yanında Ecevit'in çeşitli açıklamaları, demeçleri ve mahkeme savunmaları da kitaplaştırılmıştır.

3. BÜLENT ECEVİT'İN POETİKASI: “NİÇİN ŞİİR?”

3.1. Poetika Kavramı ve Bülent Ecevit'in Poetikası

İsmi Aristoteles'in M.Ö. 335 yılında yazdığı eserden alan poetika kavramı, eskiden şiir üzerine görüşlerin toplandığı müstakil yazı veya esere verilen isimken, zamanla şairler tarafından şiir üzerine görüş belirtme ediminin kendisi haline gelmiştir. Bu noktada genel olarak çok çeşitli tanımları olan poetika, tarih içindeki kullanımına karşılık günümüzde oldukça anlam genişlemesine uğramıştır. Bu da poetikanın tanımını şiirin tanımı kadar

zorlaştırmaktadır. Nitekim kimi şairler bireysel şiir görüşlerini kimi zaman müstakil bir yazıda derli toplu olarak sunarken kimi şairler bazı yazılarında bu görüşlerden bahsederler. Kimi şairler ise poetikalarını şiir veya manzume şeklinde dile getirmeyi tercih ederler.⁶²

Türk edebiyatında divan dîbâceleri ile yüzyıllardan beri yazılan poetika 19.yüzyılın ikinci yarısından itibaren genel edebiyat geleneğinin değişmesiyle ciddi bir işlerlik kazanmıştır. İlk olarak manzum olarak yazılan poetikaya birçok şair ilgi göstermiş, Ziya Paşa'dan başlayarak Namık Kemal, Muallim Naci ve Abdülhak Hamit Tarhan gibi birçok şair eserlerinin başına manzum poetik önsözler yazmışlardır.⁶³ Bütün bunların yanında poetika denilince akla üç adet eser gelir. Bunların birincisi; Ahmet Haşim'in edebiyatımıza ve dönemine göre oldukça kendine özgü sayılan şiir anlayışını açıkladığı "Şiir Üzerine Bazı Mülâhazalar" isimli yazısı, ikincisi Orhan Veli Kanık ve arkadaşlarının müşterek olarak çıkarttıkları "Garip" isimli kitabın önsözü, üçüncüsü de "poetika" kelimesini ilk defa kullanan Necip Fazıl Kısakürek'in sonradan "Poetika" ismini verdiği "İdeolocya Örgüsü" isimli yazı dizisidir. Yetkin birer poetika olmaları sebebiyle bu üç yazı örneklem olarak alınmış ve Orhan Okay tarafından poetika kavramı çerçevesinde incelenerek değerlendirilmiştir.⁶⁴

Hakan Sazyek, poetikayı açıklarken "*Şiiri genel anlamda kavrayan, onun biçimini, muhteviyatını, üslubunu, estetiğini kapsayan konuları belli bir örneğe bağlı kalmaksızın irdeleyen bir bilgi dalı*" tanımını yapar ve bu tanımda da görülebileceği üzere poetikanın bireysel bir nitelik arz etmesi gerektiğini söyler.⁶⁵ Ona göre poetika, genellemeyen, ortak kuralları, yöntemleri bulunmayan bir olgudur. Bu noktada subjektiftir ve şairin kendi kabullerini içerir. Bu önermeye göre poetika kavramı şairin kendi şiir tanımı ve düşüncelerini içerir. Poetika sahibi objektif veya geçmişe bağlı kalmak zorunda değildir.⁶⁶

Orhan Okay, poetika incelemelerinde poetikanın unsurlarını şu şekilde belirlemiştir:

- 1- Tarifler: Şiir ve şiire ait bütün kavramların tanımları.
- 2- Dış Yapı: Biçimle ilgili konular.

⁶² Konu hakkında geniş bilgi ve Türk edebiyatındaki kimi poetikaların kısa bir derlemesi için bkz: Gür, Âlim-Koçakoğlu, Bedia (2009); "Yeni Türk Edebiyatında Kaynak Olarak Poetika", Turkish Studies, Volume 4 /1-I Winter.

⁶³ Konu hakkında geniş bilgi için bkz: Sazyek, Hakan, **Poetika Kavramı ve Türk Edebiyatında Manzum Poetik Önsözler**, İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü Milletlerarası Türkoloji Kongresi, 12 Kasım 1999

⁶⁴ Okay, Orhan, **Poetika Dersleri**, Dergah Yay. 4.b, 2011, İstanbul

⁶⁵ Sazyek, Hakan, **Poetikanın Boyutları**, Sombahar, S.5, Mayıs-Haziran 1991, s.67-69.

⁶⁶ Sazyek, Hakan, **Poetikanın Bireyselliği ve Biçimleri**, Sombahar, S.11, Mayıs-Haziran 1992, s.3-4.

- 3- Dil: Şiir dilinin kullanımını ile ilgili konular.
- 4- Sanatların Tedahülü: Şiir ve diğer sanatların ilişkisi.
- 5- İç Yapı: Anlam ile ilgili konular.
- 6- Muhteva: İçerik ile ilgili konular
- 7- Şiir Okuyucusu: Şiir ve okur ilişkisi ile ilgili konular.⁶⁷

Alaattin Karaca ise poetikanın temel konusu olarak dört temel unsur üzerinde durmuştur. Bu dört temel unsuru da şöyle sıralayabiliriz:

- 1- Şiir ve Gerçek
- 2- Şiir ve Güzellik
- 3- Şiir, Akıl ve Mantık
- 4- Şiir ve Otorite⁶⁸

Bütün bu tasnifler yetkin bir poetika için son derece geçerlidir ve bir şairin poetikası çıkartılırken bütün bu sorulara cevap vermesi beklenir. Bu durum poetika iddiasıyla yazılan bir yazı için de geçerlidir. Ancak edebiyatımızda müstakil bir poetika yazısı yazan şair sayısı çok azdır. Necip Fazıl Kısakürek'i bilinçli ve yetkin bir poetika yazısı yazması bakımından örnek gösterebiliriz.

Buna karşın kimi şairlerin şiire ilişkin önemli yazıları poetika olarak kabul edilmiştir. “Şiir Hakkında Bazı Mülâhazalar” yazısı ile Ahmet Haşim bu duruma iyi bir örnektir. Zira Ahmet Haşim yetkin bir poetika yazma iddiasında değildir, ancak yazının Ahmet Haşim'in şahsında şiir konusunda önemli problematlere cevap vermesi açısından bu yazı bir poetika sayılmasının yanında Türk Edebiyatındaki ilk ciddi poetika örneği sayılır.⁶⁹ Bunun yanında Ahmet Hamdi Tanpınar'ın “Antalyalı Genç Kıza Mektup” isimli yazısı poetika olma iddiası bir yana samimi bir mektup şeklinde yazılmasına rağmen Ahmet Hamdi Tanpınar'ın poetikası olarak kabul edilir. Yani poetika yazısı kapsamının katılığı yer yer giderek yumuşamıştır.

⁶⁷ Okay, Orhan, a.g.e, s.25. Ana metinde madde başlıkları uzunca izah edilmiştir. Buraya özetlenerek alınmıştır.

⁶⁸ Karaca, Alaattin, a.g.e, s.245

⁶⁹ Okay, Orhan, a.g.e, s.89-130

Bütün bunlardan hareketle Bülent Ecevit'in kitabına önsöz olarak yazdığı "Niçin Şiir" isimli yazıyı bir poetika olarak ele almakta hiçbir çekince yoktur. Esas olarak bir neden şiir yazdığını açıklama gayesiyle yazılan yazı ilerledikçe, Ecevit'in neden şiir yazdığını açıklaması yanında nasıl şiir yazdığını anlatan bir poetika metni hüviyetine dönüşür. Burada referans aldığımız nokta da yazıda geçerli kılınır: Ecevit bu yazıya şiirin tanımını yapmış ve kendi şiir anlayışını açıklamıştır.

Ecevit'in bu yazıyı yazma sebebi bir siyasetçi olarak şiiri bir ilk gençlik hevesi olarak görmeyip kişisel yaşamının önemli bir parçası olduğunu anlatmak istemesidir. Zira bir siyasetçi olarak hâlen şiirle uğraşması, Ecevit'in hayatında anlatıldığı gibi zaman zaman yadırganmıştır. Buna rağmen Ecevit, şiiri önemli bir eylem olarak gördüğünü yazısında neden ve nasıl şiir yazdığını anlatarak açıklamaya çalışır. Yazıda ciddi kavram ve düşünceleri aktarmasına rağmen yazı son derece anlaşılır ve sade bir şekilde yazılmıştır. Bu durum amaç ve araç noktalarından iki sebeple açıklanabilir. Amaç noktasında Ecevit'in görüşlerini sadece nitelikli edebiyat okuyucusuna değil, başta siyaseten kendisini destekleyenler olmak üzere halka bu görüşlerini aktarma çabası vardır. Araç noktasında ise Ecevit'in gazetecilik alışkanlıkları yatar. Ecevit profesyonel gazeteci olduğu için yazdıklarının halka kolay aktarılması bakımından akademik, felsefi ve sanatsal dile uzak durarak anlaşılır bir dille yazmayı tercih eder. Karmaşık ifadelerden kaçınır. Ecevit'in bu yöntemi şiirleri haricindeki bütün yazılarında açıkça hissedilir.

"Niçin Şiir" isimli yazı, bahsettiğimiz amaç ve koşullarla yazıldığı için Ecevit burada şiiriyle ilgili teknik konulara girmez. Şiirin biçimsel yönlerine dair görüşlerini burada bulamayız. Ancak bunun dışında Ecevit'in şiir anlayışına dair birçok bilgiyi burada bulmak mümkündür. Yukarıda verilen tasnifleri göz önünde bulundurmak suretiyle ve Ecevit'in yazısında değindiği konulardan hareketle poetika incelemesini beş başlıkta gerçekleştirmek mümkündür.

3.1.1. Şiirin Tanımı ve Nitelikleri

Ecevit, poetikasına şiiri tanımlamakla başlar:

"Benim için şiir yazmak –özellikle siyasete girdiğimden beri- bir iletişim aracı bir düşünce açıklama yolu değil bir düşünme yöntemidir. İngiliz ozanı A. E. Housman "şiir

söylenen şey değil söyleyiş biçimidir.” der. Söyleyişle düşünüş biçimi göz önüne alındığında şiir için “düşünülen şey değil düşünüş biçimidir” de denebilir.⁷⁰

Bu tanımdan hareketle Ecevit’in duyguya dayalı şiir anlayışına uzak olduğu düşünülebilir. Ancak Ecevit’in burada vurgulamaya çalıştığı konu nasıl düşündüğünü anlatması ve dil-düşünce ilişkisidir. Zira Ecevit dil konusuna hem şair hem de devlet adamı duyarlılığıyla önem vermektedir. Bunun yanında Ecevit’in özellikle vurguladığı diğer nokta ise Ecevit’in bu tanımı siyasete girdiğinden beri benimsemesi durumudur. Zira yazıya böyle başlayarak siyasetçi-şair birliğini yadırgayan seçmen ve okurların merakını bir parça gidermeye çalışmıştır.

Ecevit, şiiri bir düşünme yöntemi olarak ele alırken, insanın dille düşündüğü önermesine atıf yapar. Bu tanıma göre düşüncenin niteliği dilin kullanımını belirler. Ecevit de şiirle düşünmeyi tercih etmiştir. Buradan Ecevit’in bu düşünme yöntemini hayatının her alanında ve anında yaptığı sonucu çıkartılamaz. Ancak Ecevit’in bu durumu bir yaşam tarzı haline getirdiği açık bir gerçektir.

Şiiri bu şekilde algılamakla Ecevit, düzyazı diliyle düşünmenin ötesine geçmeyi amaçlamaktadır. Böylece kendi ifadesiyle “Aşkın (transcendental) Düşüncesi”ne ulaşmayı amaçlamaktadır.⁷¹ Bu da onun şahsında ancak dil-düşünce-şiir üçgeninin yetkin bir şekilde inşa edilmesi ile oluşur. Böylece şiir yetkinleşmesi dilin ve düşüncenin özgürleşmesi ile oluşur. Ecevit bu durum ile eski ve yeni şairlerin kullandığı “müz”, “ilham” ve “esin” kavramlarıyla bağlantı kurar. Ona göre “esin” denilen şey tam da budur. Ecevit’e göre “esin” denilen kavramı dışarıda aramak mantıksızdır. “Esin” tam da sınırlardan ve koşullardan kurtulunca benliğine daha çok erişebilmektir.

Ecevit’in şiirine çoğunlukla somut konular seçmesi bu tanıma tezatmış gibi görünebilir. Ancak dikkatli bakıldığında somut konuları subjektif olarak yorumladığında ve dil becerisiyle birleştirdiğinde bu tanımı bilhassa 1970’ten sonraki şiirlerinde doğrudan benimsediğini gösterir. İlk gençlik şiirlerinde -daha çok İngiliz ve Hint edebiyatlarının etkisinde kaldığını unutmadan- yaradan ve yaşam ilişkisini irdelediği, düşünce serüveni takip edildiğinde bu tanımı şiirin kendisiyle bulduğu dahi söylenebilir. Yine de Ecevit’in şiirini okurken bu tanımın etkisini çoğu zaman hissettirdiği görülür.

⁷⁰ Ecevit, Bülent, **Bir Şeyler Olacak Yarın-Tüm Şiirler**, 2.b., İş Bankası Kültür Yayınları, 2009, İstanbul

⁷¹ Ecevit, Bülent, a.g.e, 2009, s.7

3.1.2. Şiir ve Gerçeklik

Aristoteles'in Poetika'sında sanatın temel işlevini gerçek kavramını ele alışından hareketle daha sonraki poetikaların –hemen hemen- tamamında “gerçek” kavramı kendine yer bulmuştur. Bu nedenle Alâattin Karaca gerçeği poetikanın ana sorunu olarak belirler.⁷² Zira bir sanatçının gerçeklik anlayışı, sanat anlayışının temelini oluşturur.

Şiirimizde gerçeklik kavramı Tanzimat'la birlikte tartışma sahasına girse de ilerleyen zamanlarda pozitivizm, mistisizm ve psikanalitik gibi bilimsel ve felsefi düşünce akımlarının etkisiyle, hararetli tartışmalara sebep olan ve zengin görüşlerin ortaya çıktığı yeni bir tartışma sahası haline gelmiştir. Bunda kökeni İlk Çağ'a dayanan ve 19.yüzyıl aydınlanmacılığının yeniden işlerlik kazandırdığı Bilgi Felsefesi (Epistemoloji) çalışma alanının 20.yüzyılda modernizm-postmodernizm ekseninde yeniden şiddetlenmesi de etkilidir. Toplumsal bilimlerin bütün alanları gibi edebiyat incelemesi ve poetika bilgisi de bundan nasibini almıştır.

Bülent Ecevit'in poetikasında da gerçeklik kavramı yoğun denilebilecek bir düzeyde işlenir. Bülent Ecevit, gerçeğin tanımını net bir şekilde yapmaz. Ancak şiiri bir gerçeği bulma çabası olarak nitelendirir. Bu noktada şiiri bir düşünme yöntemi olarak gören Bülent Ecevit, gerçeği bulma çabasını da düşünme yöntemi olarak özgür bir dille ulaşılmış aşkın düşünce ile tarif eder. Buna göre insan gerçeği kendi dışında değil ancak kendisinde bulabilir. Bu düşünce ile Ecevit Türk Tarihi ve Edebiyatında yüzyıllardır var olan tasavvuf düşüncesine yaklaşır. Bir bakıma Ecevit'in gerçeklik anlayışı Batı, Hint ve Türk tasavvuf düşüncelerinin tutarlı bir bileşimidir diyebiliriz.

Ecevit, gerçeklik konusunu şu şekilde tanımlar ve bir örnekle anlatmak istediğine açıklık getirir:

“Kişi gerçeği kendi dışında değil kendisinde bulabilir ancak. Kendi dışında görüntüsünü gözlemleyebilir gerçeğin. Kendinde ise görüntünün gerçeğini bulabilir.

Gerçeği ışıldakla kendi dışında arayan bir kişi değildir ozan... İçinin radarındaki yansımalarda bulan veya sezen kişidir gerçeği... Işıldağın görebildiği gösterebildiği çok azdır. Kör noktaları sonsuzdur. Radarında kör noktaları azdır. Işıldak bir anda bir yana yönelebilir ancak. Radarsa bir anda her yana açıktır. Işıldak arar durur. Radarsa

⁷² Karaca, Alâattin, a.g.e, s.245

aramadan bulur. Bir simya kılavuzunun yazdığı gibi **“arayış ancak arayanda yoğunlaşırsa taş bulunur.”** Simya kılavuzunun tanıklığında ne gerek? Türk tasavvuf yazınının nice ozanı gerçeği kendinde aramayı salık vermemiş midir? Hacı Bayram Veli'nin diliyle **“kendüde buldu kendüde buldu maksudunu”** gönül.⁷³

Bu tanım ve örnekleme, bizi Türk Edebiyatının yetkin poetikalarının en önemlilerinden olan Necip Fazıl Kısakürek'in poetikasına götürür. Zira şiiri “Mutlak hakikati aramak.” olarak tanımlayan Kısakürek, Ecevit'inkine benzer bir metaforla görüşlerini açıklar:

*“Şiir dışında mutlak hakikat arayıcılığını apaçık temsil eden müessese eğer ilimse, şiirin usulünü ayırt edebilmek için ikisini yan yana getirmeli ve kıyaslamalı...
(...)*

İlim, mutlak hakikati, polis tavrıyla arar. Beldesi, mahallesi, karakolu nöbet kulübesi, geçtiği sokaklar, çaldığı kapılar, işbölümü vazifesi, vakti, imkânları, hülasa bütün zaman ve mekan ölçütleriyle tabak gibi açık ve meydandadır.

Ya şiir? O, mutlak hakikati hırsız gibi arar. Hiçbir şeyi belli değildir; hatta ismi ve cismi bile... Karanlık gibi, şeffaf camlardan sızacak, dumanların asansörüne binip bacalardan inecek, nefes alınca kapılardan sığmayacak, nefes verince de anahtar deliklerinden süzecektir.”⁷⁴

Bülent Ecevit'in Necip Fazıl Kısakürek'in poetikasını okuduğu ya da ondan etkilendiğine dair elimizde net bir bilgi yoktur. Zaten metinlerin içerikleri de birbirleriyle tam olarak örtüşmez. Burada dikkati çeken nokta metaforların benzerliğidir. Necip Fazıl Kısakürek gerçeği hırsız-polis mizansenisiyle anlatmak isterken Ecevit ise ışıldak-radar mizansenini kullanmıştır. Ayrıca Necip Fazıl Kısakürek'in şiir için kullandığı hırsız imgesinin olmazsa olmazı olan fener (ışıldak) imgesi bunu düşünmeyi sağlayan önemli bir faktördür. Her ne kadar Necip Fazıl Kısakürek fener (ışıldak) kelimesini kullanmamışsa da bahsettiği bağlam bizi o forma götürür. Sonuç olarak tariflerde bir benzerlik bulunmasa da, şiiri tarif ederken kullanılan mizansen benzerlikleri genel manada şiirin şairin imgelemindeki yerini göstermek adına önemlidir.

⁷³ Ecevit, Bülent, a.g.e, 2009, s.14

⁷⁴ Kısakürek, Necip Fazıl, **Çile**, 53.b, Büyük Doğu Yayınları, 2004, İstanbul

Yine Necip Fazıl Kısakürek'ten hareketle şiirin "*Mutlak hakikati aramak.*" olduğu tanımı Bülent Ecevit'inkiyle dirsek temasında bulunur. Zira Necip Fazıl Kısakürek "arama" odaklı iken Bülent Ecevit "bulma" odaklıdır. Çünkü Kısakürek'te hakikat apaçık bellidir: Allah. Ancak Ecevit hakikatinin ne olduğu konusunda bize bir hedef göstermez. Çünkü hakikatin ne olduğu konusunda kendisi de bir şey bilmemektedir. Yazının bir diğer yerinde Ecevit "gerçek", "bulma" ve "arama" kavramlarıyla ilgili şunları söyler:

"(...)Anlatmaktan çok anlamak için yazıyordur. Kimi ozanlar hiç ilgilenmez anlatmakla. Salt anlamak için yazarlar. Bulunmuşu bilmek veya bildirmek için değil bulmak için yazarlar.

Bulmak için aramazlar üstelik bulunmuşu da arayışı da bırakırlar bir yana. Bulunmuşla kendilerini sınırlamayacak arayışla⁷⁵ da kendilerini ve aranana zorlamayacak kadar özgürleştiklerinde rastlayabileceklerini bilirler ya da umarlar. Hindistan'a tersinden ulaşmak için bile açılmazlar bilinmeyen denize. Açılmak için açılırlar. Latin ozan Virgilius'un deyişiyle;

"Gerçek sizi ardından koşturur

Tükenirsiniz bir noktada bırakırsınız ardından koşmayı.

Ancak o zaman gerçek gülerek size teslim olur."

*Ozan da bulmak istediğinin ardından koşmanın geçersizliğini bilir. Kalıplaşmış düşünce kalaslarını söküp atar kafasından. Bilginin toz birikintilerinden arındırır algılama gücünü. Kafasının duyularının camlarını açabildiğince açar ve bekler. Çünkü Hint ozan Tagor'un dediği gibi göz gözü görmeyen bir gecede "**belli değil**"dir gerçeğin "**nereden geleceği**"...⁷⁶.*

İşte bu yüzden Ecevit dille ve düşünceyle özgürleşerek aşkın düşünce vasıtasıyla hakikati bulmayı hedefler. Şiir de bu noktada onun yöntemidir. Ve yöntem olması bir yana şiiri kendisini özgürleştiren en önemli parçası olarak görür. "Arama" kavramı da Ecevit'e göre kendisine bir noktaya kadar refakat eder. Bir noktadan sonra işlevsizleşecektir. Zira Ecevit, gerçeği kendi içinde görür.

⁷⁵ Ecevit'in 12 Eylül sonrasında kurduğu dergiye "Arayış" ismini vermesi bu satırlarla ilişkilendirilebilir.

⁷⁶ Ecevit, Bülent, a.g.e 2009. s.12

3.1.3. Şiir ve Dil

Dil kavramı Ecevit için düşünce kavramı ile doğrudan ilintilidir. Zira poetikasının ilk paragrafında anlattığı söyleyiş-düşünüş-şiir ilişkisi bizi dil kavramına götürür. Ecevit, insanın başlıca düşünme aracının dil olduğunu kabul eder ve bu yüzden dil konusuna gerek şiirsel gerekse şiir dışı faaliyetlerinde özen gösterir.

“Dil de ortak gözlemleri duyulan duyguları izlenimleri nesnel olarak belirleyip tanımlayan sözcüklerden oluşur. Üstelik bu sözcüklerin art arda dizilişi belli kurallara göre olur. Bu da düşüncede büyük ölçüde bağımlı kılar insanı. O bağımlılıktan bir ölçüde kurtulabilme olanağı en çok şiirde vardır.”⁷⁷

Bu cümlelerden de anlaşılacağı gibi Ecevit dilin şiir boyutunu biraz ayrıcalıklı görür. Zira Ecevit’in nihai hedefi olan “gerçeğe ulaşma” eyleminin yolunu ve yöntemini çizerken aşkın düşünce kavramının üzerinde durduğunu ve buna da şiirle ulaşmak istediğini söylemiştik. Bu noktada aşkın düşünceye ulaşmanın en uygun yolu şiirdir. Çünkü Ecevit’e göre dilde felsefe bilimden, şiir de felsefeden özgür konumdadır. Dilde özgürlükse -göreceli de olsa- düşünmede özgürlüğü arttırır. Düşünmede özgürlük ise aşkın düşünce yoluyla gerçeğe ulaşma yoluna önemli bir merhale sağlar.

Ecevit’in dil konusundaki fikirleri bizi yapısalcıların dil anlayışına götürür. Dilde yapısalcılık “dilinin bir dizge olduğu” önermesiyle başlamıştı.⁷⁸ Bu anlayışa göre dilde her öge bir dizgeye bağlanır, her öge de bir dizgeyi varsayar. Bu birbiriyle bağlantılı ögelerin toplamı da dili oluşturur. Ecevit’e göre şiirin en olumlu özelliği bu dizgeyi özgürce kırarak bundan bir sanat oluşturmasıdır. Zira dilin varoluş sebebi iletişim iken, iletişim şiirin olmazsa olmazı değildir. Ecevit dil gibi şiirin de bir iletişim aracı olarak kullanıldığını kabul eder. Ancak bu tip şiiri hoş karşılamaz. Çünkü ona göre şiir iletişim kurmak için yazılırsa şiirin sağlayacağı özgürlük hedefine ulaşamaz.

Şiir bir iletişim aracı olarak kullanılmamasına rağmen şiir dili, çeşitli kullanımlarla dilin olanaklarını genişletebilir. Bu paradoksal bir durum olmasına rağmen Ecevit’e göre şiirin insanlığa yararlarından biridir. Ayrıca özgürlüğün getirdiği olumlu bir sonuçtur. Çünkü şiir sadece bireyi değil toplumu da özgürleştirir.

⁷⁷ Ecevit, Bülent, a.g.e 2009, s.9

⁷⁸ Yücel, Tahsin, **Yapısalcılık**, 3.b, Can Yayınları, 2015, İstanbul, s.30

“Sözcüklerin toplumca benimsenmiş içeriğiyle de bağımlı değildir ozan. Başkalarının toplumsal işlevler için veya nesnel gözlemler için kullandığı sözcükleri özel eylemi için de kullanabilir. Her sözcüğe her kavrama yeni bir içerik katabilir. Aşınmış sözcükleri kavramları onarım yenileştirebilir. Ölmüş sözcükleri kavramları bir başka yaşamda diriltebilir. Yeni sözcükler oluşturabilir. Dilde bütün bu özgürlükler bilim adamından da filozoftan da ve daha başkalarından çok ozana tanınmıştır.”⁷⁹

Ecevit’in şiire başlama tarihinin 1940’ların sonu, yazının da yazıldığı tarihin 1977 olduğunu göz önünde tutarak kronolojik bir bakış açısıyla Ecevit’in burada dil anlayışını anlatmakla birlikte Cumhuriyet Dönemi Şiirinin zımnî bir değerlendirmesini yaptığı düşünülebilir. Zira Birinci Yeni’ye de İkinci Yeni’ye de tanık olmuş bir şairin bu dil anlayışını işlemesi bütün şiir tarzlarına olan hoşgörüsünü de içermektedir. Zira İngiliz ve Amerikan şiir anlayışının yanında Ecevit’e bu satırları yazdıran durum, dönemindeki şiir tarzlarının çeşitliliği olabilir. Ecevit hepsinin dil anlayışına olumlu bir bakış açısıyla bakmaktadır. Kendisi her ne kadar anlamdan uzaklaşmasa da dili özgürce kullanan şiire saygısı vardır.

Ecevit’e göre eğer şiirin sağladığı özgürlük kullanılmazsa dil, insanın aracı olmaktan çıkar insan dilin aracı olur. Bu da insanın dile yabancılaşmasına, dolayısıyla kendisine de yabancılaşmasına yol açar. Düşünce de bundan etkilenir ve insan daha alışıldık kavram ve cümlelerle (sloganlarla) düşünür. Yani pek düşünemez. Bu durumla karşılaşmamanın en önemli yolu dilin şiirsel işlevine hayatımızda yer vermektir. Bu yönüyle şiir dili bütün topluma etki ederek büyük özgürleşmeler ve ilerlemeler sağlayabilir.

3.1.4. Şiir ve Birey

Şiirin birey üzerindeki etkisi ve birey-toplum ilişkisinde şiirin rolü Ecevit’in poetikasında üzerinde durulan konulardan biridir. Ayrıca Ecevit şiir- birey ilişkisinden sanatın bireyselliği konusunda da özgün görüşler belirtmiştir.

Öncelikle Ecevit, sanatın bireyselliği-toplumsallığı sorunsalı üzerindeki görüşünü “Şiir benim özel eylemim.” diyerek netleştirir.⁸⁰ Bu durum sanatın bireyselliği tarafında

⁷⁹ Ecevit, Bülent, a.g.e.2009, s.13

⁸⁰ Ecevit, Bülent, a.g.e.2009.s.5

kesin saf tutmaktır. Ancak bu durum bizi Ecevit'in şiirinin bireysel temalardan oluştuğu genellemesine götürmez. Zira Ecevit hayatını bir bütün olarak görür ve bireyselliğin içindeki toplumsal olayları yadsımaz. Bu durumu da poetikasında anlatır. Aşağıdaki cümleleri sanatın bireysellik görüşüne rağmen bir açık kapı olarak yorumlamak mümkündür.

“Topluma bir bildirim olacaksa bunun için şiirden yararlanmam. Yine de yazdığım şiirlerde bir bildiri bulunabilir. Ama çoğu kez ben de o bildiriye şiirden öğrenirim veya çıkarmaya çalışırım.”⁸¹

Ecevit'in şiirinde görülen toplumsal tema ve imgeler bu cümlelerle açıklanabilir.

Ecevit'in sanatı bireysel bir eylem olarak görmesi toplumcu sanat anlayışına karşı olduğu manasına gelmez. Zira Ecevit toplumsal bildiri maksatlı şiir yazan şairleri eleştirmez, saygı duyar. Ecevit topluma görevini siyaset yoluyla yaptığını belirtir, şiiri de bireysel eylem kategorisine sokar. Bir tercih meselesi olarak gördüğü bu sorunsalı büyütmez.

Şiirin birey üzerindeki ilişkisi meselesi ise Ecevit'in nezdinde şiirin niteliği ve şiir ve gerçeklik konuları ile doğrudan ilgilidir. Zira Ecevit'in poetikasında ana ilkeler olan “şiirin bir düşünme yöntemi” olması ve “bireyin ana hedefinin bireyin gerçeğe ulaşması olduğu ve gerçeği insanın ancak kendinde bulabileceği” ilkeleri şiirin birey üzerindeki etkilerini belirleyen ana düşüncelerdir. Çünkü Ecevit'e göre gerçeği bulma kişinin kendi içindeki bir savaşın neticesi olacaktır. Bu savaş şiir ve siyaset gibi birçok sebeple doğabilir. Bu savaşın sonunda insan mütekâmil bir insan olarak özgür düşünebilecek, toplumdaki özgürlükler adına mücadele verebilecek ve insanlığa hizmet sunabilecektir.

“Öz savaşı kazanınca belli bir güç edirsiniz. O güçle yakın çevrenizle de bir savaş vermeniz gerekir. Çevre savaşıdır bu da.”⁸²

(...)

“Bunu başarabilmek için ille şiir yazmak gerekmez ama şiir böyle düşünebilmeyi özellikle kolaylaştırır. Yeter ki şiir dışı bir amaçla şiir yazmasın ozan. Şiiri bir iletişim

⁸¹ Ecevit, Bülent, a.g.e.2009.s.5

⁸² Ecevit, Bülent, a.g.e, 2009, s.15

aracı olarak seçmiş olmasın. Bu kurala uyabilirse kafasının bütün camlarını açmış olarak uyabilir.”⁸³

(...)

“Kimi şiirle sağlayabilir iç özgürlüğünü kimi başka yoldan sağlayabilir. Ne olursa olsun iç özgürlük sağlanamadan gerçek özgür olunamaz ve toplumun da insanın da insanlığın da özgürlüğüne katkıda bulunulamaz.”⁸⁴

Ecevit, iç savaşını kazanan bireylerin toplumsal savaşı da kazandığına dair; Türk Kurtuluş Savaşı, Vietnam Savaşı ve bunlarla ilgili olarak Atatürk ve Ho Chi Minh gibi örnekler verir. Bu noktada Türk toplumunun da var olma mücadelesinde şiirin önemli bir etkisi olduğu yargısında bulunur. Ona göre Türk toplumunun varoluşunda şiirin önemli bir etkisi vardır ve Türk toplumu varoluşunu şiirle tanımlamış, gerçeği şiirle aramış ve kendisini şiirle özgürleştirmiştir ve elbette şiir Türk toplumunda kendine edindiği yeri devam ettirerek bireyi ve toplumu özgürleştirmeye devam edecektir.

3.1.5. Şiir ve Siyaset

Bülent Ecevit, “Niçin Şiir?” isimli yazısını şiir kitabına bir önsöz olarak yazmıştır. Yazı Ecevit’in şiir anlayışı ve sanata ilişkin görüşlerinin yanında, Ecevit’in siyasetçi olduğu halde şiirle uğraştığı eleştirilerine, siyaset adamı olduğu halde neden şiir yazdığı sorgulamalarına cevaplarını da içerir. Zaten Ecevit’in yazıyı kaleme alma sebebi de budur. Yazı dikkatlice incelendiğinde Ecevit’in, itinalı sanatsever kitle ve şiirle daha az ilgilenen ama Ecevit’in şairliğini sorgulayan kitle olmak üzere iki hedef kitleye hitap eden cümleleri rahatlıkla ayırt edilebilir. Birinci kesime hitap eden bölümler Ecevit’in yazısını poetika niteliğine taşıırken, ikinci kesime hitap eden bölümler bizim için şiir ve siyaset başlığı altında bahsedeceğimiz konular ve Ecevit’in bu konuya ilişkin görüşlerini bulundurmaktadır.

Ecevit’in şiiri özel eylemi olarak gördüğünden ve şiiri salt kendisi için yazdığından daha önce bahsetmiştik. Ancak Ecevit’in siyasi anlayışı ve şiir anlayışı arasında sıkı bir

⁸³ Ecevit, Bülent, a.g.e, 2009, s.16

⁸⁴ Ecevit, Bülent, a.g.e, 2009, s.18

bağ bulunduğu gerçeği Ecevit'in karakteriyle ilgilidir. Bu noktada Ecevit'in poetikasında bu konuyla ilgili bir açık kapı bıraktığını vurgulamıştık. Bu açık kapı yararlanılarak Ecevit'in şiir ve siyasete ilişkin görüşlerini anlamayı ve açıklamayı kolaylaştırır.

Ecevit, şiiri özel eylemi olarak görse de; *“Ne var ki siyaset adamının açık toplumda özel günü geldiğinde açıklanmak gerekir.”*⁸⁵ diyerek konuyu derinleştirir.

*“Üstelik şiiri özel eylemim saysam bile bu özel eylemin toplumsal yaşamdan ve siyasal eylemimden büsbütün kopuk olmadığını biliyorum. Siyasete girdim diye şiir yazmayı bıraksaydım siyasette ben ben olmazdım.”*⁸⁶

Ecevit'e göre sanatın da siyasetin de konusu insan olduğu için bu iki kavramın arası zannedildiği kadar uzak değildir. Siyasetin zor bir uğraş olduğunu kabul eden Ecevit, siyasetçilere siyaset dışı bir dünyaya ve uğraşlara sahip olmalarını salık verir. Bu durum onlara özgürlüğü ve mutluluğu unutturmayacak bir bakış açısı verir. Ecevit bu konu için şiiri ve sanatı seçmiştir. Ecevit, böylece kendini geliştirmeyi başarabilmiş ve geniş bir bakış açısına sahip olduğunu düşünür. Liderlik teorileri de bunu onaylamaktadır.⁸⁷ Ecevit'in sahip olduğu siyasi görüşün insan odaklı yaklaşımı ve Ecevit'in mizacını da buna eklemek gerekir.

Ecevit'in şahsında şiirin birey ile olan ilişkisini daha önce açıklamıştık. Oradaki görüşlerin şiir ve siyaset alanına uyarlanması son derece mümkündür. Çünkü şiirin birey ile olan ilişkisi birey-toplum bağıntısından yararlanarak şiirin siyaset ile olan ilişkisine doğrudan sirayet eder. Böylece sanat ve şiir duyarlılığına sahip bir toplumda siyasetin de daha kolay yapılacağı sinyallerini burada görürüz. Adeta Ecevit kendisinden örnek vererek bütün topluma mesaj vermek istemektedir. Ancak şiirle siyasetin hedeflerinin benzeştiği bir ölçüde kabul edilebilirse de yöntemleri bakımından oldukça farklıdır. Ecevit, bu iki alandan da vazgeçmemekle birlikte ikisini birbirine karıştırmaktan imtina etmektedir. Buna rağmen yer yer ikisinin de birbirinden etkileneceğini de kabul ettiği için buna yönelik açık kapılar bırakmayı ihmal etmez.

“Bir siyaset adamının bütün yaşamı ve dünyası siyaset olursa onun siyasette bile yararlı olamayacağına inanırım. Her siyaset adamı ille şiirle veya sanatla ilgilenmelidir

⁸⁵ Ecevit, Bülent, a.g.e, 2009, s.5

⁸⁶ Ecevit, Bülent, a.g.e, 2009, s.6

⁸⁷ Gaytancıoğlu, Kaan, a.g.e, s.105

anlamı çıkarılmasın bu sözümden... Ama her siyaset adamının siyasetten başka bir dünyası da olmalıdır. Zaman zaman o başka dünyasına geçip siyasete siyasetin dışından da bakabilmelidir. Siyasetin bir soyut uğraş olmadığını siyasetin öz konusunun insan olduğunu öz amacının insan özgürlüğü ve mutluluğu olduğunu unutturmayacak bir uğraşı bir bakış açısı bulunmalıdır siyaset adamının.”⁸⁸

Ecevit şiir ve siyaset konusu içinde sadece kendi anlayışlarından bahsetmez. Şiirin birey üzerindeki işlevini Mustafa Kemal Atatürk ve Ho Chi Minh gibi liderler üzerinden verdiği örneklerle destekledikten sonra, şiirin toplum üzerindeki işlev ve etkilerini Türk toplumunun tarih içindeki etkinliğini kısaca anlatarak verir:

“Tarihi boyunca Türk toplumu Türk halkı -dünyanın her yerinde- basmakalıp düşünür olmaktan ve baskılar altında suskunlaşıp veya nesneleşip benliğini yitirmekten şiirle kurtulmuştur. Bugün de şiirle kurtulmaktadır. Düşünceye konulan yasakların erişemediği bir özgürlük alanı olagelmıştır Türk halkının özellikle Türk köylüsünün... Şiirdir bu alan. Çağlar yasalar yönetimler değişir fakat "insanlığın ana dili"yle kendi dilediği gibi düşünür yazar ya da söyler Türk köylüsü. Ne yasaklar ne "olağanüstü hal"ler ne "sıkıyönetimler" susturabilmiştir bugüne değin o "ana dili"ni Türk halkında.”⁸⁹

Ecevit’in burada kırsalda yaşayan Türk halkına ve onunla bağımlı olarak Türk halk şiiri geleneğine vurgu yapması dikkat çekicidir. Pasajın son cümlesinin ise 12 Mart dönemindeki siyasal ortamla ilgili olduğu söylenebilir. Sıkıyönetim, yasak ve benzeri kavramlara doğası gereği karşı olan Ecevit’in, bundan kurtulmak veya bununla mücadele etmek için şiiri göstermesi oldukça ilginçtir.

Son olarak Ecevit yazıda, siyaset konusunda siyasetin esiri olunmaması gerektiğini anlatırken siyasette kişiliğini ve insanlığını yitirmemek adına siyaseten zararlı olmak yerine bireyin siyaseti bırakmasını salık verir. Yani “işini bitirince çekilmesinden” bahseder. Ancak bu sözünü kendisi tutmuş değildir. Zira Ecevit’in liderlik analizini yapan Kaan Gaytancıoğlu, Ecevit’in son yıllarını “yetersiz liderlik” kategorisinde değerlendirmekte ve bu durumu çeşitli örneklerle desteklemektedir.⁹⁰

⁸⁸ Ecevit, Bülent, a.g.e, 2009, s.6

⁸⁹ Ecevit, Bülent, a.g.e, 2009, s.11

⁹⁰ Gaytancıoğlu, a.g.e, s.337

4. BÜLENT ECEVİT'İN ŞİİRİNDE İÇERİK

Bülent Ecevit'in şiirine içerik açısından göz atıldığı zaman ilk göze çarpan nokta konu ve tema çeşitliliği olacaktır. Bireysel yahut toplumsal şiir farkı gözetmeksizin çok çeşitli konularda şiir yazan Ecevit, çoğu zaman şiirinin gücüyle değişik konuları şiirine almasının altından kalkabilmiştir. Bu durum onun şiire verdiği değer kadar Türk ve dünya şiir geleneğini iyi bilmesinden kaynaklanır. Bu durum da Ecevit şiirindeki tema ve konu zenginliğinin sebeplerinden biri olması bir yana, Ecevit'in şiirini çekici ve özgün kılan bir özelliktir.

Sanat hayatına bireysel ve soyut konularda yazdığı şiirlerle başlayan Bülent Ecevit, aktif siyasetin içinde buldukça vakit vakit şiirini toplumsal ve somut konulara çevirmiştir. Ancak bu durum Ecevit'in sanat anlayışını kökünden sarsmaz. Çünkü Ecevit'in siyasette etkinken, şiiri hayatında ötelememesi hem edebi hem de siyasi hayatında vurgu yapılan bir yönü olmuştur. Bunun yanında toplumsallığın Ecevit'in bireysel hayatına yansıdığı kesitleri işleyen şiirler de vardır ki bu konumda Ecevit'in şiiri için bireysellik-toplumsallık ikilemi geçici olarak da olsa ortadan kalkar.

Kavram ve durumları içselleştirmede çok güçlü olan Ecevit'in düşünce dünyasında sanat-siyaset ayrımı biçimsel olarak mümkünse de içeriksel olarak her zaman yapılamaz. Bunun sebebi de Ecevit'in düşünce dünyasının sanat ve siyaset bağlamında bir tutarlılık teşkil etmesidir. Daha önce de vurguladığımız gibi Ecevit'in hayata dair fikirleri sanatta da siyasette de aynıdır ancak Ecevit, ikisinin farklı biçimler olduğunun her zaman bilincindedir. Şiiri ise özel eylemi olarak belirtmesine rağmen, şiirinde toplumsal temaları işlemesi özel hayatında da toplumsal konulara bağlılığının göstergesi olarak sayılabilir.

Şunu kabul etmek gerekir ki Ecevit, şiirini başlangıçtan itibaren geliştiren ve başarılı şiirlerini olgunluk döneminde veren bir şair değildir. Bilakis sanat hayatının başlangıcındaki şiirleri diğer şiirlerine nispetle görece başarılı sayılabilir. Buna rağmen Türk siyasal hayatındaki devirlerin Ecevit'in hayatında olduğu gibi şiirlerine de yansımaları farklı olmuş, zaman zaman yavaşlayan şiir yolculuğu yeniden hız kazanır olmuştur. Bahsedilen devirler Ecevit'in siyasi hayatı için bir kayıp olarak nitelendirilse de, sanat hayatı için bir kazanç olduğu yorumu yapılabilir. Bu durum ayrıca Ecevit'in şiirindeki

konu ve tema zenginliğine de yardımcı olmuştur ve bütün bu çalkantılı hayat Ecevit'e zengin ve renkli bir şiir yelpazesi sunmuştur.

4.1. Temalar

4.1.1. Tasavvuf

Tasavvuf kavramı da şiir kavramı gibi Bülent Ecevit'in yaşamına yön veren önemli izleklerden biridir. Dolayısıyla bunun Ecevit'in şiirine yansımaları da kaçınılmaz olmuştur. Ecevit'in tasavvuf temasını şiirlerinde sıkça kullanması ilk görünüşte şaşırtıcı gelse de şiirinde tasavvuf temasına çok fazla yer vermesi ve tasavvufi düşüncelerin derinlemesine ve ustalıkla kullanılması, Ecevit'in tasavvufa verdiği önemin göstergesi olur. Bütün bunlar bir yana, ilk olarak 1975 yılında Cumhuriyet gazetesinde yayınladığı ve şiir kitaplarının sonuna aldığı "Siyaset, Şiir ve Tasavvuf" isimli bir görece uzun bir yazı yazmış ve bu yazısında tasavvuf ile ilgili görüşlerini anlatmaya çalışmıştır. Bu yazı Ecevit'in tasavvufa bakış açısını anlamak için önemli bir kaynaktır. Bu yüzden Ecevit'in şiirlerinde tasavvufun kullanımını irdilemeden evvel bahsolunan yazıyı özetlemek ve analizini yapmak yerinde olacaktır.

Öncelikle, Ecevit'in bu yazıyı yazma sebebi üzerinde durmak gerekir. Yazı Ecevit'in de bahsettiği üzere diğer partilerin "Sonra" isimli şiirini yanlış yorumlaması ve Ecevit'in ateist/din düşmanı olarak gösterilerek bunun propaganda malzemesi yapılması üzerine Ecevit'in duyduğu rahatsızlığı içermektedir. Bu yüzden reaktif bir yazı olduğu söylenebilir. Ama yine de Ecevit'e zaman zaman yapılan dinsiz ithamına genel bir cevap niteliği taşımaktadır. Bahsolunan yazıdan hareketle şiirleri ve demeçleri de göz önünde bulundurmak suretiyle şunu ifade etmek gerekir: Bülent Ecevit hiçbir zaman ateizme yaklaşmamıştır, ancak laikliği içselleştirmesi dini inancını kişisel bir konu haline getirmiştir. Bu durumu Ecevit de pek önemsemez. Siyasi hayatında dini konu ve ikonlara yer vermemesine rağmen inancını şiirlerine çokça taşımıştır. Bu da şiirini özel eylemi sayan Ecevit için oldukça doğaldır.

Ecevit'in bu yazıda vurgulamaya çalıştığı diğer durum da tasavvufun Türk şiir geleneğinde yüzyıllardan beri var olduğu, Türk halkının ve şairlerinin yüzyıllarca bu sistemle düşündüğü ve dünyayı bu şekilde algıladığı noktasıdır. Ecevit bu savunuyu

desteklemek için Kur'an-ı Kerim ve Anadolu sufilerine bolca atıf yapar. Bu şekilde kendi inanç dünyasını anlatması bir yana birey ve toplum bağlamında tasavvufun hayatımızdaki yerine dikkat çeker. Böylece tasavvuf kavramının 20.yüzyılda kaybolmadığı sonucuna doğrudan ulaşmış olur. Ecevit'in, kendisini halk şiirinin olmasa da sufi şiirinin bir parçası olarak görmesi olasıdır.

Bu noktada Ecevit'in şiirlerindeki tasavvuf olgusuna baktıkça düşüncenin ne kadar derinlemesine işlendiği net olarak görülür. Ecevit'in tasavvuf anlayışına Anadolu bilgelerinden ve halk şiirinden gelen referans dışında bir nokta daha bulunur. O da Hint ve Eski Doğu düşüncesidir. Anadolu tasavvufunun da bu köklü kültürden etkilendiği bilindiği için⁹¹ Ecevit'in bu anlayışı, şiir ve tasavvuf anlayışında herhangi bir tutarsızlık yaratmaz.

Ecevit'in Anadolu tasavvufunun iki ayağını oluşturan “varoluş” ve “ahlak” boyutlarının ikisiyle de ilgilendiği, şiirlerine dikkatli bakıldığında görülür. İnancın ve tasavvufun soyut ve somut taraflarını temsil eden bu iki boyut bittabi Ecevit'in düşünce dünyasına olduğu kadar somut yaşamına da yön verir. Ancak ömrünün sonlarına doğru somut boyutta bir miktar didaktikliğe kaçtığını kabul etmek gerekir.

Ecevit'in tasavvufi düşüncesi her tasavvufi düşüncede olduğu gibi “Birlik/Tevhid” kavramıyla başlar. Bu kavramın içine “Allah'ın birliği” olduğu kadar “Varlıklarla Allah'ın birliği” kavramları da dâhil olur. Ancak bir 20.yüzyıl şairi olarak Ecevit yaratım kavramı üzerine bir miktar kafa yormuştur. İlk dönem şiirlerinin en iddialısı olarak nitelediği “Robot” şiiri bunun açık bir göstergesidir.

*“ellerim dallar gibi bazen açılır Allah'a
ki Allah'tır veren bu güçsüz ellerimi benim
senin ellerimden güçlü ellerini ki ben verdim
onlar kapalıdır Allah'a
(...)
Allah Allah olduğu için yarattı beni
ben Allah olamıyorum ne kadar yaratsam
ve tapmıyor bana*

⁹¹ Daha fazla bilgi için bkz: Ocak, Ahmet Yaşar, **Türkiye Sosyal Tarihinde İslam'ın Macerası**, 3.b, Timaş Yayınları, 2015, İstanbul, s.24

benim yarattığım adam

beni yaratana

ben nasıl tapıyorsam⁹²”

Yukarıdaki dizelerde de görüldüğü gibi, 20.yüzyıl şairinin daha önceki dönemlerdeki şairlere göre uğraşması gereken daha fazla konu vardır. Çünkü bilim ve teknoloji çok yoğun bir üretim dönemine girmiş ve mutlak yaratma inancı bir bakıma sarsılmıştır. Ancak Ecevit bu sarsılmanın bunalımlarından ciddi bir düşünce yoğunluğu olan bir şiir çıkarmak bir yana, Allah'ın birliği ve niteliklerini daha iyi anlama yoluna gitmiştir. ve insanoğlunun ne yaparsa yapsın kaybolmayacak olan sınırlılığı, Ecevit'te birlik kavramını son derece sınırlamıştır.

“Varoluş” kavramı için ise birkaç örnekle tespitlerimizi göstermeye çalışalım.

“bir soluk esti “ol” diye

dayanılmaz ıssızlığında yokluğun

“ol “ diye “ol” diye

yankılandı yoklukta soluk

deldi gümbür gümbür ıssızlığı

yok oldu yoklukta soluk

yıldızlarla donandı gökyüzü

Sen oldun ben oldum biz olduk⁹³”

Ecevit'in başına Yasin Suresi'nden bir epigraf koyduğu bu şiir Ecevit'in varoluş kavramını anlattığı en önemli şiirdir. Tevrat ve Kur'an-ı Kerim'de geçen tanrının, dünyayı yaratma miti Ecevit'in kaleminde böylesine güçlü bir şiire dönüşür ve Ecevit'in bu anlayışı içselleştirdiğinin en önemli göstergesidir.

⁹² Ecevit, Bülent, a.g.e, 2009, s.38

⁹³ Ecevit, Bülent, a.g.e, 2009, s.54

Bir başka şiirinde ise birlik kavramı şöyle şekillenir:

“sorularla dağılmamıştı

daha yaşamın büyüü

(...)

sormazdık soramazdık

Sorulanla soran ayrılmamıştı daha çünkü⁹⁴”

Burada ise insanın dünyayı öğrenme isteği ve insanın dünyaya bırakıldıktan sonraki hüznü ve şaşkınlığı, birlik kavramıyla ilişkili olarak işlenir.

Ecevit’in tasavvuftan uzak olan dünya ve insanlara olan görüşü ise şu şekildedir:

“öyle düzenliydi ki kurgusu Tanrının

dediler Tanrıya ne gerek var

kopardıkça Tanrıdan evreni

boşlukta bir başına kaldılar”⁹⁵

Son olarak tasavvuf düşüncesinin Ecevit’in şahsında ne kadar derinleştiği ve tasavvufun karmaşıklığına Ecevit’in nüfuzunu göstermek için “Sonra” şiirine bakmak yerinde olur. Bu şiirde Ecevit’in tasavvuf düşüncesiyle mitolojik unsurları birleştirmesi bir yana, Ecevit’in birlik kavramına bağlılığı da en iyi şekilde görülür. Edebi değerinin yüksekliği aşikâr olan şiiri çözümlemek pek de kolay görünmemektedir.

“burada bitsin mi hikaye

başlasam mı yeniden her şeye

yine tanrı mı olsam

yaratsam mı kendimi

ateşle havayla suyla mı

yalnız eniyle boyuyla mı

⁹⁴ Ecevit, Bülent, a.g.e, 2009, s.49

⁹⁵ Ecevit, Bülent, a.g.e, 2009, s.54

neyle kursam

boş mu versem tanrılığı

bir başıma otursam mı

ne ateş ne hava ne su

ne en ne boy

ne Habil ne Kabil

ne soy

ne ben ne tanrı⁹⁶”

Kısa olduğu için buraya tamamını aldığımız bu şiirde Ecevit, Tanrı'nın şahsında soyutlanmak ve yok olmak hedefini maddi varlığın temelleri olan “anasır-ı erbaa” (ateş, hava, su, toprak) kavramıyla tezat kurarak açıklar. Bunun yanında en sonundaki dizeyle de “terk-i terk” kavramına atıf yapar.

Görüldüğü gibi Bülent Ecevit'in şiirlerinde önemli bir yer tutan tasavvuf, onun hayatının da vazgeçilmez bir parçasıdır. Bu nedenle Ecevit'in şiir toplamında tasavvuf temalı çok sayıda şiiri vardır. Ayrıca tasavvuf temalı şiirler, Ecevit'in poetikasını (bilhassa şiir ve birey) belirleyen önemli şiirlerdir.

4.1.2. Özgürlük

Özgürlük kavramı Bülent Ecevit'in hayatında en dikkat çekici kavramlardan biridir. Siyasi hayatını ve düşünce dünyasını bir bakıma bu kavramın üstüne kuran Ecevit'in, edebi hayatında da bu kavrama uzak kalması beklenemez. Özgürlük konusunda Türkiye'de önemli tabuları aşan Ecevit için özgürlük kavramını ele alışı, siyasi hayatı ve edebi hayatında mutlak bir tutarlılık gösterir. Bireyin iç özgürlüğünü tasavvuf ve Hint felsefesi yoluyla ele alan Ecevit'in bireyin dış özgürlüğü ve bununla bağıntılı olarak toplumun özgürlüğü konusunda yazdığı şiirler de oldukça dikkat çekici ve güçlüdür.

⁹⁶ Ecevit, Bülent, a.g.e, 2009, s.48

Ecevit'in özgürlük kavramını ele alışında en dikkat çekici nokta, bu temanın yoğun olarak hissedildiği şiirlerin 1981-1988 yılları arasındaki yazılmasıdır. Bu durum da gerek Türkiye'nin bahsedilen dönemdeki koşulları, gerekse Ecevit'in şahsi hayatındaki olaylar ve ruh hali göz önüne alındığında oldukça anlaşılabilir bir durumdur. Zira 12 Eylül Askeri Darbesi dolayısıyla Türkiye'de bireysel özgürlükler gün be gün daralmış ve yoklukları hissedilir olmuştur. Bu kısıtlamalardan Ecevit de nasibini almış, yazı ve demeç yoluyla düşünce beyanları suç kapsamına sokularak üç defa olmak üzere toplamda yaklaşık altı ayını cezaevinde geçirmiştir. Cezaevinde olmadığı zamanlarda da yedisi fiilen uygulanmış olan on yıllık siyaset yasağına maruz kalmış, gazetecilik yapması engellenmiş ve sürekli izlenmeye tabi tutulmuştur. Bu da Ecevit'in özgürlük anlayışını yeniden gözden geçirmesine, özgürlük kavramının kendi içinde güçlenmesine ve özgürlük yoksunluğu nedeniyle manevi acı çekmesine neden olmuştur. Bu olanlardan, Ecevit şiirlerinin nasibini almaması elbette mümkün değildir.

Bahsedilen süreçte Türk şiirinde özgürlük temalı birçok şiir yazılsa da Ecevit'in şiirlerini bunlardan ayıran nokta Ecevit'in bu şiirlerde görece karamsar bir çizgi taşımasıdır. Ancak bu durum Ecevit'in bilgeliğinden pek bir şey kaybettirmez. Çünkü günlük olaylar Ecevit'in canını çokça sıkmışsa da Ecevit, özgürlük kavramına çok geniş ufuklarla bakan bir kişidir. Siyasal hayatında bireysel özgürlüklerin korunması, arttırılması ve geliştirilmesi için verdiği mücadeleler bir yana; Ecevit'in bu kavramla ilgili bilgi birikimi, vizyonu ve bakış açısı şiirlerine edindiği kaynaklarla birlikte doğrudan yansır. Bu durumu örneklerle açıklamaya çalışacağız.

Ecevit'in özgürlük temalarında dikkat çekici bir diğer nokta, bu şiirleri yazarken yer yer mitik ve masalsı öğelere başvurmasıdır. Bu durum iki sebeple açıklanabilir. Birincisi bahsedilen süreçteki yoğun baskı ortamından dolayı şiirleri bir nebze olsun tehlikesiz hale getirme isteğidir. Çünkü sert ve ateşli söylemler dikkat çekebilir. Zaten Ecevit de böyle bir yönetime şiirlerinde pek başvurmaz. Ancak yine de bu tip hamleler o dönem için çekince yaratan eylemlerdir. İkinci olarak da mitik ve masalsı unsurların özgürlük kavramının "ezeli ve ebedi" olduğunu vurgulamasıdır. Dolayısıyla bu yöntem özgürlük kavramının niteliklerinin okuyucuya doğru ve güçlü aktarılması bakımından iyi bir yöntemdir. Şiirlerden örnekler verdikçe bahsettiğimiz olgunun daha iyi anlaşılacağı kanaatindeyiz.

Özgürlük temalı şiirlerde Ecevit'in masalsı öğeleri kullanımında Ecevit'in "Bir Özgürlük Masalı"⁹⁷ isimli şiirini kısaca ele alalım.

Ecevit şiire kısa bir masal girişiyle başlar:

*"masal bu ya
evvel zaman içinde
kalbur saman içinde
deve tellal iken
mapushanenin birinde
beşi de özgürlüğe sevdalı
beş gardiyan varmış"*

Ardından Ecevit'in kurduğu mizansen şiirde kendini hissettirmeye başlar:

*"bir gün sohbet ederken aralarında
demişler ki ele avuca sığmaz oldu bu özgürlük
ikide bir kuş misali
kaçıp gidiyor elimizden
bu işe bir son vermeli"*

Bu girişten sonra Ecevit özgürlük üzerinde kuş metaforuyla bir mizansen hazırlar. Şiire göre birinci gardiyan özgürlüğe kafes yapmayı önerir. İkinci gardiyan antitez olarak kafesin kapağının açılması ihtimalini belirtir. Üçüncü gardiyan buna özgürlüğün kanadını kopartmayı teklif eder. Dördüncü gardiyan buna rağmen özgürlüğün kaçma ihtimalini belirtir. Beşinci ise bunun için özgürlüğün bir ayağını kopartmayı teklif eder.

Gardiyanlar konuştukları gibi özgürlüğü bu hale getirir. Bundan sonra Ecevit'in şiirini bağladığı nokta dikkat çekicidir.

*"bir mapushanede beş kafadar
beşinin de kafası havadar
ne var ki düşünce kuşlar gibi hürdür"*

⁹⁷ Ecevit, Bülent, a.g.e 2009, s.97

sakatlanmış olsa da

uzun süre kafeste tutulamaz”

Ecevit’in şiir sonunda didaktikliğe düştüğünü kabul etsek de bütüncül bakıldığında şiirin gücünden bir şey kaybettirmez. Hapiste yazılmış olması kuvvetle muhtemel olan bu şiirin, dönemdeki genel zihniyetin özgürlüğe bakışını güçlü bir şekilde yansıttığı şüphe götürmez. Böylece Ecevit de muhalefetini güçlü bir yöntemle, sanat yoluyla yapması bir yana, anlatmak istediğini de güçlü bir şiirin içinde açık bir şekilde ifade etmiştir. Bütün bunların yanında Ecevit’in şiir boyunca özgürlükten bahsedip de sonuç yerine geçen şiir sonunda “düşünce” kelimesini kullanışı oldukça dikkat çekicidir. Çünkü Ecevit özgürlükten önce düşünceyle ilgilenmektedir ve düşüncenin olması özgürlük için ilk şarttır.

Özgürlük temalı şiirlerde mitik öğelerin kullanışı açısından da “Özgürlüğün Ardından Bir Ağıt Söylev” şiirini ele alabiliriz.

Ecevit bahsettiğimiz şiiri Perikles’in Ağıt Söylev’inden ilhamla yazdığını belirtiyor. Şiirin sonunda buna dair bir açıklama yapmakla beraber hapisteyken evden Perikles’in kitabını istemiştir.⁹⁸ Ancak bahsettiğimiz şiirin yazılış tarihi 1987 olarak görünürken Perikles’in izine rastladığımız mektup 8 Eylül 1982 tarihlidir. Bu durum da Ecevit’in bu şiire uzun yıllardan sonra son halini verdiğini düşündürmektedir.

Görece karamsar bir havayla yazılan şiirin bu havasını Ecevit’in şiir sonrasında düştüğü şerh biraz olsun dağıtmaktadır. Zira MÖ. 5.yüzyılda Peleponezya Savaşı’nda ölen yurttaşlar adına Atina halkı tarafından konuşma görevi verilen Perikles, bu konuşmasını demokrasi ve özgürlüğün önemini anlatmaya, yani Atinalı yurttaşların ne için öldüklerini anlatmaya ayırmıştır. Bu konuşma da, ucunda büyük bedeller olsa bile özgürlüğün mücadeleye değer bir erdem olduğunu Ecevit’e öğretmiştir.

“özgürlüğü yitirdik dostlar

ardından bir çift sözüm var

havaya benzerdi biraz

varlığı duyulmazdı özgürlüğün

⁹⁸ Çetingüleç, Mehmet, a.g.e, s.152

yokluğu dayanılmaz’’⁹⁹

Bu dizeler Türk şiirinde özgürlük teması üzerine yazılmış en başarılı dizeler olmaya adaydır. Zira özgürlüğü nitelikleriyle birlikte ve şiir sanatının kapsamı içinde bu kadar iyi bir tanımla bulmak pek de kolay değildir.

“oysa kendimize kalsın diye özgürlük

ona bahçelerde duvarlar ördük

uçup gitti kuş misali bahçelerden

ne eller gördü hayrını ne biz gördük”

Burada aldığımız dizeler ise daha önce incelediğimiz şiirle benzerlik gösterir. Bu da bize Ecevit’in özgürlük kavramı hakkındaki görüşlerinin tutarlılığını ve bu konuda benzer metaforları kullandığını göstermesi bakımından önemlidir. Ayrıca Ecevit’in bu şiiri yazmaya hapiste başladığını varsayarsak, kullandığı metaforlar pek de şaşırtıcı gelmez.

“bir seyirlik oyun saydık devleti

bırdık oyuncuları evine

düdük çaldı oyun bitti

“haydi” dendi “herkes evine””

Burada 12 Eylül Darbesi ve sonrasındaki olayların şiirsel bir özeti ve değerlendirmesi yapılmaktadır. Bu doğru olsa da bu dizelerde daha farklı bir durum vardır. Ecevit bu dizelerin benzerini bir söyleminde, 12 Eylül’den hemen önce bir konuşmasında söylemiş ve bunlardan yargılanmıştır. Sözü edilen demeç özetle şu şekildedir:

“Demokrasilerde sadece ordu ve yargı mensupları tribünlerde oturur. Geri kalan tüm toplum kesimleri sahada olur. Ancak bir süre sonra tribündekiler oyundan sıkılır ve kendi takımlarına dahi tepki göstermeye başlayabilirler. Eğer sahada olması gerekenler,

⁹⁹ Ecevit, Bülent, a.g.e, 2009, s.91

örneğin işçiler, tribünde oturmaya devam eder ve sahaya inmezseniz, korkarım biri çıkar, düdüğü çalar, 'Oyun bitti, herkes evine' der."¹⁰⁰

Temel haklar ve özgürlükler kapsamında Ecevit'in görüşlerini yansıtan önemli bir parça olduğu için özetle buraya aldığımız bu sözleri Ecevit, 6 Eylül 1980 tarihinde Petrol-İş kongresinde söylemiştir. Bu da bizim için oldukça önemlidir. Zira bunun gibi birkaç örnek bulunmakla birlikte Ecevit daha önce konuşmalarında veya düzyazılarında söylediği cümleleri şiirlerinde kullanmıştır. Bu da Ecevit'in cümleleri dizeleştirmedeki başarısını gösterdiği kadar genel dilbilimdeki "gündelik dil" , "şiirsel dil" ayrımına ışık tutacak örnekler içerir.

Özgürlük konusunda oldukça duyarlı bir devlet adamı ve şair olan Ecevit'i, 12 Eylül ve sonrasında kişisel özgürlüklere yapılan müdahaleler oldukça sarsmış ve bu konu hakkında derin düşüncelere sevk etmiştir. Bu durum da Ecevit'in şiirlerine yansımakla birlikte özgürlük kavramına hiçbir zaman eskisi gibi bakmamasına yol açmıştır.

4.1.3. Barış

Özgürlükle ilişkili olarak barış kavramı da Ecevit'in şiirinde görülen temalardan bir tanesidir. Devlet adamı ve şair olarak Bülent Ecevit, barış konusunda çok duyarlı bir kişilik olarak karşımıza çıkar. Barış konusundaki temel referansı Mustafa Kemal Atatürk'ün çok bilinen "Yurtta Barış, Dünyada Barış." ve "Mecbur kalınmadıkça savaş bir cinayettir." Gibi sözleriyle örtüşen Ecevit'in, Türkiye'deki barış bilincini geliştirmek gibi eylemleri siyasi tarihin ve sosyoloji biliminin konusu olsa da bu eylemlerin bireysel yönünün şiirlerine yansıdığı kanaatindeyiz. Çünkü Ecevit barışa olan bağlılığını barışın simgesi olan mavi renk ve güvercini kendisiyle özdeşleştirmesi gibi küçük bir örnekle bile kanıtlayacak bir kişilik yapısındaiken, Türkiye'nin ulusal ve uluslararası çıkarlarına uygun olarak Kıbrıs Barış Harekâtı'nı gerçekleştirmesiyle tarihte kendine yer bulmuştur. Ancak bunu bile çok bilinen " *Bu şekilde insanlığa ve barışa büyük hizmette bulunmuş olacağımıza inanıyoruz. Öyle umarım ki, kuvvetlerimize ateş açılmaz ve kanlı bir çatışmaya yol açılmaz. Biz aslında savaş için değil, barış için; yalnız Türklere değil, Rumlara da barış*

¹⁰⁰ Arcayürek, Cüneyt, **Hapishanedeki Ecevit**, Bilgi Yay, 1986, Ankara, s.198

getirmek için Ada'ya gidiyoruz.”¹⁰¹ cümleleriyle açıklayarak barıştan uzak gibi görünen zor bir vakitte barışa olan bağlılığını vurgulamıştır.

Bu noktada Ecevit'in barışla ilgili şiirleri edebiyatta sıkça başvurulan savaş-barış karşıtlığı üzerine kurulmuştur. Yani Ecevit barışın önemini anlatmak için yer yer savaş sahnelerini ve savaşın korkunçluğunu anlatmaya başvurmuştur. Bu bağlamda Ecevit'in şiirlerinde konu edindiği ve barışın önemini okuyucuya iletmeyi amaçlayan, üç simgesel savaştan söz etmek mümkündür ve bu üç savaşın her biriyle ilgili birer şiir yazmıştır. Bunlar:

- a. Kıbrıs Barış Harekâtı
- b. Çanakkale Savaşı
- c. Bosna Savaşı olarak sıralanabilir.

İlk olarak ele alacağımız “Türk Yunan Şiiri” başlıklı şiire Ecevit 1947 ve 1974 olarak iki tarih atmıştır. Birincisinde Ecevit'in Londra'daki yıllarında Rumlarla birlikte yaşadığı anılardan esinlendiğini tahmin ediyoruz. Diğer tarihin ise harekât öncesinde Londra'daki müzakerelerde şiirin oluştuğunu Ecevit ifade etmektedir. Bu şiirde yapılan barış vurgusu haliyle satırlarda kalmış, harekât gerçekleşmiştir. Ancak bu durum bize Ecevit'in barış duyarlılığını anlatması bakımından önemlidir.

*“sıla derdine düşünce anlarsın
yunanlıyla kardeş olduğunu
bir rum şarkısı duyunca gör
gurbet elde İstanbul çocuğunu*

*Türkçenin ferah gönlünce küfretmişiz
olmuşuz kanlı bıçaklı
yine de bir sevgidir içimizde
böyle barış günlerinde saklı”¹⁰²*

¹⁰¹ 20 Temmuz 1974 sabahı Bülent Ecevit'in Kıbrıs Barış Harekâtı'nın başladığını ilan eden konuşmasından bir parça.

¹⁰² Ecevit, Bülent, a.g.e,2009, s.111

Temel olarak Türk ve Rum halkının birbirine benzerliği üzerinden kurulan bu Őir siyasi olarak hararetili günlerde barış ve kardeŐlik ümitlerini diri tutma mücadelesi olarak yorumlanabilir. Zira birinci kıta Türk ve Yunan halklarının beraberliğini tarif ederken ikinci kıta bunu daha da derinleŐtirerek bu durumu geçmişe ve geleceğe bağlama cabasındandır. UlaŐılacak temel hedefi ise Ecevit Şiirinde Şu Şekilde anlatmaktadır:

“bizimle dirilecek bir gün

Egenin altın ağı

yanıp yarımın ateşinden

eskinin ocağı”

Barış duyarlılığı had safhada bir Şair olan Ecevit, bu Şiirinde bunu açık ve seçik bir Şekilde vurgulamaktadır. Zira savaştan kimseye fayda gelmeyeceğini bilmekte, barış için siyasi çaba yanında sanatsal ve sosyal faaliyetlerin öneminin de farkındadır. Zaman zaman bu Őir kendisine karşı kötü kullanılsa da, Ecevit’in bu Şiiri barış için verdiği mücadeleler bağlamında tarihte kalmıştır.

Ecevit’in barış konulu bir diğer Şiiri olarak Çanakkale Savaşı’ndan aldığı ilhamla yazdığı “Bir Savaş Ardı Destanı” alınabilir. Bülent Ecevit bu Şiiri 1988’de yaptığı bir Çanakkale gezisinden sonra yazmıştır. O anları Ecevit Şu Şekilde anlatmaktadır:

“Son yıllarda yazdığım bir destansı Şiir. anakkale zerine. Bu bir savaş Şiiri değil de barış Şiiri. Bu da uzun destansı Şiir. Bir gün rastlantı sonucu Çanakkale’den Trakya zerinden İstanbul’a dönerken asıl yoldan ayrılmıŐız. Yolum Őehitliklere ve mezarlıklara düŐtü. EŐimle birlikteydik. O Őehitlikler ve mezarlıklar, yani bizim Őehitliklerimiz ve yabancıların mezarlıkları bizi son derecede etkiledi. Sonra ilk fırsatta, özellikle o Őehitlikler ve mezarlıklar için, Çanakkale’ye gittik. Uzun uzadıya bütün mezarlıkları dolaŐtık. Mezar taŐlarından notlar aldım. anakkale Savaşını inceledim. Tabii, ortaya çıkan Şiir bir belgesel Şiir değil; fakat o yerinde incelemeler, okumalar beni havasına soktu Çanakkale’nin. Yani destansı Şiire gelince, o sanırım, bir incelemeyi gerektiriyor.”¹⁰³

¹⁰³ Yaşasın Edebiyat Dergisi, 5.Sayı, Mart 1998, s.10

Bu şiiri Ecevit, Mehmet isimli bir Türk eri ile diğer ülkelerden Çanakkale'ye savaşmaya gelen askerler arasında kurgular. Savaşın insana insanlığını unutturduğunu, insanların cepheleşmeyi bırakarak bir araya geldiklerinde dost olabileceklerini vurgulayan Ecevit, bunu da tirat benzeri konuşma dizeleriyle gerçekleştirir. Bir savaş şiiri olmasına karşın Ecevit savaş sahnelerini tasvir etmekten uzak durur, bunun yerine Mehmet ile İngiliz ve Anzak askerlerinin ilişkisini göstermeyi tercih eder. Bu noktada söz konusu şiir başlığı ile oldukça uyumlu hale gelir. Bu gerçekten bir savaş ardı destanıdır:

“kimi İngiliz’di, kimi İskoç

kimi Fransız’dı, kimi Senegalli

kimi Hintli kimi Nepalli

kimi Avustralya’dan kimi yeni Zelanda’dan Anzak,

gemiler dolusu asker

her biri niye geldiğinden habersiz

Gelibolu’nun oya gibi koylarından sızarak

tırmanmışlardı dağa bayıra

siper siper yara gibi yarılan toprak

mezar olmuştu savaş ardından onlara”¹⁰⁴

Yukarıdaki dizelerde de görüldüğü gibi savaş kavramı devletlerin çıkarıyla ilgili gibi görünse de bireyler için durum farklıdır. Zira savaşın yıkıcılığının savaşan tarafların tümü için geçerli olduğu; dil, din, ırk, millet ve daha da önemlisi hak ve hukuk ayırt etmemesi, romantik görünse de su götürmez bir gerçek olarak hayatta varlığını sürdürmektedir. İşte bu noktada devreye sanat girer. Savaşa karşı barışın sesi olmak bilhassa 2.Dünya Savaşı’nda sonra sanata yüklenmiş olan önemli bir işlevdir ve birçok sanatçı da bu durumu bir görev olarak bilip bu uğurda önemli eserler vermiştir. Bir devlet adamı sıfatıyla hiçbir zaman gerekeni yapmaktan çekinmeyen Bülent Ecevit, şair kişiliğine büründüğünde bu işlevi kullanan bir sanatçı olmuştur.

¹⁰⁴ Ecevit, Bülent, a.e.,2009, s26

Bunun yanında bu bakış açısı bize Mustafa Kemal Atatürk'ün 1934 yılında Çanakkale'ye gönderdiği mesajı hatırlatmaktadır. Orada geçen .“*Bu memleketin toprakları üstünde kanlarını döken kahramanlar! Burada dost bir vatanın toprağındasınız. Huzur ve sükûn içinde uyuyunuz. Sizler Mehmetçikle koyun koyunasınız. Uzak diyarlardan evlatlarını harbe gönderen analar! Gözyaşlarınızı dindiriniz. Evlatlarınız bizim bağrımızdadır. Huzur içindedirler. Onlar, bu toprakta canlarını verdikten sonra artık bizim evlatlarımız olmuşlardır.*” cümleleriyle Ecevit'in şiirinde yabancı askerlere olan bakış açısı bire bir örtüşmektedir. Bu da sıcak savaş bittikten bir süre sonra insanların savaşın anlamsız ve süreğen olmadığını, barışın bâkî olduğunu bize sık sık hatırlatır.

*“ben de yüz senelerce yaban ellerde
neyin uğruna bilmeden can vermişim*

*kendi yurdum uğruna can vermenin tadına
ilk kez Çanakkale'de ermişim*

*uğrunda can verdikçe vatandı ancak
ekip biçtiğim padişah mülkü toprak”.*

Şiirin değerlendirmesini yapan Muhammet Yelten, bu bölümdeki mülk kavramının bize Nazım Hikmet'in Şeyh Bedrettin Destanı'nı hatırlattığından söz eder.¹⁰⁵ Ancak burada bir bireysel mülkiyet mevzubahis olmaz. Zira burada toprağın “padişah toprağı” algısından “vatan” algısına dönüşümü vurgulanır. Burada vurgulanmak istenen ise vatan savunmasının tereddüt edilmeden yapılması gerektiğidir. Ancak bu bile insana savaşın dehşetini unutturmaz.

¹⁰⁵ Yelten, Muhammet, Edebi Kişiliği Çerçevesinde Bülent Ecevit'in Çanakkale İsimli Şiiri Üzerine”, 3. Uluslararası Gelibolu Sempozyumu, 20-21 Nisan 2012, Çanakkale

İncelenecek son şiir ise 1995'te sona eren Bosna Savaşı'nı konu alan "Boşnak" şiiridir:

*“vatanını korumak yetmez
insanlığını da korumak gerekir savaşta
silahın yoksa çalgınla
çalgın yoksa şarkınla
meydan okumak gerekir
ölüme meydanlarda*

*ölüme meydan okumak da yetmez
yaşamı yaşatmak gerekir
ölümün eşliğini
binlerle ölenler onun için
binlerle dirilir
Boşnak beşiğinde¹⁰⁶*

Görece kısa olduğu için tamamını aldığımız bu şiir Bosna Savaşı'nın bitiminde yazılmıştır. Bosna Savaşı, Bülent Ecevit'in o dönemde hükûmette olmasa da yakından izlediği bir savaştır. Etkileri de tüm dünyada büyük olmuştur. Bu şiire ilham olan Bosnalı Çellist İsmailov'un Saraybosna'da Sırp bombardımanı altında bir meydana tüm gün çellosuyla konser vermesi olmuştur. Bu durum savaşa karşı verilen pasif tepkilerin en güzel örneklerinden biridir. Zira Ecevit de şiirinde bu duruma doğrudan değinir. Bu da barış temasının şiirde kullanacağı başarılı örneklerden birisi olur.

Bunun yanında Ecevit şiirine önsöz olarak Bosnalı devlet adamı Eyüp Ganiç'in sözlerine yer verir. Bu sözler hem Bosna Savaşı'nı anlamamızı kolaylaştırır, hem de Ecevit'in barış algısını netleştirmemize yardımcı olmaktadır.

¹⁰⁶ Ecevit, Bülent, a.g.e,2009, s.33

“Benim halkım sanatla, bilimle, sporla iç içeydi. Savaşmayı bilmezdik. Geçen üç yılda savaşmayı da öğrendik, ancak biz hala savaşçılığımızla değil kültür ve medeniyetimizle övünüyoruz, üç yılda bunlardan bir şey kaybetmedik ve kaybetmeyeceğiz de. Çünkü adımızın gelecekte Sırplarınki gibi soykırımla anulmasını istemiyoruz.”¹⁰⁷

Bu sözle de Ecevit’in şiirleriyle de çıkar yolun barış olduğu çok nettir. Ecevit de bu yüzden barış temasına çoğu zaman kayıtsız kalmamıştır.

4.1.4. Umut

Bülent Ecevit’in şiirinde umut teması daha önce ayrıntılı olarak incelediğimiz özgürlük ve barış temalarıyla doğrudan ilgilidir. Kavramsal olarak Ecevit, umudu bu iki kavramın içinde görür ve insana dair umutların esasen bu iki kavramın sonucu olacağını üstüne basa basa belirtir. Ecevit’te umudun hareket noktası ise insandır. Ecevit’in daha önce çok güçlü bir şekilde benimsediğini belirttiğimiz tasavvufun ve Ecevit’in yetişme çağında Türk eğitim ve kültür hayatında önemli bir anlayış olarak karşımıza çıkan Hümanizmin (hümanizma) insan odaklı öğretileri Ecevit’e doğrudan yansımıştır. Bu noktada Ecevit’in şiirindeki umut teması, çoğu zaman başka temalarla birlikte kullanılarak ya da iç içe girerek de olsa yoğun bir şekilde karşımıza çıkmaktadır.

Bülent Ecevit siyasi hayatında da halka umut aşılayabilen bir lider olarak tarihe yazılmıştır. 1968 yılında “Bu Düzen Değişmelidir.” diyerek başladığı liderlik serüveninde düzenin bozukluğunu anlatmakla kalmamış, düzeni sadece kendisinin düzeltereğine de seçmenlerini inandırmıştır. Bu durum meyvelerini 1973 seçimlerinde vermiştir. Ancak dönemin siyasi koşulları ve Ecevit’in meclisteki gücü bu köklü düzenlemeleri yapmaya yetmese de bir sonraki seçim çalışmalarında da bu argümanları kullanmaya devam etmiş, 1977 seçim bildirgesinin ismini de “Ak Günlere” koymuştur. Bunun yanında bahsedilen zaman dilimindeki eleştirileri, vaatleri ve projeleri “Umut Yılı:1977” adıyla kitaplaştırmıştır.¹⁰⁸

Verdiğimiz örnekler Ecevit’te umut kavramının ne kadar etkili olduğunun önemli göstergeleridir. Ayrıca Ecevit’in umudu, kendinde güçlü görmesinin yanında Türk kamuoyu da Ecevit’i umut olarak görmüş ve bununla ilişkilendirmiştir. Bu noktada umut

¹⁰⁷ Ecevit, Bülent, a.g.e.,2009, s.31

¹⁰⁸ Ecevit, Bülent, **Umut Yılı: 1977**, İş Bankası Kültür Yayınları, 2010, İstanbul

kavramının Ecevit'in şiirlerinde çokça yer alması kaçınılmazdır. Yalnız Ecevit'in şiirlerinde umut temasını bireysel ve toplumsal olarak ayırmak zordur ve kanaatimizce doğru değildir. Çünkü Ecevit'in umudu bireysel olarak yani kendisi nezdinde bütün toplum adına. Bu noktada birey-toplum dengesini iyi kuran Ecevit, umutlarını da buna göre belirlemiştir.

Bir istisna olarak umut kavramından bahsedilmeyen yıllar olarak 1980-1987 zaman diliminden bahsedebiliriz. Bu aralıkta Ecevit'in umutlarını korumakta zorlandığı anlaşılmaktadır. “Özgürlüğün Ardından Bir Ağıt Söylev” isimli şiirini, umudunun tükenme noktasına geldiği vakitlere denk düşen bir şiir olarak örnek gösterebiliriz. 12 Eylül darbe dönemi, siyasi yasaklar, hapisane süreçleri, basın sansürleri gibi konuların Ecevit'in hayatını etkilediği bilinmekle birlikte umudunu da sarstığı şiirlerinden anlaşılmaktadır. Ancak bu süreç çok sürmemiş, 1987'deki referandumla birlikte siyasi yasaklar kalkmış ve Ecevit de 90'lı yılların başından itibaren umutlarını muhafaza etmeye, dile getirmeye ve şiirlerinde kullanmaya devam etmiştir.

Ecevit 2004 yılında “Umut” isimli bir şiir kaleme almıştır. Bu şiir onun ömrünün son yıllarında dahi umutlarını koruyan bir kişi olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Ecevit'in şiirlerine göre uzun denebilecek bu şiirde Ecevit bilimsel ve sosyal gelişmelerden bahsetmekte ve umudun insanda olduğu tezini yinelemektedir. Ancak söylev havasında olan ve gerekli lirizmi yakalayamayan şiirin şiir sanatı kuralları içinde başarılı olduğunu söylemek güçtür. Ecevit burada gençliğindeki sanat duyarlılığını yakalayamamıştır. Bu durumu örneklemek için şiirin sonunu hem biçim hem de içerik olarak göstermek yeterli olacaktır.

“insana sağlanan tüm güçleri

ve olanakları esenlikle ve

barışla değerlendirebilmenin

başta gelen koşulu sevgidir

insandan insana

halklardan halklara

ve Allaha sevgi

böylesi sevginin

tılsımını bilenlerin başında da

Türk halk erenleri gelir

Ne güzel söylemiş Yunus Emre

“sevelim sevilelim dünya kimseye kalmaz”¹⁰⁹”

Ecevit’in umut temalı şiirlerinin yaşamının her diliminde bulunduğunu daha önce söylemiştik. Bunlardan biri de son kitabına adını verdiği “Yarın” isimli şiiridir. 1975 yılında yazılan şiir umut kavramını bireysel veya toplumsal ayrımını doğrudan kaldırarak umudu soyut düzleme indirger ve bir yaşam parçası haline getirme konusunda önemli bir gösterge olarak karşımıza çıkar. Burada Ecevit kendi hayatından yola çıktığı izlenimini de vermeyerek genel bir hava içinde yetkin bir şiir kurmuştur.

“pek o kadar göremesek de uzağı

kuşların uçuşundan belli

bir şeyler olacak yarın

öbür günden önemsiz

bugünden önemli”¹¹⁰

Ecevit’in toplumsal konulardaki umudunu gösteren bir örnek olarak da daha önce barış noktasından incelemeye çalıştığımız “Türk Yunan Şiiri”nden bir bölüm almak uygun olacaktır. Kıbrıs Harekâtı’nın sıcak çatışma günlerinde son şeklini alan şiir, Ecevit’in barışçı yönünü gösterdiği gibi umudu içselleştirdiğini de bize doğrudan gösterir. Öyle günlerde dahi umudunu şu şekilde dile getiren Ecevit’i, barışa olan bağlılığıyla büyük bir siyasal lider yaparken söz gücüyle de önemli bir şair yapar.

“Türkçenin ferah gönlünce küfretmişiz

¹⁰⁹ Ecevit, Bülent, a.g.e,2009, s.45

¹¹⁰ Ecevit, Bülent, a.g.e,2009, s.82

olmuşuz kanlı bıçaklı
yine de bir sevgilidir içimizde
böyle barış günlerinde saklı
(...)
aramızda bir mavi büyü
bir sıcak deniz
kıyılarında birbirinden güzel
iki milletiz

bizimle dirilecek bir gün
Egenin altın çağı
yanıp yarının ateşinden
eskinin ocağı¹¹¹

Son olarak Ecevit'in umudu ele alan en kısa şiirini ele alabiliriz. Toplumcu gerçekçi akımın daha çok kullandığı “devrim” teması ve bunun bir noktadan umuda bağlanması bir yönüyle Ecevit'i de etkisi altına almıştır. Ecevit de Atatürkçü köklere daha bağlı olmakla birlikte devrimci bir kişiliktir. Bunun da umutla doğrudan ilgisi tutulursa, kısa bir şiirden hem bireysel hem de toplumsal olarak insan varoluşunda her zaman sabit kalan umut kavramını güçlü bir şekilde dile getirmiştir.

“gündüzler ileridir
akşamlar tutucu
geceler gebe
sabahlar devrim”¹¹²

¹¹¹ Ecevit, Bülent, a.g.e,2009, s.112

¹¹² Ecevit, Bülent, a.g.e,2009, s.130

4.1.5. Ülke

Bülent Ecevit'te vatan teması, ülkede yerinde yapılan gözlemler ve ülke sorunları üzerine dayalıdır. Dolayısıyla bu temanın şiirlerde görülmesinin, şairin şiire başladığı yıllarda değil de siyasette aktif olduğu yıllara denk gelmesi oldukça doğaldır. Bülent Ecevit, öğrenciliği ve ilk gençliğinde İstanbul ve Ankara dışını pek bilmezken CHP genel sekreteri olduğu dönemden (1966) itibaren çok sık ve yoğun olarak yurt gezilerine çıkmış ve toplumu yerinde gözlemlemiştir. Bu da şiirlerine güçlü bir şekilde yansımakla birlikte şiirini soyut çizgiden bir noktada somuta kaydırır. Ancak Ecevit kendi içinde soyut düşünce ve şiir çizgisini hiç kaybetmediği için bu iki çizgi yer yer birbirine karışmış, son tahlilde sanatçı nezdinde oldukça faydalı olmuştur.

Bütün bunların yanında Ecevit'in sahip olduğu "Ortanın Solu-Demokratik Sol" anlayışı, halkın tabaka ve coğrafya ayırt etmeksizin genelini tanımayı, sorunlarını bilmeyi ve tamamıyla iletişim kurmayı gerektirdiği için siyasi misyon olarak bunu büyük ölçüde başarmakla beraber bu durumdan kendisine bir şiir kaynağı devşirmeyi başarmıştır. Şiire başladığı yıllarda daha çok mistik Hint şiirlerinden ve modernist-yenileşmeci İngiliz şairlerinin de etkisiyle tasavvuf, varoluş gibi konuları işleyen Ecevit'ten, 1960'lı yılların sonundan itibaren ülkenin değişik coğrafyalarından gerçekçi, tasvire dayalı ve zamanın rağbet gören toplumcu gerçekçi şiir anlayışıyla dirsek temasında bulunan eserler çıkmaya başlar. Bunun yanında bu şiirlerin tamamının Ecevit'in ince düşünce ve his dünyasında belli bir imbiden geçtiğini söylemek mümkündür

Ülke temasının içinde coğrafya zenginliğini vurguladığımız şairin şiirlerinde buna dair pek çok izlek bulmak mümkündür. Yeri geldiğinde Karadeniz kıyılarındaki takaları anlatarak heyecana kapılan şair, yeri geldiğinde ise Cudi Dağı eteklerinde terörist sanılarak öldürülen gençlerin ağıtını yakar. Yeri geldiğinde ise Pülümür'de bir yaşlı kadınla olan iletişiminde toplumunun ve coğrafyasının derinliğini bir kez daha idrak eder. Toplumcu gerçekçi şiirdeki gibi Ecevit'in ülke temalı şiirinde de gerçekçi manzaralar ve sorunlara dikkat çekme yer yer göze çarpar. O da küçük yöntem farklılıklarına rağmen umutlarını korur ve dile getirir. Ancak toplumcu gerçekçi şiirden farkı sesinin gür ve nefret dolu olmaması ve sosyalist terminolojiye şiirinde yer vermemesidir.

Sanatçıdaki ülke temasını bazı şairlerde olduğu gibi kırsal-kentsel diye ayırmak pek mümkün değildir. Doğrudan şehri konu alan şiirleri bulunmakla birlikte kırsalın daha ağır

bastığını söyleyebiliriz. Bunun bir sebebi şehrin biraz daha bireye yani soyuta yaklaşması olabilir. “Promete Kentte” gibi şiirlerinde bu konuyla ilgili başarısını göstermekle birlikte bu tip örnekler oldukça azdır. Ecevit’in daha çok köy ve kasaba insanından etkilenmiş olması olasıdır.

Ülke temalı şiirlerin diğer şiirlere göre daha çok bilinip kullanılması dikkat çekicidir. Bunun sebebinin ülke temalı şiirlerin okuyucu nezdinde Ecevit’in siyasi görüşleriyle özdeşleştirilmesi olması kuvvetle muhtemeldir. Her ne kadar Ecevit şiir yazmanın kendisinin özel eylemi olduğunu poetikasında kuvvetle vurgulasa da şiirin okuyucu sahasına çıkışında ülke temalı şiirlerin yankıları daha yüksek olmuş, hatta Ecevit’in şair yönü bu şiirlerle tanımlanır olmuştur. Çünkü Ecevit’i siyasi olarak takip eden kitlenin aynı zamanda –tam bir genelleme yapılamamakla birlikte- toplumcu gerçekçi edebiyatı takip eden kitle olduğunu göz önünde bulundurmak gerekir. Bunun yanında Tahsin Yücel “Pülümür’ün Yaşsız Kadını” isimli şiiri yapısalcı bir anlayışla derinlemesine tahlil etmiş, Modern Folk üçlüsü ise “Taka” şiirini bestelemiş ve tanınırlığını arttırmıştır. Bunlar da şiirlerin kullanım boyutuna örnektir.

“Pülümür’ün Yaşsız Kadını” isimli şiirde şair ülkenin en ücra yerlerinden birinde yaşadığı bir manzarayı şiirleştirmiştir. Bu olay şairde derin bir idrak duygusunun önünü açacak ve şiiri zenginleştiren durum bu olacaktır.

*“Pülümürün bir dağ köyünde gördüm onu
yaşını sordum bir giz gibi güldü
kimi seksen dedi köylülerden kimi yüz
yüzüne baktım bir giz gibi güldü”¹¹³*

Bu giriş Tahsin Yücel’in tespitiyle oldukça çarpıcıdır. Zira bir anlatıya girilir gibi girilir, bir uzam ve zamana bağlanır ve bir soru-cevap mizansenini kurulur.¹¹⁴ Buradaki soru-cevap mizansenini olay için önemsiz ancak şiir için önemlidir. Verilen cevaplardan cevabın çok da önemli olmadığı (seksen-yüz) kestirilmekle beraber şair, bu noktadan önemli izleklere gidecektir:

¹¹³ Ecevit, Bülent, a.g.e, 2009, s.113

¹¹⁴ Yücel, Tahsin, **Bir Okuma Denemesi: Pülümür’ün Yaşsız Kadını**, Gösteri, 6 Mayıs 1981 (Bu yazının özeti Elele Büyüttük Sevgiyi isimli kitabın sonunda da mevcuttur. Makalenin örneği Ecevit’in şahsi evrakları arasında tarafımızdan bulunmuştur.)

*“bir asa vardı elinde
bir solmuş krallığın
kadifeden harmanisi üzerinde
bir hititliydi o bir selçukluydu
bir ermeniydi bir kürttü
bir türk”¹¹⁵*

Burada zikredilen özel isimler şairde ülke kavramını tarih ve coğrafya kavramıyla birbirine karıştırır. Dördüncü dizedeki sayılan isimlerin tarihsel devlet isimleri, beşinci dizede sayılan isimlerin ise coğrafi halk isimleri olması oldukça dikkat çekicidir. Sonunda bunların her biri son dizeye, yani Türk’e bağlanır.

“Ayrıca “Hititli”, “Selçuklu”, “Ermeni”, “Kürt”, kimliklerini söz konusu eden dört tümcenin iki dizede yer almasına ve “geçmiş zaman” kipiyle kurulmuş olmasına karşın, “Türk” kimliğinin tek dizede, tek başına, “geçmiş zaman” takısına yer verilmeden, yani bir bakıma geniş zaman’la belirtilmesi, anlatıcının beş seçenek arasında belirli bir çözüme ulaştığını da düşündürtecektir.

Hiç kuşkusuz, bu kesimin sınırları içinde kaldığımız sürece geçerli görünür bir varsayım. Aynı biçimde, Pülümürlü kadının sözü geçen beş toplumun bütün özelliklerini somutlaştırdığı da varsayılabilir.”¹¹⁶

Ecevit, bu durumdan payına düşeni aldığını bize şiirin sonunda açıkça gösterir. Burada ülkenin güncel ve yüzeysel algısından tarihi ve coğrafi derinliğine geçiş durumu söz konusudur.

*“zamanı ondan yitirdim ben
yitik zamanlara onda eriştim
en soylu yoksulluğun toprak döşeli sarayında
bir taç gibi başıma kondu Türkiyeliliğim”*

¹¹⁵ Ecevit, Bülent, a.g.e, 2009, s.113

¹¹⁶ Yücel, Tahsin, a.g.m.

Burada ulaşılan sonuç, hem şair için hem devlet adamı için hem de birey için ciddi bir sonuçtur. Bu sonuçtan bahsettiğimiz bütün kimlikler kendisini ilgilendiren kısmını alabilir. Bu noktada önemli olan Ecevit'in her kimlikle bunu başardığıdır. Gerek şair yönü, gerek Hint felsefesinden ve Anadolu tasavvufundan beslenen ince ruhlu bireysel kimliği, gerekse demokratik sol anlayışına sahip siyasetiliği nezdinde bu durum Ecevit'teki ülke ve toplum anlayışını oldukça kkleştirmiştir.

Ecevit'in ülke temalı şiirlerindeki toplum duyarlılığını ve ülke sorunlarına dikkat çekişini görmek için "Tapusuz Memet" isimli şiire bakmak uygun olacaktır. Bu şiirde sanati ülkenin kırsal kesimlerinden alınmış bir bireyin nitelikleri üzerinden ülkenin genel halini ve düzen bozukluğunu ortaya çıkarmayı hedefler. Bu sebepten dolayı bu şiir hem içeriksel hem de biçimsel olarak toplumcu gerçekçi akımın şiirlerine yaklaşır. Toplumcu gerçekçi şiirlerle temaya aynı bakış açısından bakan, aynı ses tonuna sahip olan; bunun yanında nazım biçimi, ses, ahenk ve kafiye bakımından oldukça benzeyen bu şiir konuyu doğrudan devrim konusuna bağlamaması bakımından toplumcu gerçekçi şiirden ayrılır.

Toplumcu gerçekçi edebiyat, sanatın işlevi konusunda oldukça çok ve çeşitli fikirler üretmiş ve bunları istisnalarıyla beraber topluma yararlı olmak düzleminde birleşmiştir. Devrim yapılan ülkelerde toplumcu gerçekçi edebiyat daha çok olumlu kahramanlara ynelirken¹¹⁷ devrimin gerçekleşmediği ülkelerde toplumdaki daha çok sefalet, yolsuzluk, açlık manzaraları çizerek kısa vadede bunlara karşı duyarlılığın arttırılmasını, uzun vadede de sosyalist devrimi hedefler. Bu nokta Bülent Ecevit'in bu şiir bağlamındaki anlayışıyla keşişir. Bilindiği gibi Bülent Ecevit devrimci bir kişiliğe sahiptir. Ancak onun doğrudan bir Marksist olduğunu söyleyemeyiz. Bülent Ecevit'in devrimciliği Atatrki düzlemde ve sosyal demokrat anlayıştadır.¹¹⁸ Bu sebeplerden ötürü Ecevit toplumcu gerçekçi şiir anlayışından biçimsel olarak faydalanmış, içeriğini de siyasi anlayışıyla ve gözlemleriyle doldurmuştur.

"doğmuşmuşsun da

insanmışın da

yurttaşmışın da

¹¹⁷ Moran, Berna, **Edebiyat Kuramları ve Eleştiri**, İletişim Yayınları, 24.b, 2009, İstanbul, s.71

¹¹⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz: Ecevit, Bülent, **Bu Düzen Değişmelidir**, İş Bankası Kültür Yay. 2009, İstanbul ve Ecevit, Bülent, **Atatürk ve Devrimcilik**, İş Bankası Kültür Yay. 2009, İstanbul,

Durmuşun oğlu Memetmişin

*geç hemşerim geç
bunlarla kendini
adam saydıramazsın*

*vergini vermişin de
askere gitmişin de
eyilikten gayrı
kime ne'tmişin de*

*geç hemşerim geç
bunlarla karnını doyduramazsın*

*süreni senmişin de
ekeni senmişin de
biçeni senmişin de
her bi şeyi sen*

*geç hemşerim geç
bunlarla bu toprağı
senin olduramazsın*

*hani senin tapun
hani senin senedin
hani iki şahidinen*

bin dönüm zilliyedin

git işine Memet

elde ne tapu ne senet

*sen bu dünyada ne ararsın.*¹¹⁹

Sıkı iç bütünlüğü sebebiyle tamamını almayı uygun gördüğümüz bu şiiri biçimsel olarak incelemeye başlarsak ilk olarak göze çarpacak özellik konuşma diliyle yazılmış olması olacaktır. Bunun yanında kısa dizeler, özgün kafiyeler ve ses-ahenk¹²⁰ yapısıyla kurulmaya çalışılan bir ritim bulma çabası da şiirin özgünlüğünü arttıran unsurlardır. Bunların tamamı toplumcu gerçekçi şiir akımında (Daha çok Nazım Hikmet'in yol göstermesiyle) kullanılan unsurlardır. Sanatçı da bu konuda anlatmak istediği konuyla iniltili olarak bu yöntemi seçmiştir. Bu konuda da amacına ulaşmış olduğunu söylemek mümkündür.

İçeriğe geldiğimiz vakit ise burada kırsal kesimden alınmış bir tipin yaşam standartları ve nitelikleri üzerinden yapılan ironik bir sistem eleştirisi açıkça göze çarpar. Ülkenin herhangi bir köyünde yaşayan Memet isimli bir çiftçinin emeğinin karşılığını alamaması, insani değerini görmemesi ve varlığa dayalı bürokratik işlerden (tapu, senet, vs.) varlık sahibi olmadığı için anlamaz. Üstelik Memet ülkesine karşı bütün görevlerini yerine getirmiştir, lakin ülkesi bir yerde onu hor görmüştür. Dolayısıyla ülkenin varlıklı olmayan ya da kırsalda yaşayan insanların elinde insan haklarından sadece yaşama hakkı kaldığı vurgulanır. Sanatçı da ironisini bunun üzerinden kurar ve net bir mesaj vermeksizin şiir sanatının dinamikleri içinde en ağır eleştiriye yapar. Net mesajdan kastedilen ise toplumcu gerçekçi şiirde çokça görülen sloganların dizeleşmesi ve şiir içinde sorunla beraber çözümün de belirtilmesi durumudur. Sanatçı bunlardan sıklıkla kaçınmış, bu yolla şiirinin edebi değerini arttırmıştır.

“Tapusuz Memet” şiirinde bireyden topluma giden bir çizgi söz konusudur. Şair Memet'in tek istisna değil ülkenin kırsalda yaşayan yoksul bireylerinin tamamını temsil

¹¹⁹ Ecevit, Bülent, **Bir Şeyler Olacak Yarın – Tüm Şiirler**, İş Bankası Kültür Yayınları, 1.b, 2009, İstanbul, s.122

¹²⁰ Bu konu ileride “Ses ve Ahenk” konusu altında daha detaylı olarak incelenecektir.

ettiğini bilir. Bunun bir ülke sorunu haline geldiğinin farkındadır. Bu noktada bu şiir Bülent Ecevit'in şiirlerinde ülke temasının farklı boyutlarda ve geniş bir yelpazede işlendiğinin açık bir göstergesi olur.

Ülke teması bağlamında örnek olarak göstereceğimiz son şiir Ecevit'in ülke sorunları yanında ülkenin coğrafyasına ve insanlarına romantik bir bakış sergilediği çok bilinen "Taka" şiiridir. Modern Folk Üçlüsü tarafından şarkı olarak bestelenerek ulusal ve uluslararası kamuoyunda çok dinlenen ve sevilen¹²¹ "Taka" neredeyse Ecevit'in şairliğinden bahsedilirken akla gelen ilk şiir olmuştur.

Daha önce ele aldığımız şiirlerinde Doğu ve Orta Anadolu'yu konu edinen sanatçı bu defa konusunu Karadeniz'den alır. Sözlük anlamı; "*Doğu Karadeniz bölgesine özgü, genellikle kıyılarda yük taşımakta ve balık avlamada kullanılan, yelkenli ya da motorlu küçük tekne.*"¹²² olarak verilen takayı sanatçı bir metafor olarak kullanır ve kelimenin kakofonisini sessel benzerlikler bulunan kelimelerle buluşturarak bir armoni sağlamayı amaçlar.

"takalar geçiyor yükle yürekle

takalar geçiyor emekle dolu

günlük güneşlik kıyılarından kopmuş

*denizlerinde Anadolu"*¹²³

Burada sanatçı yine çalışma ve emek kavramları üzerinden ülke tasvirleri yapmaya çalışır. Ancak burada farklı olan bu sefer bunu bir sorun olarak görmemesidir. Burada bir yandan ülkenin emekle güzelleşeceği mesajı verilmeye çalışılırken, bir yandan da ülkenin iç-kıyı karşıtlığını kenara bırakarak bütünlüğü vurgulanmaya çalışılmıştır. ve taka metaforu üzerinden deniz-gök ikilemi kurularak keyifli bir manzara izlenimi verilmiştir. Şiirde belli pürüzler hissettirilmeye çalışılsa da genel olarak dramatik bir hava sezilmez. Dolayısıyla bu da Ecevit'in ülke sevgisini coşkulu bir şekilde anlattığı şiirlerine örnek teşkil eder.

¹²¹ Fransa Ecevit'i Dinliyor, Günaydın, 12 Mayıs 1990

¹²² Türkçe Sözlük, çevrimiçi internet sitesi

¹²³ Ecevit, Bülent, a.g.e,2009, s.125

4.1.6. Mitoloji ve Tarih

Uzun yıllar boyunca sanatın her dalına sanatçılarca malzeme olan tarih ve mitoloji, edebiyatta kimi zaman bazı sanatçıların alamet-i farikası olmuş, kimi zamansa sanatçılar tarafından metinlerarasılık yoluyla belirli bir işlevde kullanılmak üzere tarihsel ve mitolojik motifler eserlere alınmıştır. Bülent Ecevit'in şiirinde tarih ve mitoloji teması az ama etkilidir. Bu etkinin sebebi sanatçının ilgi çekici figürleri uygun yerde kullanması ve sanatçının yoğun tarih ve mitoloji bilgisinde yatar. Bülent Ecevit Türk, İslam ve Dünya tarihi konusunda geniş bilgi birikimi olan bir sanatçı ve liderdir. Şiirlerinin yanında bu bilgi birikiminin izlerini çeşitli konularda yazdığı yazılarda görmek mümkündür. Örnek olarak, daha önce analizlerini yaptığımız "Niçin Şiir" ve "Siyaset, Şiir ve Tasavvuf" isimli yazılarda çok çeşitli devirlerden ve coğrafyalardan tarihi bilgiye atıf yapmıştır. Üstelik bu bilgilerden sosyolojik ve felsefi çıkarımlarını da okuyucusundan esirgememiştir. Bunun yanında ömrünün son yıllarında Ecevit'in bir Osmanlı Tarihi eseri üzerinde çalıştığı basına yansıması¹²⁴, ancak bu eserin tamamlanıp tamamlanmadığı bilinmemekle birlikte yayımlanmamıştır.

Mitoloji konusunda ise sanatçının birikimi muhtemelen Hint Edebiyatına olan ilgisiyle başlamıştır. Bilindiği gibi Hint Edebiyatı mitolojik kökleri olan ve bu malzemeyi yoğun olarak kullanan bir edebiyattır. Bundan dolayı sanatçı Hint mitolojisini iyi bilmektedir. Hatta 1976'da basılan ilk şiir kitabında Bhagavatgita isimli Hint destanının bir parçasının çevirisine yer vermiştir.¹²⁵ Bunun hemen ardında tam olarak mitolojik olarak tanımlanamasa da mitolojiyle yakın ilişkide olduğunu düşünülen Çin bilgesi Lao Tsu'dan deyişler yer alır.

Bütün bunlar Ecevit'in mitoloji birikiminin birer göstergesidir. Ancak sanatçıda dikkat edilmesi gereken nokta sanatçının mitoloji konusundaki çeşitliliğidir. Ecevit'te tarih konusunda da olduğu gibi doğu-batı ayırt etmeksizin her coğrafyanın mitolojisini bilir ve şiirlerinde kullanır. Dünya edebiyatında olduğu gibi edebiyatımızda da mitoloji denilince akla ilk gelen ve eserlerde en çok kullanılan mitoloji olan Yunan mitolojisidir. Sanatçı bunu kullandığı gibi Sümer ve Babil'den aldığı örnekleri de yer yer okuyucusuna sunar.

¹²⁴Hızlan, Doğan, Ecevit, *Osmanlı Tarihini Yazıyor*, Hürriyet, 05.02.2005

¹²⁵ Ecevit, Bülent, *Şiirler*, Ajans-Türk Matbaacılık, 1976, Ankara, s.75

Bunun yanında şiirlerde kullanılan tarihi ve mitolojik ögeler işlevselliğiyle göze çarpar. Diğer bir deyişle sanatçı bu temadaki şiirlerini, tek başına bu durumları anlatmak adına değil de tarih ötesi veya mitoloji ötesi bir mesaj verme çabasıyla aktarmıştır. Bu noktada tarih ve mitoloji temasının yer yer birey veya ülke temasına dirsek temasında bulunduğu söylenebilir.

Mitoloji temasının karakteristik olarak işlendiği bir şiire bakacak olursak “Bir Fırat Balıkçısı Tufanı Anlatıyor” isimli uzun ve destansı şiiri ele alabiliriz.

Bu şiirde sanatçı ülkenin bir bölgesinde, Fırat nehri kıyısında bir balıkçının hikâyesini anlatır. Mekan bellidir ancak zaman belli değildir. Bu durum da hikâye edilen olayı mit-gerçek bağlamında belirsizleştirir.

*“Babilli Utnaşıtim miyim ben
Sümerli Ziyusudra mı
ya da kutsal kitaplardaki Nuh
ya da bunların hepsi başka mı benden

bir kahraman mıyım insanüstü
bir tanrı elçisi miyim yeryüzünde
yarı insan yarı tanrı mıyım
ya da bir balıkçı mı Fıratın bir köyünde”¹²⁶*

Bu parçadaki göndermeler sanatçının şiiri kurarken ilham aldığı çıkış noktalarıdır. ve bunu okuyucusuyla paylaşmayı da ihmal etmez. Kökeni Gılgamış Destanı’na uzanan tufan söylencesinde, tufandan kurtulan tek kişi olarak Babil’de Utnaşıtim, Sümer’de Ziyusudra gösterilir.¹²⁷ Küçük farklar olmasına rağmen yapısal olarak aynı işlevi taşıyan ve birbiriyle ilişkisi olan figürlerdir. Bunların karşılığını semavi dinlerde adına rastladığımız

¹²⁶ Ecevit, Bülent, **Bir Şeyler Olacak Yarın – Tüm Şiirler**, İş Bankası Kültür Yayınları, 1.b, 2009, İstanbul, s.171

¹²⁷ Kramer, Samuel Noah, **Tarih Sümer’de Başlar**, Kabalcı Yayınevi, 2.b, 2002, İstanbul, s.191, 237

Nuh Peygamber alır. ve bunun sonucu olarak sanatçı tufandan kurtulan dördüncü figürün hikâyesini kendi ağzından anlatmaya başlar.

*“kendim de söylenceye kanmadan
dedim bari kazıyım taşa gerçeği
aldım elime çekiçle çivi
ve işte kendi halinde Fıratlı
bir balıkçının yaşadığı tufan”¹²⁸*

Fırat nehrinin bilinmeyen bir zamanda taşmasının tufan olarak algılanması, balıkçıyı derin düşüncelere sevk eder. Coğrafyaya doğrudan bağlı olan bir halkın yaşadığı felaketi vurucu cümlelerle anlatmaya çalışırken, bir söylenceden farklı olarak bunun sebepleri üzerinde durur. ve bu durumu şiiri bitirirken sonuca bağlar:

*“varsın tufan olsun gün edilen günün ertesi
olan biten söylenceye dökülür
başta gelenler yazgıya yıkılır
kayığını sağlama bağlayana da
yarı tanrı gözüyle bakılır”*

Bu cümleler de yolu doğa olayları ve mitolojik söylencelerden geçerek uzun bir şiir kuran sanatçının vermek istediği mesaj olarak bir mesaj veya destan sonu olarak değerlendirilebilir. Zira sanatçı şiirine “yitik yazıtlardan bir söylence karşıtı” epigrafıyla başlar. Bu da gideceği yol hakkında bize fikir verebilir ancak mitolojik motiflerle şiire başlaması okuyucunun merak ve heyecan unsuruna etki etmesi bakımından önemlidir.

¹²⁸ Ecevit, Bülent, a.g.e,2009, s.171

Bir başka mitoloji temalı şiir olarak sanatçının “Promete Kentte” isimli kısa şiiri örnek gösterilebilir. Burada yine bir işlev ve mesaj çabası güden Ecevit, insanın kentteki yalnızlık ve bunalımını Yunan mitolojisine ait olan bir figür olan Promete ile ilişki kurarak anlatmaya çalışır.

*“promete şimdi kentte
kayalara bağlı değil
beton duvarlarla çevirlidir
kartalların giremeyeceği bir semtte
kendi kendini kemirir”¹²⁹*

Tamamı yukarıdaki dizelerden ibaret olan şiirin ana motifi Promete olmakla birlikte, Promete kent hayatındaki yalnızlaşmış insan tipolojisiyle eşleştirilmiş ve bilinçli bir anakronizmle 20.yüzyılın herhangi bir kent kesitine oturtulmuştur. Promete üstteki şiirde kullanılan figürlerden farklı olarak Antik Yunan mitolojisine ait bir figürdür. Tanrılar katından ateşi (genişletilmiş bir yoluma göre aydınlığı, bilimi ve özgürlüğü) çalan Promete, bu eyleminin cezasını Kafkas Dağlarında zincire vurularak çeker. Her gün bir kartal gelir ve akşamdan sabaha yeniden oluşan Promete’nin ciğerini yer. Ancak Promete pişman değildir. Eylemini bilinç ve özgürlükle yapmıştır.¹³⁰

Bu söylencenin Ecevit’e çıkış noktası yapan yönü bireyin varoluşsal güçlü potansiyeli ve buna karşıt olarak körelmişliğidir. Topluma ve dünyaya her konuda olumlu katkılar yapabilecek bireyler kentin karmaşık yapısında gün geçtikçe yalnızlaşmış ve bunalmıştır. Bir başka ihtimale göre de özgürlüğü kısıtlayıcı mekanizmalarla evlere hapsedilmiştir. İki ihtimalde de sonuç aynıdır. Günümüzün Promete’sinin bir kartala ihtiyacı yoktur. Değişmeyen durum insanın başına gelenlerin sonucunda kendi kendine verdiği –fiziksel ya da ruhsal- zarardır.

¹²⁹ Ecevit, Bülent, a.g.e.,2009, s.47

¹³⁰ Erhat, Azra, **Mitoloji Sözlüğü**, Remzi Kitabevi, 6.b, 1996, İstanbul, s.196

Mitolojiden sonra tarih temalı şiirlere örnek olarak Bülent Ecevit'in ömrünün son yıllarında yazdığı, ancak hazırlığının oldukça uzun olduğu bilinen ve yazdığı dönemde oldukça ses getiren¹³¹ "Mustafa'dan Cihangir'e" isimli şiire bakmak uygun olacaktır.

Şiirin yazılış tarihi ve kuruluşu göz önünde bulunduğunda şiirin tarihsel ve bireysel olarak iki işlevi bulunmaktadır. Tarihsel işlevi tarihe daha vicdani bir gözle bakmaktır. Bunu teatral bir mizansen ve şiirsel bir dille yakalayan Ecevit, bireysel işlev olarak uzun yıllardır sürdürdüğü devlet adamlığından sonra köşesine çekilmiş bir emekli siyasetçi olarak topluma ve kendine karşı hesaplaşmasını yapar. Bu hesaplaşmanın bir örneğini gördüğümüz "Bir Ozan Bir Devlet Adamını Sorguluyor" şiirinden farklı olarak daha sitemkâr bir havaya bürünür. Zira orada sorunlarına rağmen umuduna dair izleri bize vermiştir. Varoluşsal niteliklerinin siyasetle uyumsuzluğundan doğan iç pişmanlığını iki şiirde de hissettirir.

*"iki büyük suçumuz var
seninle benim Cihangir
biri sevmek biri sevmek
bunca büyük suçlarla padişah olunmaz*

(...)

*biz insanız Cihangir
bizden tahtlara han olmaz
sıcağına bak yüreğimizin
aktıkça gözlerden gözlere
nasıl da eritir birbirini
tahtların kanlı doruğunda¹³²*

¹³¹ Bardakçı, Murat, *Ecevit Bu Şiiri 500 Sene Önce Yazmış Olsaydı Sürgünde Ölürdü*, Hürriyet, 9 Ocak, 2005

¹³² Ecevit, Bülent, a.g.e. 2009, s.100

1553 yılında babası Kanuni Sultan Süleyman tarafından taht için isyan edeceği gerekçesiyle boğdurulan Şehzade Mustafa'nın ağzından, bu olayın tesiriyle kendisinin vefatından çok kısa bir süre sonra ölen kardeşi Şehzade Cihangir'e hitaben yazılan bu şiir devlet yönetimi ile ilgili ipuçları verir. Ancak bu durumu daha insani ve vicdan odaklı değerlendirir. Yönetim eylemine duyguların karıştırılmaması ya da yönetimin insani duyguları körelttiği hipotezleri bu şiirde tarihi bir olayla somutlaştırılır. Buradan Ecevit de bir şekilde kendine pay çıkartır. Kronolojik olarak başbakanlıktan ayrıldıktan sonra siyaset defterini kapattığında duygusal ve bilge kişiliğinin siyasete uygun olmadığını dolaylı bir şekilde itiraf eder. Zaten siyaseti hiç istemediğini, bambaşka hayalleri olduğunu çeşitli röportajlarında dile getirmiştir. Böylece buna uygun bir tarihi olayın üstüne giden sanatçı, edebiyatımızda çok sayıda olmakla birlikte en ünlüsü Taşlıcalı Yahya'ya ait olan Şehzade Mustafa mersiyelerine 20.yüzyılda bir katkı yapmıştır.

Şiirin hazırlık aşaması ise bir o kadar eskidir. Bülent Ecevit'in 1976 yılında yayımlanan ilk şiir kitabında, İngiliz şair David Mallet'ten çevrilen bir şiir parçası yer alır. Bu parça, şairin "Mustafa" isimli oyunundan alınmış olup Kanuni Sultan Süleyman'ın oğlu Şehzade Mustafa'ya çiçeklerle bezenmiş bir ovayı göstererek söylediği sözleri içerir. Bu parçanın sanatçıya bu şiir için ilham kaynağı olduğu düşünülmektedir.¹³³ Bu da bu olayın sanatçının zihnini uzun yıllar meşgul ettiğinin bir göstergesidir.

Bülent Ecevit'te tarih ve mitoloji teması sayıca az olsa da bu temaların şiirdeki izlekleri, alındıkları geniş devir ve coğrafya yelpazesi ve motiflerin işlevleri bakımından oldukça ilgi çekici ve söz etmeye değer sonuçlar çıkaran temalardır. Bu tema, motif ve figürlerin sanatçının şiirlerine oldukça önemli katkılar yaptığı oldukça açıktır.

4.1.6. Güncel Olaylar

Sanatçıların yaşadıkları dönemde oluşan veya gelişen bazı olaylar sanatçılara ilham kaynağı olur ve sanatçıların eserlerinde yansımaları bulur. Bu olaylar, etkisi bütün dünyada hissedilen büyük çaplı ve sarsıcı olaylardan küçük bir gazete haberinde kendine yer bulmuş yerel ve basit bir olaya kadar geniş bir yelpazede yer alır. Önemli olan sanatçının olayı işleyiş tarzıdır. Zira sanatçılar genellikle olayların sebepleri ve gelişimi

¹³³ Bülent Ecevit'in eserin tamamını okuduğu kuvvetle muhtemel olmakla birlikte bahsettiğimiz küçük parçadan başka bu esere dair herhangi bir çeviriye herhangi bir bulguya rastlanılmamıştır.

yerine sonuçları ve etkilerini işlemeyi tercih ederler. Çünkü olayın sonuçları ve etkileri sanatın iç dinamikleriyle örtüşür ve bunlar eserlerin etkileyiciliğine daha çok katkı yaparlar. Sanatın gücüyle de doğru orantılı olarak sanatçılar işledikleri olayların unutulmamasını sağlarlar.

Gazeteci, devlet adamı ve şair kimlikleriyle toplumu çeşitli boyutlarda ve yoğunca gözleyen Bülent Ecevit, bu gözlemlerini ülke teması altında şiirlerinde işlediği gibi bazen döneminde bizzat şahit olduğu olayları da şiirleştirmiş veya şiirlerine güncel olaylardan kesitler almıştır. Bu şiirler, içinde barındırdıkları olaylar bakımından önemli olmakla birlikte; Ecevit'in sıkı gözlemciliği, olayları yorumlama becerisi ve hepsini bir potada eriten güçlü sanat yeteneği ile hem olayların etkisinin anlaşılmasını kolaylaştırmış, hem de aradan geçen uzun zamanlardan sonra olayların unutulmamasını sağlayarak olayları şiir sanatının iç dinamikleri çerçevesinde okuyucuya etkili bir biçimde vermiştir.

Ecevit'in şiirinde güncel olayların işlenmesi sanatçının şiir anlayışı ile doğrudan bağlantılıdır. Öyle ki sanatçı, poetikası olarak nitelendirdiğimiz “Niçin Şiir?” isimli yazısında bahsettiğimiz duruma ait ipuçları sunar:

“Topluma bir bildirim olacaksa bunun için şiirden yararlanmam. Yine de yazdığım şiirlerde bir bildiri bulunabilir. Ama çoğu kez ben de o bildiriye şiirden öğrenirim veya çıkarmaya çalışırım.

(...)

Üstelik şiiri özel eylemim saysam bile bu özel eylemin toplumsal ve siyasal yaşamımdan büsbütün kopuk olmadığını da biliyorum.”¹³⁴

Sanatçı, güncel olaylardan ilham aldığı şiirlerinde tam da dediğini yapmıştır. Topluma bir mesaj vermek amacıyla yazmasa da bazı şiirler bir şekilde somut bir mesaja bağlanmıştır. Sanatçının yukarıdaki cümleleri bu durumu gözetenek mi yazdığını saptamak zordur, ancak bahsedilen durum tabii olarak sanatçının poetikasındaki bu maddelerle temellendirilebilir.

Bülent Ecevit'in güncel olaylardan ilham aldığı şiirlerinde bir devlet adamı bakışı görmek mümkün değildir. Bu kimliği sebebiyle olayların detaylarına daha çok vâkıf olsa

¹³⁴ Ecevit, Bülent, a.g.e. 2009, s.5

da şiirdeki tutumu daha çok aydın veya gazeteci bakışına denk düşer. Çünkü devlet adamı kimliği daha profesyonel ve ciddi yorumlar gerektirir ve bu da şiir sanatının ilkeleriyle ters düşebilir. Sanatçı şiirlerinde buna sayılı şiirinde çok az derecede izin vermiştir. Bunun yanında gazeteciliğin verdiği gözlemcilik meziyeti ise sanatçıya şiirsel bağlamda son derece önemli kapılar açmıştır. Diğer bir tabirle Bülent Ecevit, şiirini okuturken dikkatli okuyucuya gözlem yapmayı öğretmiştir.

Güncel olaylardan ilham alınarak yazılmış şiirlerde her zaman bahsedilen olayların izlerini bulmak pek de kolay değildir. Dönem şartlarını göz önünde bulundurmak ve gözlemlerden yansıtılan kesitleri dikkatlice takip etmek şiirde bahsedilen konuya ulaşmak için iyi birer yol olacaktır. Bahsettiğimiz duruma örnek için “Bir Cudi Öyküsü” şiirini ele alacağız. İlk bakışta doğa ve ülke temalı gibi görülen bir şiir arka planda Türkiye’nin doğusunda 1980’li yılların ikinci yarısında yeni yeni alevlenen terör eylemlerini konu alır. 1989’da Güneydoğu Anadolu Bölgesi’ne bir gezi düzenleyen Bülent Ecevit, gözlemlerini *Nokta* dergisinde bir yazı dizisi halinde yazar.

“Derebaşı köylüleri, yüzlerinde donmuş yaşlarıyla birer heykel gibiydiler. Eski Anadolu uygarlıklarından birer yaşlı ve yaşayan heykel...”

Derebaşı, Silopi’nin kuzeyinde sarp bir kale azmanı gibi yükselen Cudi Dağı’nın doruğa yaklaşan bir yerinde, köylülerin, ufacık bir akarsuyu değerlendirerek cennete çevirdikleri ufacık bir köy...

Köyün hepsi hısım akraba olan, aile içi evlilikler nedeniyle de sakatı bol olan halkı, geçimini armut ve narla sağlamaya çalışıyor, besledikleri tavuklar ancak kendilerine yetiyor. Şimdi bu köyün tüm halkı yaşlı, çünkü teröristlikle ilgisi olmadıklarını söyledikleri beş evlatlarını bir terörist avında yitirmiştir.”¹³⁵

Bülent Ecevit, hem Derebaşı Köyü’nden hem de köyde yaşanan olaydan çok etkilenir ve “Bir Cudi Öyküsü” isimli şiirini bu etkiyle yazar.

“bir cılız dere akardı

Cudi Dağından aşağı

¹³⁵ Bila, Fikret, **Phoenix: Ecevit’in Yeniden Doğuşu**, Doğan Kitapçılık, 1.b, 2001, İstanbul, s.231, Yukarıdaki cümleler Ecevit’in *Nokta* dergisi 15 Ekim 1989 tarihli yazısına aittir. Kitap bu parçayı Ecevit’in yazısından naklen almıştır.

dere başı köyümdü benim iki yanı bahçe

bahçelerin varı yoğu

sarı armut kırmızı nardı

köyde bir avuç insan

hısım akraba kız kızan

koyunlar gibi sığışır

gübre sıcağına yuvaların

yaşamadan yaşardı

ne dünya haberliydi köyümden

ne köyüm dünyadan haberli

ne dünyanın yararı vardı köyüme

ne köyümün dünyaya zararı

dünya ayrıydı köyüm ayrı

kimi geceler kayadan kayaya

silah sesleri sıçrardı uzaktan

bir masal devi uyanırdı

cudi dağında o zaman

karabasan gibi çullanırdı üstümüze

aç kurtlar gibi çağrısız

konuklar inerti bazen köyümüze

gecenin koyusunda çaresiz

yürek gibi çarpardı

korkudan evlerimiz

kimi gelir unumuzu alırdı

kimi gelir canımızı

kim kanundur kim eşkiya

kim dosttur kim düşman

bilemezdik arada biz kurban

derken bir gece yarısı

bana geldi kurbanlık sırası

köyümün koynundan kopardılar

kayalara apardılar

vatan millet uğruna vurdular beni

dalında kaldı armudumla narım

üç öksüzümle bir de yarım

Cudi Dağından aşağı bir dere

hala akar mı bilmem

ara sıra bana türkü yakar mı bilmem”¹³⁶

Doğa ve köy tasvirleriyle bir olay örgüsünün başarıyla iç içe geçtiği bu şiirde bu bilgileri bilmeden bunun güncel bir olaydan bahsettiğini anlamak zordur. Esasında anılmayan tek şey “terör” kelimesidir. Belki “eşkiya, vatan, millet” gibi izler bizi buna götürebilirse de şiirin 1990 tarihli olduğu ile güncel bir olaydan bahsettiği anlaşılabilir. Yine de burada sanatçının şiirinde sıkça görüldüğü üzere özelden genele, güncelden

¹³⁶ Ecevit, Bülent, a.g.e, s.115

evrensele gidiş söz konusudur. Ecevit de o dönem yeni yeni sesini duyurmaya başlayan bölücü teröre böyle bir bakış açısı belirlemeyi tercih etmiştir.

Sanatçının şiirde kullandığı motiflerle yazıda yazdığı cümlelerde bahsettiği detaylar arasında ilgi çekici bir benzerlik vardır. Bahsedilen detayların yazı ve şiirle birebir örtüşmesi (ayva-nar, köyün birbiriyle akraba olması, köyden geçen dere) bize sanatçının duyarlılıklarının şiir ve yazıda değişmediği, ve şiirin kurulma sürecinde önemli rol oynadığını düşündürebilir. ve bu durum kuvvetle muhtemeldir. Diğer bir deyişle Ecevit gözlemlerini önce yazmakta, sonra da bu imge ve düşüncelerini dizeleştirerek şiirini oluşturmaktadır.

2 Temmuz 1993 yılında Sivas'taki Madımak Oteli'nin ateşe verilmesi sonrasında çoğu yazar, şair ve saz sanatçısı 33 kişinin yakılarak öldürülmesiyle sonuçlanan Sivas Katliamı, Ecevit'in şahit olduğu ve şiirine yansıyan bir başka güncel olay olmuştur. Sivas Katliamı, bütün ülkede büyük bir üzüntüye neden olmuş ve bu olayın anısına birçok şiir, şarkı, belgesel gibi hazırlanmıştır. Ecevit de Madımak isimli şiirini Sivas'ta katledilenlerin anısına yazmıştır. Bütün olayların tanığı olarak Ecevit'in şiiri, tepkisellik içermekle birlikte mesaj kaygısı şiir sanatının iç dinamiklerinin önüne geçmiştir.

“eylemleri sözdü

silahları sazdı

ozan olmağı kiminin de

ozanlar ilinde günahı

(...)

büzülüverdi devlet

devlet beşiği Sivasda

uykunun kovuğuna

korkudan

(...)

uyanır elbette bir sabah

ashab-ı kehf uykudan

ölür ölür dirilir yine

yüreklere Pir Sultan¹³⁷

Sanatçı, şiirinde üç ayrı bölümde üç ayrı yönden olaya yaklaşmakta, şiirin bütünlüğü açısından tamamını tek potada eritme çabasına girmişse de bunu pek başaramamış görünmektedir. Oldukça lirik bir anlatımla giriş yapan şiir, başlangıçta Sivas'taki şenliklere gidenlerin masumiyetini hissettirmeyi tercih eder ve burada daha sakin bir sese sahiptir. Gittikçe bir olay örgüsü şiire giriş yapar ve Sivas'taki hadise ile devletin olaydaki rolünü eşzamanlı olarak götürmeye çalışır. Ancak devletten bahsettiği dizeler şiirsellikten uzaklaşır, adeta bir gazete haberinde çıkan demece dönüşür. Hatta bunu örtmesi için konduğu düşünülen imgeler bile şiirselliği yaratmakta yetersiz kalır.

Şiirin sonuna doğru sanatçının tepkiselliği doruklara çıkar ve 1980 öncesi toplumcu gerçekçi şiirin büründüğü gür sesli ve tehditkâr ifade açığa çıkar. Telmih sanatıyla güçlendirdiği dizelerini hesaplaşma ve intikam havasına sokar. ve böylece üç ayrı tavrı şiirinde göstermiş olur. Bu durum şiirin iç dinamiklerinden ya da sanatçının formasyonundan ziyade bahsedilen olayın trajikliği ve travmatikliği ile ilgilidir.¹³⁸ Şiir olayın üzerinden iki sene sonra (1995) yazılmış olmasına rağmen sanatçının sanat ilkeleri çerçevesinde dahi olsa soğukkanlı davranmadığı açıkça anlaşılmaktadır. Böylece Madımak şiiri günü gününe yazılmış olmasa bile güncel olayların sanatçıdaki etkisini siyaset ve sanat bağlamında gösteren önemli bir şiir olarak karşımıza çıkmaktadır.

Daha önce de belirttiğimiz gibi güncel olayların sanatçılardaki etkisi çokça farklı olmaktadır. Bu durum bittabi olayla da ilgili olabilir. Yer yer bazı olaylar mizahi duruş da gerektirebilir. 1993'ten itibaren Türkiye'de oldukça ses getiren "Van Gölü Canavarı" şehir efsanesi Türk basınında kendine geniş yer bulmuş, hatta yabancı basına çıkmıştır.¹³⁹ Bu olayla ilgili çok sayıda çoğunluğu gerçeği yansıtmayan haberler yapılmış, görgü tanığı

¹³⁷ Ecevit, Bülent, a.g.e, 2009, s.116

¹³⁸ Olaya dair bilgiler ve birbirinden farklı yorumlar çeşitli kaynaklarda bulunabilir. Ancak olayın anısına çok fazla şiir, şarkı, tiyatro eseri gibi sanat eserleri üretilmiş olması bu savı destekler niteliktedir.

¹³⁹ <http://www.cnn.com/WORLD/9706/12/fringe/turkey.monster/> (04.04.2017)

olduğunu iddia eden kişiler televizyonlara demeç vermiştir.¹⁴⁰ Kendine ait bir mikro-popüler kültür yaratan Van Gölü Canavarı söylentisinin, bölgede turizmi canlandırdığı ve ekonomik hareketlilik sağladığı yorumları da yapılmıştır.

Bülent Ecevit ise olaya çok farklı bir açıdan yaklaşır. ve bakış açısını okuyucuyla doğrudan paylaşır. Sanatçı da bir canavarın olduğunu kabul eder ancak onun canavar kavramına yerleştirdiği karşılık Van Gölü ve Van şehrinin altındaki fay hattıdır. Van Gölü'nün sularını yükselterek kıyıdaکی halkın canına ve malına zarar veren bu durumu Ecevit canavar olarak almış ve bu muhayyel canavarın ağzından bir de şiir yazmıştır.

Ecevit'in şiirine başlamadan önce kaleme aldığı ön deyiş ise şiirinin kurgusuna açıklık getirir. Olayı özetleyen ve şiirin vermek istediği toplumsal mesajı doğrudan veren bir bilgi paragrafından sonra ikilikler halinde şiir başlar.

“inanmasa da çokbilmişler

Ben Van Gölünde yaşarım

kâh çekilirim derinlere

kâh kıyılardan taşarım

(...)

göremez beni gecegündüz

gölde kamaşan gözler

bir göl saklıdır sizin de içinizde

gölde yaşamdan yansımalar

(...)

ama depreşmedikçe göl

uyur o derinde sessiz

¹⁴⁰ Bu olayla ilgili akademik kaynak bulmak imkânsızdır. Gazetelerin arşivlerinde belli sayıda haberler mevcuttur lakin haberlerin tevâtür ve spekülasyonlarla dolu olduğu kuvvetle muhtemel olduğu için kaynak göstermeye gerek görülmemiştir.

rastlasanız bile düşde

*onu fark edemezsiniz*¹⁴¹

Soyut bir anlatım gibi görünen bu şiiri sanatçının ön deyişinden bağımsız olarak okuyarak değişik çıkarımlara ulaşmak mümkündür. Ancak verilmek istenen toplumsal mesajın doğrudan belirtilmesi, ister istemez şiirin dikkat merkezini istenen noktaya kaydırmaktadır. Ecevit, Van Gölü'nün muhayyel canavarına değil de Van halkının gölün taşkınlarından dolayı yaşadığı zarara dikkat çekmek isterken, bunu o dönemde çokça konuşulan bir imgeyle birleştirmiş ve ortaya somut-soyut ya da bireysel-toplumsal bağlamında tartışması zor bir şiir çıkmıştır. Aforizmaya yakın ve dikkatli bakıldığında Ecevit'in çokça etkilendiği Hint felsefesinden izlerin dahi görülebileceği bu şiir, bize somut-soyut ayrımının o kadar da kolay olmayacağını gösterir niteliktedir. Dolayısıyla bu şiir güncel olayların şairin şiir dünyasında bambaşka kapılar açtığının ve çıkan ürünün olayın kökünden çokça uzaklaşmakla birlikte aradaki bağın zannedildiği kadar gevşek olmadığını kanıtıdır

4.1.7. Bilim ve Teknoloji

Modern Türk şiirinde bilim ve teknoloji, yüksek çoğunlukla bir tema olarak değil de bir motif olarak karşımıza çıkar. Bilimsel gelişmeler, şiirde kendisine farklı farklı şekillerde yer bulmuştur. Tanzimat sanatçıları şiirlerinde; Avrupa'daki bilimsel icatları ve teknolojik gelişmeleri Osmanlı toplumuna tanıtarak, buradan satirik bir havaya bürünerek, Osmanlı'nın geri kaldığını ve derhal buna bir çözüm bulması gerektiğini salık veriyorlardı.¹⁴² Cumhuriyet Döneminde ise Nazım Hikmet'in fütürist anlayışı ile başlayan şiirde bilim ve teknolojiye yer verme eğilimi az da olsa Garip şiirini etkiler. Necip Fazıl Kısakürek ise poetikasında bu duruma doğrudan yer verir.

“Otomobillerin 250, tayyarelerin 1000 kilometre hızla aktığı, bir düğmeye basar basmaz, hesap makinelerinin muhasebe hülâsaları çıkardığı, camdan kumaş yapıldığı ve ölü gözlerinden körlere göz uydurulduğu bir cemiyette bütün bunların yeni hassasiyetini getirecek yeni bir şiir lazımdır.

¹⁴¹ Ecevit, Bülent, a.g.e, 2009, s.153

¹⁴² Sadullah Paşa'nın On Dokuzuncu Asır Manzumesi bu duruma çok uygun bir örnektir. Ziya Paşa'nın muhtelif eserlerinde de bu tespite dair izler görmek mümkündür.

Sırasıyla buharın, motorun, elektiriğin, ve atom bombasının ve füzenin şairlerini aramaya mecburuz.”¹⁴³

Necip Fazıl’ın burada ifade ettiği şekliyle, bilimsel gelişmelerin şiirde tema mı yoksa motif mi olarak işlenmesi gerektiğine dair net bir yorum getirmek güçtür. Zira bu cümlelerden sonra Necip Fazıl farklı konulara değinir ve bu bahsi kapatır. Orhan Okay da burada yorum yapmanın zorluğuna işaret eder.¹⁴⁴ Bütün bunlara rağmen İkinci Yeni şairleri Necip Fazıl’ın işaret ettiği noktaya ulaşmışlardır. Modern Dünya şiirinin etkisiyle birlikte Necip Fazıl’ın bahsettiği motiflerin tamamını bir şekilde şiirlerine sokmayı başarmışlardır. Ancak şiirler bu nesnelere üzerine kurulmamış, yardımcı motif ve imgeler olarak şiire giriş yapmışlardır. Gün geçtikçe bahsedilen nesnelere günlük hayatın bir parçası oluşu, bu garipsemeyi kaldırmıştır.

Bülent Ecevit’te ise durum farklıdır. O daha çok teknolojik kavram ve nesnelere şiirine motif olarak almak yerine bilimin kendisinin şiirini yazmayı tercih eder. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin insanlara ne getirip insanlardan ne götürdüğü ile ilgilenir. Bu noktada Ecevit, bilimin felsefesinin şiirini yazmıştır demek mümkündür. Şiire başladığı İkinci Dünya Savaşı yıllarından itibaren bilimsel gelişmeleri yakından takip etmiş ve devlet adamı kimliğiyle her zaman bilimsel ilerlemeden yana olmuştur. Ancak şair kimliğiyle bilimden umudunu korumakla birlikte biraz daha temkinli yaklaşır. Çünkü ona göre bilimin insanın insan kimliğine zarar verme riski her zaman vardır. ve bu riski de çeşitli biçimlerde şiirlerinde dile getirir.

Ecevit bu tip konuları “Bir Şeyler Olacak Yarın” isimli son şiir kitabına yazdığı sunuşta ele almıştır. “Robot” şiiriyle ilgili açıklama yaptıktan sonra bilimsel gelişmelere bağlı olarak dünyadaki bazı olumsuz olayları (Hiroşima, Çernobil, 11 Eylül Saldırıları v.b) sıralar ve bunların dahi evrensel barış yolunu tıkamaması gerektiğini belirtir. ve yine bunlara rağmen bilimin, en büyük umut kaynağı ve demokratikleşme etkeni olduğunu vurgular.

Bu noktada sanatçıda bilim teması tasavvuf temasıyla dirsek temasında bulunur. Daha önce incelemeye çalıştığımız “Robot” şiiri bu iç içe geçmişliğin en açık simgesidir. İlk olarak 1927 yılında Çek yazar Karel Çapek’in “Evrensel Yapay İnsanlar Fabrikası”

¹⁴³ Kısakürek, Necip Fazıl, **Çile**, 53.b, Büyük Doğu Yayınları, 2004, İstanbul, s.491

¹⁴⁴ Okay, Orhan, **Poetika Dersleri**, Dergah Yay. 4.b, 2011, İstanbul, s.197 ““Müsbet İlimler” bahsinin ise şiirde, dolayısıyla poetikada ne gibi bir yeri olduğunu tayin etmek ise güçtür.”

isimli oyununda zikredilen “Robot” kelimesi daha tanınırlığını yükseltmeden Ecevit’in şiirinin merkezine oturmuş ve sanatçının tanrı, insan ve eser bağlamındaki ilişkisinin simgeleşmiş örneği olmuştur.

*“bir parça çelikten ibaretsin Allaha göre
korkma günahların için
ben yükleyip günahlarını senin
görülmemiş bir ağırlık vereceğim göksel terazilere*

(...)

*sana verdiğim bir ömürdür
ki sen yaşamdan sürüyorsun onu
sana bu ömrü verenler çabuk ölür
çeliğin çürümesi kadar uzaktır bir robotun sonu”¹⁴⁵*

Dönemine göre oldukça iddialı sayılabilecek şiirde sanatçı bir yerde Necip Fazıl’ın tezini uygulamış, robotun şiirini yazmıştır. Ancak bu konuya bakış açısı oldukça farklıdır. Bu icat onu dünyayı bilimle yönetme fikrine yöneltmemiş, bilakis sanatçıyı bu konuda düşünmeye sevk etmiştir. Şiirdeki bakış açısına göre bilim insanların hayatını ne kadar kolaylaştırırsa kolaylaştırsın insanoğlunun acizliğini ve faniliğini yok edemeyecektir. Nitekim 2. Dünya Savaşı’nın ortalarında yazılan şiirde (1941) görülen bakış açısı, savaşın sonunda tüm dünyada etkisini gösterir. Çünkü 2. Dünya Savaşı’na bilimsel gelişmeler damgasını vurmuş, bu gelişmelerle savaş oldukça gelişmiş ve büyümüştür. Ancak yaşanan hasar ve can kaybı da bu durumla doğru orantılı olarak korkunç boyutlardadır. “Robot” şiiri savaştan sonra insanlığın ulaştığı sonucu bize önceden vermek ister gibidir. İnsanın bilimsel ilerlemesi bir noktada yine tanrıya dönmesine sebep olabilir. Bu yüzden bilimsel ilerleme sanatçıya göre ancak ve ancak insanın kendini tanımasıyla verimli ve doğru bir düzleme sokulabilir.

¹⁴⁵ Ecevit, Bülent, a.g.e, 2009, s.38

Sanatçının gençlik döneminde yazdığı şiirlerin en iddialısı diye nitelendirebileceğimiz “Robot” şiirine 2004 yılında “Umut” isimli bir şiir eklenmiştir. Sanatçının ilk şiirine ek olsun diye yazdığını sunuşta açıkça söylediği şiirde, tema ve motifler “Robot” ile benzerlik göstermekle birlikte “Umut”¹⁴⁶ “Robot”un gösterdiği başarıdan oldukça uzaktır. Ancak burada önemli olan nokta Ecevit’in on yedi yaşında sahip olduğu fikirlerden yetmiş dokuz yaşında çok da uzaklaşmadığıdır. Bilimsel ilerlemenin önemi konusundaki duyarlılığına rağmen bilimin insanın iç dünyasını ve sosyal hayatını zedeleme korkusunu hiçbir zaman kaybetmemiştir.

Bilimsel ilerlemelerin yanında insanın kendini tanıması gerektiği düşüncesini daha net bir şekilde “Bilim mi” isimli şiirinde görmek mümkündür. Bahsettiğimiz şiir kitapta tarihsizdir. Ancak şiirin ilk iki kitapta bulunmayışı bize 1997’den sonra yazıldığı hakkında fikir verir. Söyleyişin tekrar unsurlarıyla güçlendirildiği şiirde, insanın evren karşısındaki acizliği ve modern dünyada insanın kendine yabancılaşması hiçbir muğlaklığa mahal vermeyecek bir şekilde ortaya konmuştur.

“etmez gördüğün

göremediklerinin yanında

sendeki de göz mü

sivrisinek vızıltısı etmez duyduğun

duyamadıklarının yanında

sendeki de duyu mu

ne nereden geldiğini bilirsin

ne nereye gittiğini

ne seni bilirsin

ne seni var edeni

¹⁴⁶ “Umut” temasında bu şiirden söz edilmiştir.

sendeki de bilim mi”¹⁴⁷

Burada son derece net bir mesaj ve sade cümleleri tekrar unsurlarıyla ve sözdizimi oynamalarıyla kısa ama yoğun bir şiir haline getiren sanatçı, verdiği mesajla Anadolu bilgelerinin ve Hint düşünürlerinin kendini tanıma yolundaki telkinlerini 21. yüzyılda aynı ses tonuyla tekrarlar. Orhan Veli'nin birkaç şiirinde örneğini gördüğümüz şekilde, soruyla ve terdit sanatına örnek olacak bir şekilde bitiren sanatçı, bir 20.yüzyıl bilgesi edasıyla sanatının gücünü bu yöne dikkat çekmek amacıyla kullanır.

Bilim temasında incelemek istediğimiz bir diğer şiir spesifik bir olay üzerine yazılmıştır. Dünyanın gelmiş geçmiş en büyük satranç büyük ustalarından biri olarak kabul edilen Garry Kasparov, IBM isimli bilgisayar firmasının geliştirdiği Deep Blue (Derin Mavi) isimli bilgisayarla 1997 yılında satranç maçı yapar. Birinci oyunu alan Kasparov ikinci oyunda bilgisayara yenilir ve seri 1-1 sonra erer.¹⁴⁸ Bu da ilk defa insan eseri bir yapay zekânın gerçek ve gelişkin bir insan zekâsını alt etmesi demektir. Ecevit, “Derin Mavi” isimli şiirini bu olaydan ilham alarak yazar ve bilim konusuna ilişkin görüşlerini değiştirmeden ancak farklı motifler kullanarak dile getirir.

“insan insanı yendi

insan insana yenik

satranç savaşında

başabaş geldik

yenen de biziz çünkü

yenilen de biz

kendi kurduğumuz oyunda

¹⁴⁷ Ecevit, Bülent, a.g.e, 2009, s.38

¹⁴⁸ Kasparov ikinci oyunda bilgisayara insanlar tarafından müdahale edildiğini iddia etmiş. Kasparov'un yeni oyun teklifine karşın IBM'in reddetmesi olayı şaibeli hale getirmiştir. Konu ile ilgili detaylı bilgi için: <http://www.nytimes.com/1997/09/24/nyregion/endgame-it-s-all-work-now-for-deep-blue-chess-champ.html?scp=2&sq=deep%20blue%20kasparov%20rematch&st=cse>
<http://www.nytimes.com/1997/05/12/nyregion/swift-and-slashing-computer-topples-kasparov.html?scp=3&sq=deep%20blue%20kasparov%20game%202&st=cse&pagewanted=1>

(22.04.2017)

kendimize “şah” dedik¹⁴⁹

Bu kısa şiiri ilham alınan olayı bilmeden bilim temasında değerlendirmek zordur. Ancak burada yapay zekânın özellikleriyle anlatılması ve Ecevit’in konuyu yine insanın acizliğine getirmesi bizi bilim temasına getirmektedir. Yapay zekânın en temelinde insanlar tarafından yaratılmış olmasına vurgu yapan sanatçı, bütün bu olanlardan sonra insanın insana dair bütün özelliklerinin mevcut kalmak suretiyle evrendeki yerinin değişmediğini bize anlatır. Tezat sanatı ve tekrar unsurlarının yerinde kullanımı şiiri güçlendirmiş ve şiir bir bakıma etkileyiciliğini kısalığından almıştır. Bu şiiri güncel olaylarla ilişkili olarak değerlendirmek mümkünse de olaydan çok olayın sonuçlarını ele alması ve buradan evrensel sonuca görece kolay bir şekilde gitmesi bilim temasının ağır basmasına yol açar ve bizi buraya yönlendirir.

Bütün bu şiirler ve tespitlerden sonra bir sonuç vermek gerekli ise bu sonuç Ecevit’in bilim konusunda istekli ve bir o kadar da endişeli bir bakış açısına sahip olduğu ve bu endişesini ömrünün sonuna kadar koruduğudur. Bu endişe elbette bu görüşlerin de yıllar boyunca değişmemesini sağlar. Bu noktada birçok bilimsel gelişme Ecevit’i heyecanlandırırsa da Ecevit’in de endişesini haklı çıkaracak birçok olayın yaşandığı şüphe götürmez bir gerçek olarak tarihin sayfalarında yazmaktadır.

4.1.8. Aşk

Aşk teması şiir sanatının gelişmesiyle doğru orantılı olarak binlerce yıldan beri şiir sanatının en çok kullandığı temalardan biridir. Aşkın güzel sözleri hak ettiği düşüncesi ve âşık olan insanın psikolojisi her zaman insanları –okur veya yazar olarak- şiire yönlendirmiştir. Bu da şiirde kullanılan aşk temasının değişik çeşitlerde ve boyutlarda olmasına yol açar. Edebiyat açısından zenginlik olarak görülebilecek bu durum, aşka psikolojik ve felsefi açılardan da bakılmasını sağlayabilir.

Şiirinde zengin bir tema çeşitliliği bulunan ve birçok temayı ustaca kullanan şair Bülent Ecevit’in aşk temasından uzak durması elbette beklenemez. İnce duygulu yapısıyla

¹⁴⁹ Ecevit, Bülent, a.g.e, 2009, s.64

lirizme önem veren sanatçı, aşk temasında aradığı lirik söyleyişi yakalayarak oldukça yoğun bir şekilde kullanmıştır. Bunda aşk temasının muhatabının da etkisi büyüktür.

Bülent Ecevit'in şiirinde aşkın tek ve gerçek karşılığı eşi Rahşan Ecevit'tir. Lise yıllarında tanıştığı ve lise biter bitmez evlendiği Rahşan Ecevit, Bülent Ecevit'in hayatı boyunca değişmez aşkı olarak kalmıştır. Altmış yılı aşkın süren bu birliktelik, kamuoyunda da bilinmiş ve takdir edilmiştir. Ecevit siyasi kariyerinde ilerlerken Rahşan Ecevit'in de siyasette aktif olması, çeşitli gezi ve ziyaretlerde Rahşan Ecevit'in de Bülent Ecevit'in yanında bulunması ve Ecevit ailesinin kamuoyunda alçakgönüllü hayatlarının bilinmesi ile Rahşan Ecevit de Türk toplumunun zaman zaman çeşitli siyasi eleştiriler yöneltse de çok sevdiği bir kişilik haline gelmiştir. Ayrıca Bülent Ecevit'in hapis ve siyasi yasaklı yıllarında Rahşan Ecevit'in yaptığı çalışmalar adeta simgeleşmiştir.¹⁵⁰

Bülent Ecevit'in aşk temalı şiirlerinin tamamı Rahşan Ecevit'e ithaf edilmiş olup bu şiirlerde Ecevit'in birlikte yaşamın verdiği mutluluk ve ideal yaşam özlemi ağır basar. Bunun sebebi Ecevitlerin siyasi faaliyetlerinden dolayı gönüllerinden geçen yaşamı yaşayamamaları, buna rağmen birlikte olmalarından mutluluk duymaları ve ömürlerinin sonuna kadar birbirlerini sevmeleridir. Hayal ettikleri yaşam konusunda Ecevitler arasında geçen şu diyalog bize fikir vermektedir:

“Bülent Ecevit: Ama o hayalimizi anlat.

Rahşan Ecevit: Bir hayalimiz vardı, ona ulaşamamıştık.

Bülent Ecevit: Kırlarda ufak, tek odalı bir kulübemiz olacaktı.

Rahşan Ecevit: Tepelerde bir kulübemiz olacaktı, Orada Bülent şiir yazacaktı, ben resim yapacaktım. Bunu evlenirken düşünmüştük. Ama hiç öyle olmadı.

Bülent Ecevit: İşte olanla yetiniyoruz.”¹⁵¹

Bülent ve Rahşan Ecevit çiftinin alçakgönüllü kişilikleri beraberliklerinin ilk yıllarında belli olmasına karşın girdikleri siyaset ortamında yıllar geçtikçe yükselmişler,

¹⁵⁰ Daha fazla bilgi için bkz: Çetingüleç, Mehmet, **Rahşan**, Sabah Kitapları, 2000, İstanbul, Ayrıca kitapta Bülent Ecevit ile Rahşan Ecevit'in Bülent Ecevit hapisteyken birbirine gönderdiği mektuplar bulunmaktadır. Bu mektuplar da Bülent Ecevit'in Rahşan Ecevit'e olan aşkını göstermesi bakımından önemlidir.

¹⁵¹ Dündar, Can – Akar, Rıdvan, **Ecevit'in Gizli Arşivi**, 2.b, İmge Kitabevi, İstanbul, 2008, s.50

başarı ve başarısızlıklarıyla uzun yıllar Türkiye siyasetinde kendilerinden söz ettirmişlerdir. Buna karşın ikisinin de gönüllerinden geçen hayatın birbirilerine daha fazla zaman ayırdıkları, sanatla daha çok ilgilendikleri ve dünyevi lükslerden uzak bir yaşam olması Bülent Ecevit'in şiirlerine zaman zaman yansımıştır. “Yapamadığımız” şiirinde buna değinen sanatçı, yer yer siyaset, bürokrasi ve protokol dolu hayatına da ufak bir serzenişte bulunur.

*“yün örmen vardı akşamları koltuğa gömülü
karşında polisiye roman okumak senin
sorgusuz bakışmak yoruldukça gözlerimiz
sevinçsiz gülmek üzüntüsüz ağlamak*

(...)

*düşünmeyebilmek yoruldukça düşünmekten
kamaştıkça örtebilmek gözlerini
düşlerde bile ışıktan sakınarak kendini
uyuyabilmek vardı vaktinde rahat¹⁵²*

Bülent Ecevit'te aşkın en ufak maddi karşılığı yoktur. Son derece gündelik ve basit eylemlerden mutluluk duyduğunu burada ifade eden sanatçı, olmazsa olmaz olarak eşinin yanında oluşunu koyar. Çünkü gün içinde yaşadığı yoğun günden sonra evin içine gelen ülke sorunları ve bürokratik işlemler gibi sorunlar ister istemez sanatçının/devlet adamının zihin dünyasını meşgul etmektedir. Bunlardan bir an için kurtulmayı hayal eden sanatçı eşiyile birlikte son derece sıradan bir hayatın özlemini duyar. Şiirin yazıldığı dönemde (1964) bunu başaramasa da bu özlemini oldukça lirik bir şekilde şiirinde dile getirir.

¹⁵² Ecevit, Bülent, a.g.e, 2009, s.151

Sanatçının aşk temalı şiirlerinde işlenen bu konuların yanında dikkate değer bir durum daha vardır. İnsanın evrendeki yeri ve işlevi sorunsalı üzerine çokça düşünen ve bu durumu yer yer şiirlerinde işleyen Ecevit, yer yer bu yer ve işlevi iki kişilik olarak ele alır. Bazı şiirlerinde “ben” olarak insan ve evren konusunu işlerken bazen kendisinden başka bu durumu eşine hitap ederek bu sorunsalı oraya aksettirmeye çalışmıştır. Bu durumun yaşanmasında daha önce zikrettiğimiz hareketli hayatın da önemi büyüktür. “Borç” şiirinde bu durum belirgin bir şekilde işlenmiştir ve bu duruma uygun bir örnektir.

“sorunlarla savaşıır

zamanla yarışırken

unutmayabiliyorsan

çiçekleri sulamayı

(...)

yemeğini yerken açları

ocağın yanarken üşüyenleri

sen işindeyken işsizleri

duyabiliyorsan yanibaşında

(...)

yaradana borcunu

ödeyebiliyorsun demek

ödeyemesen de

ölüncedyek”¹⁵³

¹⁵³ Çetingüleç, Mehmet, **Rahşan**, 1.b Sabah Kitapları, İstanbul, 2000, s.16

Sanatçılar bazı şiirleri belirgin bir olay üzerine ya da ondan ilham alarak yazarlar. Bu olay çok önemsiz bir gündelik olay olabileceği gibi çok bilinen ve etkileri güçlü bir olay da olabilir. Sanatçı, bahsedilen olaydan ilham aldığını şiirinde açıkça gösterebilir, ya da sezdirmeyecek kadar gizli tutabilir. Ancak bu olayın bilinmesi şiirin anlaşılmasını bittabi kolaylaştırır. Bu yöntemi biyografik ve tarihsel eleştiri kuramları çokça kullanmaktadır.

Bülent Ecevit de bu tip olaylardan ilham alarak şiir yazan sanatçılardandır, ancak onu farklı kılan durum küçük ve şahsi olaylardan şiir çıkartması ve bu olayın bilinirliği üzerine herhangi bir bilgi vermemesidir.¹⁵⁴ Nitekim incelemeye çalıştığımız şiir de böyle bir olaydan yola çıkmıştır. Bu olay kaynaklarda şu şekilde zikredilmektedir:

“Rahşan Hanım duru, özgün yaşamıyla sık sık şair eşine ilham kaynağı oluyordu. Şiirlerse, Rahşan Hanımın güç kaynağı, Bülent Ecevit’in ona yazdığı şiirlerle siyasi mücadelesinde direnç kazanıyordu.

Bülent Ecevit, 1995 genel seçiminin yapıldığı gece Rahşan Hanımın partideki odasından içeri girdiğinde, onu çiçekleri sularken gördü. Onca iş ve koşuşturma arasındaki bu görüntü Ecevit’in yazdığı şiire şöyle yansdı: ”¹⁵⁵

Bu bilgi daha önce söz ettiğimiz bütün durumlara iyi bir örnektir. Yani Rahşan-Bülent Ecevit çiftinin yaşam tarzı, bundan doğan sevgi ve küçük olaylardan mutluluk çıkartma durumları böyle bir olayda tecelli etmiş ve bundan oldukça derin bir şiir çıkmıştır. Derinliğin sebebi ise şiirin başında değil sonunda gizlidir. Sanatçı, bu şiirde Rahşan Ecevit’e olan aşkından ontolojik ve tasavvufi diyebileceğimiz bir noktaya gitmiştir. Bülent Ecevit’in şiirinde bu tip motif ve düşünceler sık kullanıldığı için bu durum olağandışı karşılanamaz. Burada farklı olan ise Bülent Ecevit’in çıktığı düşünsel yolculuklara eşini de yanında götürmesidir. Her zamanki gibi somuttan soyuta giden bir çizgide yazılan şiirde Rahşan Ecevit’in de bu düşünsel derinliklere yabancı olmadığı anlaşılmaktadır. Buradan

¹⁵⁴ “Boşnak” ve “Çanakkale” şiirlerinde bunun aksi bir durum yaşansa da “Bir Cudi Öyküsü” şiiri bahsettiğimiz duruma iyi bir örnektir.

¹⁵⁵ Çetingüleç, Mehmet, **Rahşan**, 8.b Sabah Kitapları, İstanbul, 2000, s.253

çıkarılabilecek sonuç da Bülent-Rahşan Ecevit'in sadece bir yaşamı ve aşkı değil, bir düşünce sistemini de paylaştığıdır.

Daha önce zikrettiğimiz Bülent Ecevit ile Rahşan Ecevit arasında geçen diyalogu Bülent Ecevit “*İşte olanla yetiniyoruz.*” sözüyle bitirmişti. Bülent Ecevit'in ‘olan’dan kastının ne olduğunu bilmek zorsa da bu konuda yazılmış bir şiirinin olması bizim sanatçının hislerini anlamamızı kolaylaştırmaktadır. “Elele Büyüttük Sevgiyi” şiiri Ecevit'in yaşadığı hayata dair bütün şikâyetlerine rağmen Rahşan Ecevit’e duyduğu sonsuz sevgiyi anlatan önemli bir şiirdir. 1997 yılında çıkan şiir kitabına isim olan bu şiir Ecevit'in şair kişiliğini vurgulamak amacıyla kamuoyunda da kullanılmıştır.

“birlikte öğrendik seninle

avucumuzda yüreği çarpan

kuşa sevgiyi

elele duyduk kumsalda denizin

milyon yılda yonttuğu

taşa sevgiyi

(...)

acıyla sevinciyle sevdik

yazıyla kışıyla sevdik

köy-köy ülke-ülke

(...)

elele büyütüp elele derdik

elele derip insana verdik

*verdikçe çoğalan sevgimizi*¹⁵⁶

Genele bakıldığında bu şiir de “Yapamadığımız” ya da “Borç” şiirinden farklı bir düşünceyi ya da hissi dile getirmediği düşünülebilir. Farklı olan sanatçının bu şiirde sebebe değil sonuca odaklanmasıdır. Burada yaşam tarzı sonucu, istenildiği gibi yaşanamayan bir aşk yerine yıllarca süregelip de bu süre zarfında büyüyen ve şiddetlenen bir aşka vurgu yapılır. Şiiri özgün kılan taraf da budur. Hatta uzun bir süre sonunda sanatçının aşka dair hesaplaşması olduğu yorumunu çıkartmak da mümkündür ve çıkan sonuç olumlu olmuştur. Ayrıca çıkan bu sonuçtan sadece Bülent-Rahşan Ecevit çifti değil, onların iletişim kurabildiği herkes, yani Türk toplumu da nasibini almıştır. Bülent Ecevit; bu şiirde aşk, sevgi, doğa ve ülke temalarını iç içe geçirir. Yine somuttan soyuta ve bireyselden toplumsala giden bir çizgide takip eden şiirde, aşk odaklı şiir ekseninin birdenbire topluma ve insana kayması ilginç gelebilir. Ancak Rahşan Ecevit’in Bülent Ecevit’in siyasi yaşamında her zaman yanında bulunduğu, 1970’lerde köylü derneklerinde yöneticilik yaptığına ve DSP Kurucu Genel Başkanlığı’nı üstlenerek daha sonra DSP Örgütlerden Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı sıfatıyla Ecevit’in yanında bulunduğunu göz önünde bulundurursak bu toplumsala gidiş pek de aykırı gelmez. Çünkü Bülent-Rahşan Ecevit çifti, birbirlerini delice seven iki eşin yanında, aynı siyasi görüş ve idealler uğruna demokratik çerçevede mücadele eden iki fikir arkadaşıdır.

Bu noktada Ecevit’in aşk temalı şiirlerinin biraz statik olduğunu söylemek doğru olabilir. Ancak bunun sebepleri bellidir. Bunun yanında özgün olan aşk temalı şiirlerin tamamının tek ve çok bilinen bir muhatabın ilhamıyla yazılmış olması ve biyografik bilgilerin çokluğu dolayısıyla şiirlerin yansıttığı duygunun kolay anlaşılabilmesidir. Yine de bütün bunlar sanatçıya şiir sanatının iç dinamiklerini göz ardı ettirmemiş ve söz konusu bağlamda edebi olarak incelenmeye değer şiirler meydana getirmiştir.

4.1.9. Doğa

Doğa teması da tıpkı aşk teması gibi şiirin varoluşundan beri kendi dâhiline aldığı önemli temalardan birisidir. Şairler doğadan aldıkları ilhamla yüzyıllar boyu güçlü şiirler

¹⁵⁶ Ecevit, Bülent, a.g.e, 2009, s.80

yazmışlar, doğadan hiç kopmayarak şiirle doğayı adeta özdeş kılmışlardır. Bir şair olarak Bülent Ecevit de doğa temasına sırt çevirmez. Doğayı çokça seven bir birey olarak doğadan aldıklarını şiirinde çeşitli şekillerde kullanır.

Ecevit'in doğa temalı şiirlerinde sabit ve belirgin bir bakış açısı ve tutum gösterdiğini söylemek pek mümkün değildir. Bu durum doğa temalı şiirlerde biçimsel ve içeriksel olarak büyük bir çeşitlilikle karşılaşmamıza sebep olur. Kimi zaman doğa teması ülke temasının tamamlayıcısı olarak karşımıza çıkarken kimi zaman doğadan topluma uzanan bir çizgi söz konusudur. Bunun yanında bazı şiirlerde, doğa Ecevit'in genel şiir ve yaşam felsefesine bağlanır. Ancak birçok şiirde Ecevit'in evrensel bir doğa anlayışı ve saf şiir arayışı dikkat çeker.

Bu çok çeşitli ve vakit vakit birbiriyle çelişme noktasına giden duruma Ecevit'in şiir yelpazesinden her birine örnek vermek mümkündür. İlk bakışta derin ve muğlak gibi görünen doğa teması her fikri içine alabilecek ve çıkardığı yolculuklarda şairi çok çeşitli yerlere götürebilecek kadar zengin bir temadır. Ecevit de doğadan aldığı ilhamla kendisini farklı farklı yerlerde bulmuştur. Bu da sanatçının şiir ve doğa anlayışını tespit etmemizi zorlaştırırsa da farklı örnekleri yine Ecevit'in genel yaşam felsefesi ve karakterinde birleştirir.

Bu çeşitliliği kronolojik bir yaklaşımla temellendirmek de mümkündür. Ecevit sanat yaşamının ilk yıllarında felsefi arka planı olan şiirler yazarken yıllar geçtikçe doğa ekseninde saf şiire yönelir. Ancak bu yönelişi siyasetteki aktif yıllarıyla paralel olarak gözlenen soyuttan somuta yönelen şiir anlayışı biraz olsun perdeler. Yine de sanatçı soyuttan somuta ve toplum temelli şiiri, toplumsal mesaj amacı gütmekten çok gözlemlerini şiire sokmak noktasında yoğunlaştırır. Ülke teması gibi doğa teması da bu çizgiye çoğu zaman karışır ve sanatçının beslendiği büyük bir alan olur.

Ecevit'in evrensel doğa anlayışına dair bir örnek olarak “Bir Bahar Şiiri” verilebilir. Bu şiir hem motifleri bakımından hem de Ecevit'in felsefesini yansıtması açısından ilgi çekicidir.

*“günlerden beri ilk kez
doğaya gözüm değdi bugün
bir de baktım ki baharlar açmış*

ağaçlarda benden habersiz

ağaçlar mı benden

ben mi ağaçlardan habersiz

(...)

çiçeğinden çayırına

kurdundan kuşuna

dursuz duraksız

değişen doğa

değişmeden yasaları

değişmesiz değişen¹⁵⁷

1979 yılına ait bu şiir konu olarak kendi günlük yaşamının koşuşturmacasından doğanın değişimine (ya da baharın gelişine) şahit olan anlatıcı şairin şaşkınlığından ibarettir. Ancak Ecevit'in sanatçı olarak bu şiirden yine tanrıya gitmesi hem sanatçının genel duruşunu hem de şiir çizgisini bize açıklar. Çünkü çoğu zaman olduğu gibi yine insanın evrendeki konumunu sorgulayan sanatçı bu sefer çıkış noktası olarak doğayı bulmuştur. Kronoloji itibariyle de sanatçının o dönem bu şaşkınlığı yaşamasının sebebi de siyasi olarak aktif olduğu yıllardır. Ecevit 1979 yılında Kasım ayına kadar başbakanlık yapmıştır ve yoğun bir mesai dönemi geçirmiştir. Bu ayrıntının bilinmesi şiirin anlaşılmasını kolaylaştırır çünkü siyaset ve şiiri kesin çizgilerle ayıran Ecevit, siyasi hayatının bireysel yaşamına etkisini de şiirle sorgulamaktan çekinmemiştir.¹⁵⁸

¹⁵⁷ Ecevit, Bülent, a.g.e, 2009, s.146

¹⁵⁸ "Bir Ozan Bir Devlet Adamını Sorguluyor" şiiri bu durumun en açık şekilde görüldüğü şiirdir.

Şiirde bir birey bulunsa da bu şiirde yerel bir motiften söz etmek mümkün değildir. Bu da Ecevit'in doğa temasını ülkeden bağımsız olarak kullanabildiğinin de kanıtıdır. Bu noktada doğanın sanatçının dünyasında önemli bir yer tuttuğunu da rahatlıkla söylemek mümkündür.

Ecevit'in soyuttan somuta giden çizgide yürüttüğü şiir için ise bir zamanlar bestelenen "Uyum" şiirini ele alabiliriz. Halk şairi Levni'nin şiirine nazire (kendi deyimiyle özen) olarak yazılmış bu şiirde sanatçı şiirin ana kurulumunu korur, motifleri değiştirerek şiirin işlevini kendine göre belirler. ve bahsettiğimiz çizgi âşikârane ortaya çıkar.

*"boşluğa bulut, buluta yağmur
yağmura toprak ne güzel uymuş*

*gündüze güneş güneşe tarla
tarlaya başak ne güzel uymuş*

*başığa buğday buğdaya insan
insana emek ne güzel uymuş*

*emeğe eylem eyleme yürek
yüreğe sevgi ne güzel uymuş¹⁵⁹*

Buradan doğaya ait motifler şiir ilerledikçe insana ait kavramlara evrilmiştir. Doğaya dair motifler ilk olarak somut gibi görünse de vermek istediği mesaja gidiş yolunda sanatçının felsefesiyle de uyumlu olarak belli bir amaca hizmet etmiştir. Bu noktada doğaya ait motifler bir çıkış yolu olarak görülebilir. Dolayısıyla bunların

¹⁵⁹ Ecevit, Bülent, a.g.e, 2009, s.120

somutlukları bir yerden sonra soyut bir çizgiye doğru gider. Şiirin yapısı durağan gibi görünse de motif ve kavramlar arasındaki ilişkilerle geldiği yol şiire özgünlüğünü kazandırır. Ve sanatçının vermek istediği mesaj da doğa temelinden toplumsala gider. Halk şiirinin orijinali¹⁶⁰ ile de bağlantılı olarak Ecevit'in daha net bir noktaya gittiğini söylemek olasıdır.

Sonuç olarak Ecevit'in doğa temalı şiirlerinde genelleyici bir durum söz konusu olmamakla birlikte temanın özellikleri şiirlerde ayrı ayrı değer ve özellik kazanır. Diğer temalardan farklı olarak doğa temasının, başka temalarla birleşme temayülü çok fazladır. Bütün bunlara rağmen Ecevit'in önemli ilham kaynaklarından biri olan doğa teması şiirlerin içinde çeşitli özgünlüklerle kendine yer bulur. Kronolojiyi göz önünde bulundurduğumuzda da Ecevit'in doğayı işlemekten hiç vazgeçmediği açıkça anlaşılır.

4.1.10. Diğer Sanatlar

Şiir dışındaki diğer sanatların, bilhassa resim ve heykel gibi plastik sanatların şiire girmesi oldukça ilginç bir olgudur. Şiir sanatı, söze ve sese dayalı olduğu için bu sanatların işlevini yüklenmesi de bu sanatların kendilerini ve yöntemlerini konu olarak içine alabilir. Bu durum paradoks gibi görünse de sanatların birbirlerini konu etmesi 20. Yüzyılda oldukça sık rastlanan bir durum olmuştur. Bunun lokomotifini ise edebiyattır. Müzik dışındaki diğer sanatlar sese dayalı olmadığı için edebiyat bu boşluğu kapatır. Edebiyatın işlevi ise bu sanatları sesle ifade etmesinden ibarettir.

Bülent Ecevit, şiir dışındaki diğer sanatlarla son derece ilgili ve bu sanatları icra etmese de bütün sanatlara son derece profesyonelce yaklaşan bir kişiliktir. Onun siyaset öncesi yaşamı şiir kadar diğer sanatlarla da iç içe geçmiştir. Ressam olan annesi Nazlı Ecevit'ten ilk sanat zevkini almış, eşinin de resim yapmasıyla resim sanatına olan ilgisi

¹⁶⁰ Levni'nin orijinal halk şiiri oldukça uzun olduğu için buraya ilk ve son dördüklerini alıyoruz

Çiçeğe arı, arıya asel
Abdala boru, boruya gazel
Şaire türkü, türküye güzel
Güzele gerdan ne güzel uymuş

(...)

Yağlığa nakış, nakısa ipek
Üstada hüner, hünere emek
Levni'ye güzel, güzele döşek
Döşeğe yorgan ne güzel uymuş

hayat boyu devam etmiştir. Bunun yanında gazeteciliğinin ilk yıllarında Ulus, Yeni Ulus, Halkçı, Dünya ve Cumhuriyet gazetelerinde resim ve heykel gibi sanat dallarıyla ilgili yazılar yazmış, Ankara'daki resim, heykel ve seramik sergilerini profesyonel yorumlar yaparak tanıtmıştır.¹⁶¹ Bununla da kalmamış, 1954'te İstanbul'da toplanan Uluslararası Sanat eleştirmenleri Kongresi'nde "Doğu Sanatında ve Çağdaş Sanatta Perspektifin Bozulması" konulu bir bildiri sunmuştur.¹⁶²

Bütün bunlar Ecevit'in resim ve heykel konusundaki bilgisini ve yaklaşımını bize kanıtlarken sanatçı diğer sanatları şiirinde iki şekilde kullanmayı tercih etmiştir. Bunları şu şekilde sınıflandırmak mümkündür:

- a) Güzel sanatların bir motif olarak bulunduğu şiirler
- b) Doğrudan bir sanatçıyı veya eseri konu alan şiirler

Birinci grupta sanatçı resim, heykel ve müzik gibi sanatların işlev ve yöntemlerini şiirine konu alır ya da motif olarak sokar. Kimi zaman şiirini bunun üzerine kurarken kimi zaman da bir ya da birkaç dizesine diğer sanatlara dair bir imge verir. Böylece şiirde kimi zaman resmin, kimi zaman da diğer sanatların işlerliği kullanılmış olur.

İkinci grupta ise doğrudan bir sanatçı ya da eser metinlerarasılık yöntemiyle şiire girer. Şiir tamamıyla bu kişinin veya eserin üzerine kuruludur. Kişinin veya eserin sanatçıda uyandırdığı duygular, kişinin sanat anlayışı ve yöntemi, evrensel manada sanatçının ve eserin önemi şiirin esas konusu olur. Çoğu zaman Ecevit bu şiirlerin ilham kaynağını dipnot olarak verir. Bahsettiği sanatçı veya eserle ilgili, bilmeyenler için küçük bilgiler vermeyi ihmal etmez.

Birinci gruptaki şiirlere en iyi örnek olarak nitelendireceğimiz "İnsan" şiiri Ecevit'in hem güzel sanatlar zevkini hem de güzel sanatlara ilişkin görüşünü doğrudan yansıtmaya bakımından önemlidir.

"elbette senden güzel olacaktı

çizdiğin resim

¹⁶¹ Bu gazetelerin arşivlerinde rastladığımız Ecevit'in resim ve heykel konulu yazıları sayılamayacak kadar çoktur. Müstakil bir araştırmaya mahal verebilecek düzeydedir.

¹⁶² Ecevit, Bülent, **Şiirler**, 1.b, Ajans Türk Matbaacılık, 1976, Ankara, s.155

yaptığın heykel

senden büyük olacaktı

senden yakışıklı

elbette senden doğru söyleyecekti

yazdığın şiir

elbette senden çok duyacaktı

söylediğin türkü

sen olduğundan büyüksün

sen olduğundan iyisin

sen olduğundan güzel”

Güzel sanatların hemen hemen tamamının birer motif olarak kullanıldığı bu şiirde ana temanın içinde bir sanat felsefesi gizlidir. Bu da Ecevit’in benimsediği bir sanat felsefesidir. Ecevit poetikası sayılan “Niçin Şiir” isimli yazısında edebiyat özelinden yola çıkarak sanatın aşkın (transcendental) düşünceye ulaşabildiğini, böylece bilinçten bilinçaltında, bilinçaltından bilinçdışına ve buradan ortak bilinçdışına ulaşabileceğini söylemiştir.¹⁶³ Sanatçıya göre sanat eseri de bu düşünceye ulaşabildiği nispette başarılıdır. ve bu şiiriyle sanatçı bize adeta bir yöntem bilgisi sunmuştur. Çünkü poetikada sunulan tez ile şiirde yer alan “aşma” kavramı birbiriyle doğrudan ilgilidir. Sanatın hayatı ve insanı olduğundan daha yetkin sunması eylemi, insanın evrendeki yerini anlamasına bir katkı olacağından dolayı sanatın her dalı bu eylemi bir şekilde başarabilir. Ve insan da bu yolla tekâmülünü tamamlar. Kanaatimizce şiire “İnsan” isminin verilmesinin sebebi de budur.

¹⁶³ Ecevit, Bülent, **Bir Şeyler Olacak Yarın – Tüm Şiirler**, İş Bankası Kültür Yayınları, 1.b, 2009, İstanbul, s.7

İkinci örnek olarak, müzik temasının doğrudan ana motif olarak ele alındığı “Bach Sonatı” şiiri müzik sanatının şiire etkisi üzerine edebiyatımızda yazılmış en önemli şiirlerden biridir.

“ne ben sorayım seni

ne sen beni sor

soyunmuş seslerimiz tenden

boşlukta bir aşk örüyor

ses olmuş duygular

yaklaşır dalga dalga zamansız

kavuşsa da seslerimiz birbirine

biz kavuşamayız”¹⁶⁴

Şiirin başlığı olmasa bunu bir “Bach Sonatı” ile ilişkilendirmek pek mümkün değilse de ancak şiirin genelinden buradaki müziğin klasik müzik geleneğine ait bir minör parçaya işaret etmesi oldukça olasıdır. Burada sanatçı müzik sanatının unsurlarını irdeleyerek bu kavramdan başka bir temayı işaret etmektedir. Bu da aşk temasıdır. Müzik sanatının doğrudanlığı aşkı işaret etmede güçlü bir yoldur, zira müzik belli hisleri insana dil ve düşünce dışında ifade etme konusunda başı çeken sanattır. Aşkın varoluşsal etkisi ile müziğin işlevinin bir araya gelmesi bu şiirin yapı taşı olarak karşımıza çıkar. Bu da sanatçının güzel sanatların iç dinamikleri hakkındaki zengin bilgisini bize bir kez daha ispatlar.

İkinci gruptaki şiirlere bakıldığında, bunların başlıkla ya da dipnotlarla yazılış sebeplerini ve ilam kaynaklarını açıklayarak okuyucunun ufkunu daraltmak pahasına işaret ettiği kavramı doğrudan ifade ederek, hedef sanat eserini tamamlamayı amaçlar. Öznel

¹⁶⁴ Ecevit, Bülent, a.g.e, 2009, s.77

yorum yahut açıklama gibi unsurlara yer vermekle birlikte bahsedilen eser veya sanatçının Ecevit'in sanat felsefesini desteklediğini ve tamamladığını unutmamak gerekir.

1974 yılında Fransa'ya yaptığı resmi bir ziyarette bir boşluk bulan Bülent Ecevit, Fransız ressam Claude Monet'in Paris yakınlarındaki evini ziyaret etmiştir.¹⁶⁵ Bu ziyaretten ve Monet'in eserlerinden oldukça etkilenen Ecevit, 1997 yılında ressama atfen bir şiir yazmıştır. Bu şiirde şair, ressamın sanatını şiirsel bir dille anlatırken seyahatinde yaptığı gözlemlerinden çokça faydalanmıştır.

“nice yıllar da geçse ölümünün üzerinden

kimi akşamlar Mone bir başına

alır eline fırçasını paletini

boyar ufku gün batışına

çünkü artık tuvaliyle

sınırlı değildir büyük usta

ister göğe yapar resmini

ister suya ister buluta¹⁶⁶

Sanatın işlerliğinin ve sınırsızlığın ana düşünce olarak işlendiği bu eserde Ecevit, Monet'in izlenimci (empresyonist) yönüne dolaylı bir vurgu yapmıştır. Doğaya ait motifleri eserlerinde sık ve başarılı bir şekilde işleyen empresyonistler, sanatın sınırsızlığını deyim yerindeyse bir kez daha ispatlamışlardır. Bu noktada Ecevit'in kullandığı düşünce ve temalar bir noktada birleşir. ve şiirin kurulumu bu noktada teşekkül eder.

¹⁶⁵ Çetingüleç, Mehmet, **Rahşan**, 8.b Sabah Kitapları, İstanbul, 2000, s.75

¹⁶⁶ Ecevit, Bülent, a.g.e, 2009, s.177

Sanatçıyı ele alan diğer şiir olarak “Brankuş” isimli şiiri göstermek mümkündür. Monet’de olduğu gibi 1975’de Romanya’ya giden Ecevit, çok sevdiği Romanya asıllı Fransız heykeltıraş Constantin Brancusi’nin köyüne gitmiş, orada incelemelerde bulunmuş ve dönüşünde Milliyet Sanat dergisine “Brankuş” adıyla bir yazı yayınlamıştır.¹⁶⁷ Türk halkı için görece uzak bir sanat olan heykel sanatının özünü ve detaylarını gazeteci tavrıyla anlatan Ecevit, Brancusi’nin heykel sanatındaki özgün yanlarını da bu şekilde irdeler. Ona göre Brancusi, doğadan hiç kopmayarak aşkın düşünceye ulaşabilmiş nadir sanatçılardan biridir. Heykele dil yerine edebiyat vermiş ve sanatının özünü bu sayede bulmuştur. Bu yüzden de fizikötesine ulaşma çabası bir şekilde sonuç vermiştir. Sonuçta da evrensele ulaşmış bir sanatçı mertebesine erişmiştir.

1997’de yazılan şiir ise bu tezleri şiirleştirmekten öteye gitmez. Monet’e kıyasla daha didaktik gibi görünen şiirde, Brancusi’nin çokça işlediği ve Ecevit’e göre ulaştığı sonsuzluk kavramı şiirin ana eksenine oturur.

“merdiven dayamış sonsuza

kuşları uçuşa hazır

soyutladıkça doğayı

doğaya ulaşır

(...)

başlangıçla bitim

durağanla devinim

doğuyla ölüm

hem onda hem doğada kaynaşır”¹⁶⁸

¹⁶⁷ Ecevit, Bülent, **Şiirler**, 1.b, Ajans Türk Matbaacılık, 1976, Ankara, s.147

¹⁶⁸ Ecevit, Bülent, **Bir Şeyler Olacak Yarın – Tüm Şiirler**, İş Bankası Kültür Yayınları, 1.b, 2009, İstanbul, s.178

Bunun yanında Ecevit'in Kazimir Maleviç, Georges Rouault gibi sanatçılara ve onların eserlerine yazılmış şiirleri de bulunmaktadır. İlk başta didaktik ve nutuk havasında görünse de bu şiirler işlev bakımından büyük bir zenginliği içlerinde barındırırlar. Bu şiirler sanat bakımından amatöre de profesyonele de aynı ölçüde hitap eder. Sanat zevki gelişmiş okuyucu burada son derece profesyonel yorumları şiir sanatının iç dinamikleri içinde görürken amatör okuyucu bu sanatçıların eserlerine yönelir ve bu yorumları bulmak için çabalar. Bu işlevdeki şiirleri edebiyatımızda, Ecevit'in şiirleri dışında görmek zordur. Bu noktada Ecevit'in şiirlerinde diğer sanatların işleyişinin önemi ortaya çıkmaktadır. Şiir sanatının iç dinamiklerinden hiçbir zaman ödün vermeyen Ecevit, diğer sanatları da şiirle buluşturmayı başarmıştır.

5. BÜLENT ECEVİT'İN ŞİİRİNDE BİÇİM

5.1. Nazım Şekli

Şiir sanatında söylenecek/yazılacak olanın söylenme şekline biçim (form) denir. Yani daha belirgin bir ifadeyle içerik dediğimiz şey bir şiirin söylediği şeye gönderme yaparken biçim (form) dediğimiz şey şiirin onu nasıl söylediğine gönderme yapar.¹⁶⁹ Bahsettiğimiz şiire ait olan “nasıl” sorusu 20.yüzyıla kadar bütün edebi şiir geleneklerinin ana eksenlerinde olagelmıştır. İçeriğe ait unsurlar da zamanla değişmekle birlikte biçime ait unsurların değişimi daha kolay bir şekilde izlenmiş ve bir bakıma şiire ait biçim değişimleri ve arayışları edebi dönemleri açıp kapatmıştır. Bu biçime ait unsurları Doğan Aksan *şiire ait dizelerin yazısı, sözcelerin sıralanma ve bölünmeleriyle ilgili konular ve bunları düzenlenmeleri* diye tarif eder.¹⁷⁰ Önceleri bu tipte biçim oluşumları edebi dönemlerin ayırıcı özelliklerinin tespit edilmesinde oldukça faydalı olmuşsa da biçim kavramı Türk şiirinde 19.yüzyılın sonlarından itibaren farklı boyutlarda ele alınmış ve hızlı bir değişim göstermiştir. Bu da biçim kavramının işlevini ve iç dinamiklerini arttırmıştır.

¹⁶⁹ Eagleton, Terry, *Şiir Nasıl Okunur*, Agora Kitaplığı, 1.b, 2011, İstanbul, s.103

¹⁷⁰ Aksan, Doğan, *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, Bilgi Yayınevi, 7.b, 2013, Ankara, s.240

Biçim kavramının içine Terry Eagleton *ses tonu, ritim, söyleyiş, ses kuvveti, ölçü, hız, ses, hitap, doku, yapı, ses rengi, sözdizimi, ses perdesi, bakış açısı, noktalama işaretleri*, gibi unsurları koyarken¹⁷¹ Orhan Okay daha toplu bir tablo ile *biçimin lüzumu lüzumsuzluğu, vezin ve kafiye ile bunların nitelikleri mısra düzeni ve şiirin çapı* gibi unsurları ortaya koyar.¹⁷² Bu unsurların hepsi biçim kavramına ait olsa da genel olarak “Nasıl?” sorusu biçimi anlamak için yeterli bir ölçüttür. Bu soru biçim kavramını hem belirginleştirmekte hem de zenginleştirmektedir.

Nazım şekli ise biçim kavramının bir parçası olmakla birlikte daha dar anlamlıdır. Biçim kavramının modern yorumlarından etkilenen nazım şekli kavramı, yüzyıllar boyunca Doğan Aksan’ın yukarıda verilen nitelendirmeleriyle sınırlı kalmıştır. O yüzden nazım şekli kavramını kabaca ölçü (vezin), kafiye (uyak) ve dize (mısra) kavramlarıyla sınırlı tutmak mümkündür. Nazım şekli kavramı incelenirken de bu tavır göz önünde bulundurulacaktır.

Türk şiiri sembolik olarak 1839’dan itibaren süregelen değişimine ilk olarak içeriğe dair değişimlerle başlar. Divan şiirinin şekil özellikleriyle (gazel, kaside, terakib-i bend vs.) yazılan ancak divan şiirinin içerik özellikleriyle hiç ilgisi bulunmayan, yeni ve özgün konuların işlendiği şiirler bir süre sonra geleneksel biçimlerin de değişmesine katkıda bulunmuştur. Bunda biçim kaygısının azaltılarak toplumsal yarar sağlayan ve düşünce ağırlıklı bir şiir anlayışının yerleşmesi de oldukça etkilidir.¹⁷³ Abdülhak Hamit Tarhan ile yıkılan divan edebiyatı nazım şekilleri Servet-i Fûnun şairleri ve bilhassa Tevfik Fikret ile dize odaklı ve cümleyi yayan biçimlerinin beyit egemenliğine son vermesiyle iyice yok olur. Buna rağmen aruz ölçüsünün egemenliği devam etmektedir. İkinci Meşrutiyet’ten sonra hece ölçüsü kullanılmaya başlansa da aruz ölçüsü Ahmet Haşim, Yahya Kemal Beyatlı ve Mehmet Akif Ersoy tarafından devam ettirilecek ve aruzun sonlanması için bu üç büyük şairin sanat hayatını noktalamaları beklenecektir.

Milli Edebiyat dönemiyle birlikte hece ölçüsü ve dolayısıyla halk edebiyatı nazım şekillerine ilgi Cumhuriyet ile birlikte iyice kurumsallaşır. Aruz ölçüsü demode sayılsa da bahsettiğimiz büyük sanatçılar tarafından devam ettirilmektedir. Nihayet 1941 yılında çıkan Garip poetikası şiirden ölçü ve kafiyeyi tamamen atmalı planlar ve bunu geniş

¹⁷¹ Eagleton, Terry, a.g.e, s.105

¹⁷² Okay, Orhan, **Poetika Dersleri**, Dergah Yay. 4.b, 2011, İstanbul, s.23, Ancak Burada Orhan Okay’ın poetika kapsamlı bir tasnif yaptığı ve poetikada biçime ait söylenecek noktaları sıraladığı unutulmamalıdır.

¹⁷³ Karaca, Alâattin, **İkinci Yeni Poetikası**, 3.b, Hece Yayınları, 2013, Ankara, s.462

ölçüde başarır. İleriki dönemlerde her ne kadar ölçü ve kafiyeye sıkı sıkıya bağlı olan birçok şair çıkacaksa da serbest şiir en başarılı şairinden en amatör şiirseverine kadar herkesin kullandığı (Halk şairleri hariç) bir tarz olacaktır. Gerçi ölçsüz (serbest) şiir daha öncesinde Nazım Hikmet tarafından kullanılmaktaydı. Ama bunun kurumsallaşması Garip Akımı sayesinde olmuştur. Ayrıca Nazım Hikmet şiirini hece ya da aruz ölçüsüne göre yazmasa da kafiye ve ritmi şiirinden hiçbir zaman atmamıştır. Garip Akımı da her ne kadar biçimsel bir hamleye giriştiyse de içerikte de yenilikler yapmayı ihmal etmemiştir. Alaattin Karaca Garip şiirinin içerikte yaptığı yeniliklerin daha büyük olduğunu belirtir.¹⁷⁴ Garip şiiri üzerine eser yazan ve Garip şiirini dört ana evreye ayıran Hakan Sazyek ise Garip şiirinin biçimsel bir kaygısının bulunmadığını belirtir ve Garip şiirinde aslolanın biçim-içerik ayrımı yapılmaksızın metin bütünlüğü olduğunu belirtir.¹⁷⁵ Aslında bütün bunlar 1940 sonrası Türk şiirine bir hazırlıktır. 1940'tan sonraki Türk şiiri, Türk edebiyatının yüzyıllar süren miraslarının tamamını kendine yüklenerek zengin ve verimli bir süreç yaşayacak ve başta İkinci Yeni olmak üzere çeşitli şiir topluluklarına sahne olacaktır.

Bülent Ecevit de sanat hayatına 1940'lı yılların başında, yani bütün bu tartışmaların doğup bir şekilde sonlanmasından sonra başlamıştır. Türk şiirinin verimli ve zengin dönemlerinin başlangıç yılları olarak nitelediğimiz yıllarda sanata başlaması onun doğrudan doğruya serbest şiirden taraf olduğunu anlamamamıza yol açar. Ecevit Garip şiirini takip etmiş, Robert Kolej yıllarında edebiyat tartışmalarını izlemiş ve edebi tavrını bu şekilde ortaya koymuştur. Bu noktada biçim yönünde Ecevit'in Garip şiirinden aldığı serbest şiir tavrı onu hayatı boyunca kullanacağı bir şiir anlayışına sokmuştur.

Gerçi Ecevit poetikası saydığımız "Niçin Şiir" isimli yazısında biçim konusuna değinmez. Şiire ve sanata ilişkin tüm görüşlerin ele alındığı yazıda biçimle ilgili bir durumun bulunmayışı iki sebeple açıklanabilir: Birincisi Ecevit'in bu yazıyı bilinçli bir poetika yazısı olarak kaleme almayışındandır. Yazının amacını ve buna rağmen yazının poetika sayılmasının sebeplerini daha önce izah etmiştik. Bu noktada da Ecevit yazıda şiirin diğer unsurlarına daha fazla yöneldiğini söylemek mümkündür.

İkinci sebep ise Ecevit'in nazım şekli konusunu çok önemsemeyişidir. Şiiri zaten "Bir düşünme yöntemi" olarak gören, düşüncenin özgürlüğüne ve sınırsızlığına inanan sanatçının kendisini nazım biçiminin kurallarıyla sınırlama ihtimalinden uzak tutması

¹⁷⁴ Karaca, Alâattin, a.g.e, s.462

¹⁷⁵ Sazyek, Hakan, **Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Garip Hareketi**, Akçağ Yayınları, 3.b, 2006, Ankara, s.260

anlaşılabilir bir olgudur. Özgün bir şiir tanımına sahip olan Ecevit bu noktada nazım biçimini çok önemsememiştir. Ancak bu da sanatçının şiir sanatının iç dinamiklerinden taviz vereceği anlamına gelmemektedir. Nazım şeklini serbest bir şekilde kursa da şiirin diğer biçimsel özelliklerine büyük bir özen göstermiştir.¹⁷⁶

Bunların yanında Bülent Ecevit'in hece ölçüsüyle yazdığı şiirler yok değildir. Ayrıca ölçüsüz dörtlükler halinde yazılmış şiirlerin sayısı da dikkate değer bir noktadadır. Bu durum da bizi Ecevit'in ikinci şiir kaynağına götürmektedir. Türk halk şiirini oldukça seven sanatçı özümseme yoluyla içeriksel olarak faydalandığı halk şiirinden zaman zaman nazım biçimi bakımından da faydalanmıştır. Hece ölçüsüyle yazılmış şiirlerde veya ölçüsüz dörtlükler halinde yazılmış şiirlerin içeriğine buna dair izleklere rastlamak da mümkündür. Ancak Ecevit, kitabının sonuna aldığı ve edebi değeri oldukça tartışmalı olan "Demokratik Solda Türküler" bölümündeki şiirleri haricinde hiçbir şiirinde halk edebiyatı nazım şekillerini bire bir taklit etmemiştir. Ölçülü şiire düşman olmadığını her seferinde belli eden sanatçı¹⁷⁷ kendisini bundan bir miktar uzak tutmuştur.

Kafiye konusunda ise Ecevit Garip Akımı ile taban tabana zıttır. Garip şiiri bilindiği gibi ölçü gibi kafiyeye de karşıydı. Ancak Garip şiirini dört evreye ayıran Hakan Sazyek, son evrelere doğru kafiyeye karşı bir ılımlılaşmaya gidildiğini söyler.¹⁷⁸ Ancak bu kafiyelerin düzenli, özgün ve özenli olduğunu söylemek güçtür. Bülent Ecevit ise serbest nazım biçimi kullanmakla birlikte kafiyeyi her zaman şiirin bir parçası olarak görmüş ve hemen hemen her şiirinde kafiye kullanmıştır. Ayrıca bu kafiyeler son derece özgündür. Kafiyenin şiirine göre düzeni tam kestirilmemekle birlikte son derece özenle kullanıldığı da şiirlerde ortaya çıkan önemli bir ayrıntıdır. Bu durum ayrıca Ecevit'in şiir sanatının iç dinamiklerinden taviz vermediği tezine de önemli bir kanıttır.

Ecevit'in dize konusundaki tutumu ise Garip şairlerine benzer. Çoğunlukla kısa dizeleri tercih eden sanatçı gerektiğinde bir veya iki kelimelik dizeler kurmaktan çekinmemiştir. Uzun dizeleri daha çok detansı şiirlerinde kullanmayı tercih eden sanatçının ilk dönem şiirlerinde dizelerin bir miktar daha uzun olduğu ve sanat yaşamı olgunlaştıkça dizelerini kısalttığı gözlemlenir. Şiir uzunluğunda ise "Robot" ve "Bir Savaş Ardı Destanı" gibi uzun şiirlere de rastlanmakla birlikte bunların sayısının daha az olduğu görülebilir.

¹⁷⁶ Bu durum ileride daha detaylı incelenecektir.

¹⁷⁷ Yaşasın Edebiyat Dergisi, 5.Sayı, Mart 1998, s.11

¹⁷⁸ Sazyek, Hakan, **Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Garip Hareketi**, Akçağ Yayınları, 3.b, 2006, Ankara, s.274

Ecevit şiiri bir düşünce yöntemi olarak gördüğü için düşüncesiyle birlikte gelen şiirsel ilhamı kaçırmamış ve –istisnaları olmakla birlikte- görece kısa şiirler yazmıştır.

Bütün bunların yanında Ecevit'in değişik nazım şekilleri denediğine dair bir kanıt da şiir kitabının sonlarına aldığı “*haiku*” larıdır. “*Haiku*” yu *olabildiğinde az sözcükle çok şey anlatan özgün bir Japon şiir türü* olarak tanımlayan Ecevit, 1947 tarihli beş adet “*haiku*”yu kitabına almıştır.¹⁷⁹ Bahsedilen dönemde bu şiirin türü bile bilinmezken Ecevit'in –bilinçli veya bilinçsiz-¹⁸⁰ bu türü denemesi şiir anlayışını zenginleştirme çabasına bir örnek olarak alınabilir.

Sonuç olarak Bülent Ecevit şiirde nazım şekillerine çok önem vermese de biçimsel unsurlara oldukça bağlıdır. ve Ecevit şiirinin başarısı içerik ve biçimsel öğelerin bir formda eritilmesi noktasında önem kazanır. Özgün bir edebi anlayışı olan Ecevit bu anlayışı uygulamada da göstermiş ve şiirinin değerini ortaya koymuştur.

5.2. Ses ve Ahenk

Şiir sanatı anlamsal yönleriyle olduğu kadar biçimsel yönleriyle de karmaşık bir sanattır. Her ne kadar edebiyatın malzemesinin dil olduğu bilinmekte ve söylenmekte ise de dilin olanaklarının kullanımı dilin kendisinin karmaşıklığı nispetinde karmaşık bir durumdur. Dilin anlamsal yönü yanında sessel yönü de bunu katmerler. Şiir dilinin estetik (bedii) olması da bu yollardan geçer. Şiirin anlamsal (içeriksel) kısmı bir yana şiirin söylenişinin de estetik haz vermesi şiir sanatının ana ilkelerinden biridir. Bu da şiirin müzikle ilişkisini ortaya koyar. Eagleton'a göre “*ses tonu, ritm, ölçü, sözdizimi, ünlü yinelemeleri ve benzerleri yalnızca anlamın taşıyıcısı değil, onun üreticileridir gerçekte.*”¹⁸¹ Bu yüzden “sessel doku” diye tanımlayacağımız yapının özenli kullanımı şiirin hem biçiminin hem de içeriğinin kalitesini ortaya koyar.

Şiir dilindeki ahengi sağlamanın en temel yöntemi kuşkusuz tekrar unsurlarıdır. Kafiye de dahil olmak üzere şiirde yapılan tüm tekrarlamalar tarih boyunca kuşkusuz *sözleri ve metinleri hatırda tutabilme, kalıcılık olanağı sağlama ve oluşturduğu melodi*

¹⁷⁹Ecevit, Bülent, a.g.e, 2009, s.181

¹⁸⁰ Geleneksel haiku hece sayıları 5-7-5 şeklinde olan üç mısradan yazılırken Ecevit bunu önemsememiş, dört-beş mısra halinde yazdığı şiirlere haiku demiştir. Ama yazdığı şiirler Ecevit'in kendi haiku tanımıyla tutarlıdır.

¹⁸¹ Eagleton, Terry, a.g.e, s.109

*nedeniyle insana zevk verme gibi özelliklerden kaynaklanmaktadır.*¹⁸² Bu noktada tekrar unsurları şiir sanatının oluşumundan beri şiirle birlikte ve şiirin sözle (anlamla) birlikte sese de dayanması bu birlikteliği değerli kılar.

Bu tekrar unsurları şiirin bütünüyle ilgili olduğundan kabaca şu şekilde tanımlamak mümkündür:

- a) Kafiye: Dize sonlarında meydana gelen ses tekrarı
- b) Redif: Uyaktan sonra gelen anlamlı ses tekrarı
- c) Ses Tekrarı (Aliterasyon/Asonans) : Şiirin bir parçasında veya tamamında söyleyişte ahenk sağlamak amacıyla bir veya birden çok sesin (vokal veya konsonant) tekrar edilmesi
- d) Biçimbirim, kelime, kelime grubu veya dize tekrarları: Şiirin bir parçasında ya da bütününde ahenk sağlamak amacıyla bir biçimbirimin, kelimenin, kelime grubunun veya dizenin tekrar edilmesi

Bir şair olarak Bülent Ecevit'in şiirinde ise ses ve ahengin önemli bir yer tuttuğunu gözlemek hiç de zor değildir. Yukarıda verdiğimiz ahenk unsurlarının tamamını şiirinde verimli bir şekilde kullanan sanatçı, şiirin sadece anlamsal yönüyle değil sessel yönüyle de ilgilendiğini böylece belli eder. Ölçüye olmasa da kafiyeye sıkı sıkıya bağlı olan sanatçı, ahengi kafiyeye sınırlı tutmamış ve tekrar unsurlarını –özellikle kelime bazında- oldukça sık kullanmış, hatta kimi zaman şiirlerini bu kelime tekrarlarının üzerine kurmuştu

5.2.1. Kafiye

Ecevit'in kafiye unsuruna çokça önem verdiğini daha önce belirtmiştik. Öyle ki Ecevit'in şiirleri içinde kafiyenin bulunmadığı bir şiir bulmak kabil değildir. Bunların yanında şiirlere dikkat edildiğinde birçok şiirde Ecevit'in şiirini kurarken özgün kafiye arayışına girdiği ve bunu çoğu zaman başardığı gözlenir. Halk şiirinden çokça yararlandığı halde halk şiirinin kalıplaşmış kafiyelerine itibar etmeyen sanatçı daha çok şiirin anlamsal bütünlüğü dahilinde sesçe zengin ve şiirin coşkusunu veya lirizmini arttıracak kafiyeler kullanmıştır. Bu noktada Doğan Aksan'ın kafiyenin kuruluşu ve kullanılışı bakımından

¹⁸² Aksan, Doğan, a.g.e, s.203

“beklenmedik uyak” adını verdiği¹⁸³ kafiyelere Ecevit’in şiirinde çokça rastlanıldığı görülmektedir.¹⁸⁴

“Yasa” şiirinde geçen;

“elmalarda diş izi

*senindir bu **dişlem***

yapıldı hanene

*gereken **işlem**”¹⁸⁵*

mısralarında geçen kafiye bu özgünlüğü göstermesi bakımından önemlidir. Türkçede “dişle-“ şeklinde bir fiil olmasına rağmen “dişlem” sözcüğü yoktur. Ancak sanatçı burada Türkçenin dilbilgisel özellikleri dahilinde yeni bir kelime yaratarak kafiyesini bunun üzerine kurmuştur. Bu belki şiir sanatının iç dinamiklerince “sapma” olarak nitelendirilebilecekse de okuyucu nezdinde şiirin bütünlüğü ve metaforların tamamlayıcılığı sayesinde hiçbir anlamsal şüpheyeye mahal bırakmaması bakımından bu nitelemeden bir nebze de olsa uzaktır. Bunun yanında bu kafiyenin şiirin başlangıcında yer alması okuyucunun bu kafiyeyle dikkat çekmesini ve şiire hazırlayarak şiire daha heyecanlı olarak devam etmesini sağlamıştır.

Yine çok bilinen “Takalar” şiirindeki;

“takalar geçiyor allı yeşilli

*takalar geçiyor dümenleri **lazlı***

*takalar geçiyor en **nazlı***

¹⁸³ Aksan, Doğan, a.g.e, s.191

¹⁸⁴ Halk şiirinin biçimsel özelliklerini bire bir taklit olan ve şiir dışı amaç güttüğü için araştırmamızın kapsamı dışında görülen “Demokratik Solda Türküler” isimli bölümdeki üç şiirde kalıplaşmış kafiyeler gözlenmektedir. Ancak gösterdiğimiz gerekçelerle bu şiirleri tasnif ve incelememize almadık.

¹⁸⁵ Ecevit, Bülent, a.g.e, 2009, s.75

*yelkenlilerden de güzel*¹⁸⁶

bir başka beklenmedik kafiye örneğidir. “nazlı” gibi çok kullanılan bir kelimeye karşılık “lazlı” gibi şiirin metafor yapısına oldukça uygun ancak etnik unsura dayanan ve yapım ekiyle türetilen bir kelimenin getirilmesi oldukça şaşırtıcıdır. Sanatçı yine bu şaşırtıcılıktan faydalanır ve okuyucusunu şiirine hazırlar.

Bülent Ecevit şiirinde özgün ve beklenmedik kafiyelerin örneği oldukça fazladır. Bu da sanatçının şiirini kurarken kafiyeye olmazsa olmaz olarak aldığı ve şiirinin işlevliğini arttırması bakımından kafiyeli kelimelere önemli görevler yüklediğini bize düşündürür.

5.2.2. Redif

Bülent Ecevit, redif kavramına çok itibar eden bir şair değildir. Şiirlerinde redif görülmekle birlikte bunların herhangi bir özenli kullanımından bahsetmek güçtür. Redifler çoğu zaman ek şeklindedir. Kelime olarak redif de görülmekle birlikte sanatçının bunu tekrar unsuru olarak ele aldığını söylemek daha yerindedir. Çünkü tekrar edilen kelimenin dize başında, dize ortasında ya da dize sonunda görülmesi olasıdır. Redifin tanımı dize sonunda ve kafiyeden sonra gelmesi ilkelerine bağlı olarak bu kelimelerin redif olarak değil de tekrar unsuru olarak nitelendirilmesi daha yerindedir.

5.2.3. Ses Tekrarı

Şiir terminolojisinde konsonant için *aliterasyon*, vokal içinse *asonans* olarak ifade edilen ses tekrarı, şiirde biçimsel uyumu yakalamanın yanında ritmi sağlamanın en önemli yollarından biridir. Şiirimizin her döneminde çokça görülen ve birçok şairin önem vererek şiirinde kullandığı bu unsurun biçimsel özellikleri yanında anlamsal işlevinin de bulunduğu tartışılmıştır.¹⁸⁷ Bu konuda önemli iddialar olsa da net bir görüşe varılmamış olmakla birlikte ses tekrarı bu konuyla öneminden pek bir şey kaybetmemiştir. Çünkü şiirimizin ritmi ve uyumu sağlama konusunda tarih içinde ölçüden feragat etmesi, tekrar unsurlarına

¹⁸⁶ Ecevit, Bülent, a.g.e, 2009, s.125

¹⁸⁷ Daha fazla bilgi için bkz: Aksan, Doğan, a.g.e, 207

–Garip şiiri dışında- bir miktar daha fazla rağbet etmesine yol açmıştır. Ölünün gelenek çerçevesinde bir zaruret olmaktan çıkararak bir tercih haline gelmesi şiirin diğer biçimsel unsurlarının önünü daha fazla açmıştır.

Vakit vakit bu ses tekrarlarının önemini daha nesnel bir şekilde kanıtlamak için şiirlerin ses (harf) değerleri sayılmış ve listeleme yöntemleriyle bu durum daha açık bir şekilde gösterilmiştir. Bu yöntem son derece değerli ve doğru olsa da yerinde kullanılmış ses tekrarları şiiri okurken (veya söylerken) okuyucu nezdinde zaten dikkat çekici olur. Dikkatli ve profesyonel bir okuyucu ses tekrarıyla gelen uyuma hiçbir zaman kayıtsız kalmaz. Ritim ve ses tekrarı konusuna edebiyatımızın daha önceki geleneklerinin de önem vermiş olması yeni şiirimizde bu konunun önünü açar ve kullanım olanaklarını arttırır.

Ölçüye rağbet etmeyen bir şair olarak Bülent Ecevit, şiirde sesin öneminin farkında olan bir şair olarak bu konuya oldukça önem vermiştir. Kelimelerini sadece anlamsal yönden değil, bu yönden de düşünerek özenle seçen sanatçı ses tekrarlarını da oldukça yoğun bir şekilde kullanmıştır. Yer yer ses tekrarlarını kafiyeleriyle birleştiren Ecevit, şiirin bütüncüllüğünü her daim göz önünde bulundurduğu için tekrarda ses, biçimbirim, kelime veya mısra ayrımı gözetmez. Buna rağmen bütüne baktığımızda her tekrarın yerinde kullanımı şiirin uyumunun bütüne yansımısını sağlar. Ses tekrarının anlama etkisi ise muğlak olduğu için bu konuda yorum yapmak imkansız değilse de zordur.

“Tapusuz Memet” şiiri ses tekrarının bütüne yansımaları bakımından önemli bir örnek teşkil eder.

“doğmuşmuşun da

insanmışın da

yurttaşmışın da

Durmuşun oğlu Memetmişin

geç hemşerim geç

bunlarla kendini

*adam saydıramazsın*¹⁸⁸

Burada ve şiirin tamamında tekrar eden “Ş” konsonantının tekrarı şiirin biçimsel olarak ana gövdesini oluşturur. Şiir, ölçülü ve kafiyeli olmasına karşın redifte ve redif dışı tekrar eden konsonantın verdiği ritim ve uyum şiirin bütününe yayılır. Öyle ki şiire ismini veren karakterin isminin Durmuş olması da doğrudan bunun için seçilmiş gibidir. “M” gibi diğer konsonantların tekrarına da rastlanılsa dahi “Ş” sesinin tekrarı sesin ötümsüz olmasından dolayı daha çok dikkat çeker. Sanatçı kafiye ve rediflerle bezediği şiirine bu ses tekrarını da vererek son derece başarılı bir ritim yakalamıştır.

Ayrıca şiirin ana teması göz önünde bulundurularak bahsolunan “Ş” sesi “şşş” susma uyarısıyla ilişkilendirilebilir. Birey özelindeki toplumsal sorunlara sistemin vereceği susma tepkisi olarak bu sesin alınabileceği yorumu yapılsa da bunun bir tutarlı bir yorum olarak kalıp kanıtlanamayacağı unutulmamalıdır.

Yine çokça atıf yaptığımız “Taka” şiiri bu konuda da önemli bir örneği içinde barındırır.

*“takalar geçiyor yükle yürekle
takalar geçiyor emekle dolu
günlük güneşlik kıyılardan kopmuş
denizlerde Anadolu”*¹⁸⁹

Burada ise baskın olarak “K” konsonantının tekrarı söz konusudur. Şiirin ana motifi “taka” olduğu için sanatçının bu konsonantı bu yüzden kullanmış olması olasıdır. Ayrıca Karadeniz’de kullanılan küçük tekne olarak tanımlanan “taka” isimli aracın fonetik

¹⁸⁸ Ecevit, Bülent, a.g.e, 2009, s.122

¹⁸⁹ Ecevit, Bülent, a.g.e, 2009, s.125

yapısının o aracın sesine de benzemesi sanatçının bu tarz bir ritim kurmuş olabileceğini düşündürür.

5.2.4. Biçimbirim, Kelime, Kelime Grubu veya Dize Tekrarları

Şiirde tekrar unsuru okuyucunun karşısına her şekilde çıkabilir. Bu tekrarlar yukarıda bahsettiğimiz şekliyle ses tekrarı veya kategorik olarak kafiye şeklinde olsa da tekrar unsuru bunlarla sınırlı değildir. Sanatçı dil bilgisel boyutuna bakılmaksızın herhangi bir dil unsurunu (biçimbirim, kelime, kelime grubu ya da cümle) şiirin herhangi bir yerinde yaratıcılığı ve yeteneği ölçüsünde tekrar edebilir. Bu durum ahenk sağlamaya katkı sağladığı gibi şiirin o unsur üzerine kurulduğu izlenimini okuyucuya verebilir.

Bu durum Türk şiir geleneğinde en başından beri kullanılmakta olan bir tavidir. Gerek Divan şiirinde gerekse tekrar sanatı veya bentlerle kurulan biçimlerdeki nakaratlarla, gerekse Halk şiirinde nakarat veya kavuştak denilen unsurlarla bu durumun çokça kullanılması Cumhuriyet dönemi Türk şiirinde bu durumun kullanılmasını yaygınlaştırır. Bu yüzden belli dil bilgisel unsurların (çoğunlukla dizelerin) şiirde tekrar edilmesi Türk şiir geleneğinde şaşırtıcı bir durum değildir.

Bülent Ecevit'te bu tekrar unsurlarının tamamını görmek mümkündür. Ses tekrarlarını ve kafiyeleri ustaca kullanan sanatçı, belli dil bilgisel unsurları şiirlerinde yer yer tekrar etmiş ve bunu hem biçimsek işlev (ahenk) hem de anlamsal işlev olarak başarılı bir şekilde kullanmıştır. Yer yer şiirini kullandığı dilbilgisi kalıbına uygun olarak kuran Bülent Ecevit, bu noktada şiirinde anlatmak istediği noktaya bu şekilde dikkat çekmiş ve söyleyişi anlama uydurmuştur.

“Sonra” şiirindeki bölümde kullandığı kelime tekrarı buna uygun bir örnektir.

“boş mu versem tanrılığı

bir başıma otursam

ne ateş ne hava ne su

ne en ne boy

ne Habil ne Kabil

ne soy

ne ben ne tanrı”¹⁹⁰

Daha önce açıklandığı şekliyle tasavvuf temasına sahip olan şiir Tanrı ile birey arasındaki yapay ikiliğin kaldırılması sorunsalını işler. Bu noktada sanatçı bu ikiliği sağlayan unsurların bir kısmını sıralayarak adeta Husserl’in fenomenolojik yöntemiyle parantez alır ve öze ulaşmayı amaçlar. Bunu yaparken de dilbilgisel olarak “ne” kelimesinin Türkçedeki zengin anlamlarını kullanarak şiirine işlerlik kazandırmıştır. Bu noktada bahsedilen “ne” kelimesini kendisinin ardından gelen bütün motifleri bir bakıma önemsizleştirir. Bu önemsizleşmeden de hak edene önem kazandırılması sağlanır.

Bireyin içsel dünyasını sanatsal motiflerle anlatıp buradan felsefi bir sonuca ulaşmayı hedefleyen “İnsan” şiiri ise tekrarların çeşitli ve yoğun olması sebebiyle söz etmeye değerdir.

“elbette senden güzel olacaktı

çizdiğin resim

yaptığın heykel

senden büyük olacaktı

senden yakışıklı

elbette senden doğru söyleyecekti

yazdığın şiir

elbette senden çok duyacaktı

söylediğin türkü

¹⁹⁰ Ecevit, Bülent, a.g.e, 2009, s.48

sen olduğundan büyüksün

sen olduğundan iyisin

sen olduğundan güzel”¹⁹¹

Burada şiirin kendisi gibi tekrarları da iki bölümde incelemek mümkündür. Birinci bölümde, diğer bir ifadeyle sebep bölümünde “elbette senden” kelime grubunun tekrarı söz konusudur ve bunların hepsi güzel sanatlarla ilgili motiflere bağlanmaktadır. Buradan bir felsefi fikir çıkartan sanatçı, ulaştığı sonucu şiirinin ikinci bölümünde yine tekrarlarla açıklar. Buradaki üç önemli sıfatı (büyük, iyi, güzel) insana yakıştıran Ecevit bu vasıfları da aynı insana yüklediği için aynı kalıpla sunar.

Dize tekrarının en belirgin olduğu örnek ise ünlü “Türk-Yunan Şiiri” olarak karşımıza çıkar. Şiiri aynı iki dizeyle başlayıp bitiren sanatçı şiirde vermek istediği mesajı hiç gizlemeden okuyucunun önüne başta ve sonda koyar.

“sıla derdine düşünce anlarsın

yunanlıyla kardeş olduğunu

bir rum şarkısı duyunca gör

gurbet elde İstanbul çocuğunu

(...)

önce bir kahkaha çalınır kulağına

sonra rum şiveli türkçeler

o Boğazdan söz eder

¹⁹¹ Ecevit, Bülent, a.g.e, 2009, s.79

sen rakıyı hatırlarsın

yunanlıyla kardeş olduğunu

sıla derdine düşünce anlarsın”¹⁹²

Burada şiirin bu iki dize üzerine kurulduğu son derece açıktır. ve sanatçı başlangıç noktasında mesajının sebeplerini verirken ulaştığı sonucun sağlamlığını bize hissettirmek ister gibidir. Dizelerin başta ve sonda yerlerinin farklı, diğer bir deyişle simetrik olması dikkat çekicidir. Bu da şiirin artzamanlı ahenk düzeniyle ilgilidir. Çünkü bu dizelerin bağlandığı dizeler bunlara göre kafiyelenir. Yani burada Ecevit dizelerin yerlerini de simetrik olarak kurarak şiirine bu şekilde bir işlerlik de kazandırmıştır.

6. BÜLENT ECEVİT’İN DİL ANLAYIŞI

Şiirin ana malzemesinin dil olduğu şiir sanatı üzerine çalışan birçok araştırmacı tarafından uzlaşmış bir önermedir. Yani şiir sessel ve anlamsal değeri olan belli biçimbirimlerin belli bir dilin dilbilgisi kurallarına göre dizilişle oluşur. Ancak burada şiirin oluştuğu dilin, dillerin bütüncül anlamda içinde barındırdığı işlevlerden farklı bir işlevde kullanıldığına dikkat etmek gerekir.¹⁹³ Sanatçı bu şiirsel dili şiir sanatının binyıllardır üzerine kafa yorulan iç dinamiklerinden bir şekilde yararlanarak kurar.¹⁹⁴ Bu iç dinamikler diye adlandırdığımız yoğun kurallar ve gelenekler bütününden istediğini alıp kullanmakta özgür olan sanatçı şiir dilinin etkisi ve özgünlüğüyle doğru orantılı olarak şiirini başarıyla kavuşturur. Ancak her ne koşulda olursa olsun edebi eser yazan her sanatçıdan eser verdiği dile her yönüyle hakim olması, dilinin olanaklarını sonuna kadar kullanması, hatta yer yer dilinin olanaklarını zorlaması beklenir.

Bir şair olarak Bülent Ecevit’in ise dil anlayışı siyasetçi olması nedeniyle bir kat daha önem kazanır. Bilinmelidir ki Ecevit ömrü boyunca dil kavramının çok önemli olduğu

¹⁹² Ecevit, Bülent, a.g.e, 2009, s.112

¹⁹³ Aksan, Doğan, a.g.e, s.24

¹⁹⁴ Daha fazla bilgi için bkz: Eagleton, Terry, **Şiir Nasıl Okunur**, Agora Kitaplığı, 1.b, 2011, İstanbul, Aksan, Doğan, **Şiir Dili ve Türk Şiir Dili**, Bilgi Yayınevi, 7.b, 2013, Ankara, Sazyek, Hakan, **Şiir Dili ve Lirizm**, Sombahar, S.8, Kasım-Aralık 1991, s.3-5.

alanlarla (şiir, siyaset, gazetecilik) uğraşmış ve bu bütün alanlarda dil bilincini her zaman diri tutmuştur. Öyle ki Ecevit'in siyasette dili, yani Türkçeyi her zaman özenli ve sanatsala yakın derecede güzel kullanması her zaman vurgu yapılan yönlerinden biri olmuştur.¹⁹⁵ Siyasi hayatında kullandığı Türkçe gerek demeçlerinde gerekse konuşmalarında her zaman dikkat çekmiştir.

Bütün bunların kökeninde Bülent Ecevit'in sahip olduğu dil anlayışı yatar. Daha önce de belirtildiği gibi Bülent Ecevit, 1956 yılında 801 üye numarasıyla Türk Dil Kurumu'na üye olmuş ve bundan önce de 1953 yılından itibaren muhtelif zamanlarda TDK'nın yayın organı olan Türk Dili dergisinde yazılar yazmıştır. Bu yazıların içeriği ilk tarihlerde İngiliz ve Amerikan edebiyatındaki güncel konularla ilgilidir. Bununla birlikte Demokrat Parti ve ardından gelen Milli Birlik Komitesi'nin dil politikalarını şiddetle eleştirdiği yazılar da bulunmaktadır.¹⁹⁶

Bülent Ecevit'in dil konusundaki görüşlerini ise 1978 yılındaki 16. Türk Dil Kurultayı'nda konuşma olarak yaptığı ve Türk Dili dergisinin 325.sayısında metin olarak yayınlanan "Gelişen Türkçe" isimli yazısında buluyoruz. 1932 yılında temeli atılan Dil Devrimi'ni TDK'nın sahiplenmesi ve kitleselleştirmeye çalışmasıyla oluşan "Öz Türkçe" akımının sıkı bir savunucusu olan Bülent Ecevit, bu akımı benimsemesinin nedenlerini ve bununla birlikte şekillenen dil anlayışını genel bir çerçevede bu yazıda açıklar. Başbakan sıfatıyla yapılmış bir konuşma olarak Türk dil politikasının o dönem belirlenmesinde büyük önem taşıyan yazı, içeriğinin vatandaşları da (özellikle öğretmen ve öğrencileri) ilgilendirdiği gayesiyle metin olarak dergide basılmıştır. ve yazıda Ecevit'in siyasetçi sorumluluğunu ve sanatçı duyarlılığını aynı anda görmek mümkündür.

"Terim ve sözcük üretme bakımından Türkçe sınırsız olanakları bulunan bir dildir. Türkçe ve Türkçenin olanakları bilinçli bir biçimde değerlendirilirse, dilimizle en karmaşık sorunlar bile kolaylıkla anlatılabilir. Üstelik Türkçe terimlerde köken hiç bozulmadan pırıl pırıl durur ve terimin anlamını aydınlatır. O nedenle bilimsel terimleri, uzmanlık terimlerini Türkçemizde çoğu kez ayrı ayrı öğrenmek bile gerekmez. Pırıl pırıl duran kökenin ışığından terimin anlamı kendiliğinden aydınlığa kavuşur. Bu aydınlığın

¹⁹⁵ Özgenç, İnci Örkün, **İmajın Oluşumu ve Değişiminde Basının Etkileri: Bülent Ecevit Örneği**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2006, s.91

¹⁹⁶ Örnek Olarak Bkz: Nesiller Arasında Açılan Uçurum, S.16, s.238,1953, Atatürk'ün Vakfına Dokunulamaz, S.122, s.110,1961

sağlanamadığı durumlarda terim türetmede başarılı olunamamış demektir. O durumda eksikliği dilimizin kendinde aramak, terimi daha çok işleme yolunda çaba göstermek demektir.

Türkçeyi özleştirmede bir amaç anlamayı, öğrenmeyi, düşünmeyi kolaylaştırmak olmalıdır. Şimdiden bu yönde büyük yol alındığına inanıyorum”¹⁹⁷

Bu cümleler ilk bakışta şiirle ilgili görünmese de Ecevit’in bütüncül kişiliğindeki dil anlayışını göstermesi bakımından önemlidir. Ayrıca bu anlayış Ecevit’in şiir diline de doğrudan yansımıştır. TDK tarafından Türkçede yerleşik bulunan yabancı kökenli sözcüklere karşılık olarak gösterilen sözcükleri Ecevit hemen benimsemiş ve kullanmaya başlamıştır. Öyle ki bazı sözcükleri Ecevit’in demeç, konuşma ve eserlerinde tavizsiz ve sık kullanması bu sözcüklerin Türkçe içinde yerleşiklik ve işlerlik kazanmasına yardımcı olmuştur. (Ör: ivedi, gereksinim, anımsamak, kaygı) Bunun yanında Ecevit’in “şair” sözcüğünü kullanmayıp “ozan” sözcüğünü kullanması dikkat çekicidir.

Ecevit’in şiirlerinde kullandığı dil de yukarıda bahsedilen tezlerle tamamen tutarlıdır. Şiirlerini büyük çoğunlukla sade Türkçeyle yazan Ecevit her zaman Türkçenin dilbilgisi kurallarına sadık kalmış, Türkçenin olanakları ölçüsünde sözdizimi oynamalarıyla şiirsel dilini oluşturmuştur. İstanbul Türkçesine her zaman bağlı kalan şairin az sayıda halk söyleyişine başvurduğu şiirler vardır. (Ör: Tapusuz Memet, Bir Cudi Öyküsü) Özel isimler dışında yabancı sözcüklerin neredeyse hiç kullanılmadığı şiir dilinde şiirsel olarak dilbilgisel sapmanın da örneği görülmez. Ecevit kelimeleri okurun anlamakta zorlanmayacağı çağrışım değerleri dışında sözcükleri her zaman ilk anlamlarıyla kullanan bir şairdir. Şiirinin gücünü biçim ya da anlam oyunlarında aramak yerine öz Türkçe ve sade dilde aramayı tercih eder.

*“Çağdaş Türk yazını, yeni sözcüklerin terimlerin bir tür deney alanıdır. Çağdaş Türk ozanları ise, yeni türetilen sözcüklerin başarılı ve titiz kuyumcuları olmuşlar, bu yeni türetilen sözcükleri dilimizin anlatım düzeninde yerli yerine oturtmuşlardır.”*¹⁹⁸

¹⁹⁷ Ecevit, Bülent, **Gelişen Türkçe**, Türk Dili, S.325, Ekim 1978, s.445

¹⁹⁸ Ecevit, Bülent, a.g.m, s.446

Bülent Ecevit burada tam da dediğini uygulamış, eserlerde öz Türkçe sözcüklerin kullanımını konusuna kendince katkı vermiştir.

Yaşamının ileri yıllarında Ecevit, eserlerinde virgül kullanmamakla eleştirilmiş olduğundan 1997 yılında yayınladığı “Bir Şeyler Olacak Yarın” isimli kitabında “Neden Virgülsüz” isimli kısa bir yazıyla bu konuya açıklık getirir. Burada Türkçenin olanaklarının genişliğini vurgulayan sanatçı, gerekirse cümlede sözcüklerin yerlerini değiştirilerek bütüncül anlamların değişeceğini öne sürer.¹⁹⁹ Gerçekten de 1990’lı yıllardan sonra Ecevit’in yazdığı eserlerde virgül yoktur. Bu şiirde bir sorun oluşturmamakla birlikte düz yazıda iyice göze çarpar. Ancak bu durumun çokça tartışılmaması ve Ecevit dışında bu tavra kimsenin rağbet etmemesi sebebiyle bu durum da Ecevit’in son yıllarda yazdığı eserlerle sınırlı kalmıştır.

7. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bülent Ecevit, sanat yaşamına 1940’lı yılların ortalarında başlayan bir sanatçı olarak Türk şiir hayatının birçok tartışmasından sonra görece özgür bir ortamında ilk eserlerini vermiştir. Bu durum sanatçının özgünlüğünü bozmasa da avangard bir yaklaşıma sürüklemeyiz. Biçimin ve içeriğin çeşitli yönlerinin büyük oranda oturduğu bir çağdan sonra kendisinden önceki devirlerin memleketçi ve mistik yaklaşımlarını çeşitli metinlerde kullanarak Garip şiirinin kafiyeye dışındaki biçimsel özelliklerini kendinde toplayan sanatçı, özellikle şiirde özgün kafiyeye sıkı sıkıya sarılarak kendi şiir düzlemini bu şekilde bulmuştur. İçerik olarak da İngiliz ve Amerikan şairleri ile (özellikle T. S. Eliot, Dylan Thomas, Ezra Pound) klasik ve modern Hint metinlerinden beslenerek oluşturduğu anlayış birçok şiirinde göze çarpmaktadır.

Tema zenginliğine önem veren şair birçok değişik temayı şiirinde ustalıkla kullanmayı başarmıştır. Önceleri şiirinde içsel tema ve konuları tercih eden sanatçı, siyasi hayatının başlamasıyla geliştirdiği gözlem gücünü şiirine doğrudan yansıtmıştır. Bu da sanatçının

¹⁹⁹ Ecevit, Bülent, **Elele Büyüttük Sevgiyi**, 1.b, DSP Genel Merkezi Yayınları, 1997, Ankara, s.187

şiiirini zenginleştirmiştir. Bu temalara ait şiiirlerin bütün şiiirler içinde bulunması noktasında bütüncül olarak bakıldığında bir uyumsuzluk gözlenmez. Çünkü şiiiri “bir düşünme yöntemi” olarak ele alan sanatçı, bu düşünme yöntemini başından beri bütün şiiirlerine yansıtmıştır.

Bülent Ecevit’i şair olarak önemli kılan bir diğer nokta poetika sahibi bir şair olmasıdır. Her ne kadar poetika olma amacıyla yazılmasa da kitabına önsöz niyetiyle yazılan “Niçin Şiiir” isimli yazı, Ecevit’in sanat ve şiiir anlayışını detaylı olarak açıklaması ve şiiirler ilgili temel sorunlara eğilmesi bakımından önemlidir ve poetika tanımlamasını rahatlıkla karşılayabilir. Bu noktada Ecevit’in şiiirini tanımladığı “düşünme yöntemi” nitelmesi şiiir tarihimiz açısından özgündür ve önemlidir. Ayrıca bu tanımlama Ecevit’in şiiirini incelenmesinde kesinlikle göz önünde bulundurulması gereken bir bakış açısidir. Böylece sanatçının şiiirindeki bakış açıları ve konu zenginliği de biyografiyi göz ardı etmemek kaydıyla açıklanabilir.

Yukarıda belirttiğimiz gibi şiiiri “bir düşünme” yöntemi olarak ele alması Bülent Ecevit şiiirinin düşünce ağırlıklı olduğunu düşündürebilir. Ancak burada kastedilen gündelik düşünceden ziyade sanatsal ve felsefi düşüncedir. Çünkü sanatçı düşüncüyü şiiirinin içeriğinde kullandıktan sonra bırakmaz, şiiirinin biçimsel özelliklerine de yansıtır. Bunun yanında, gündelik durumlardan ilham alan şiiirlerde de Ecevit, bir şekilde bu durumlara felsefi bir temel getirmeyi başarmıştır.

Şiiirini çok zengin kaynaklarla besleyen sanatçının yabancı kaynaklara hakimiyeti kadar yerli kaynaklara hakimiyeti de oldukça dikkat çeker. Türk şiiirini iyi bilen Ecevit, divan şiiirine uzak olmasa da halk şiiirine daha yakındır. Bunun sebebi halk şiiirine dilsel olarak duyduğu yakınlık ve özellikle tasavvufi halk şiiirindeki düşünce sisteminin kendisine yakın gelmesidir. Bu yakınlığı sanatçının şiiirlerinde çokça görmek mümkündür. Felsefe ve tasavvuf temalı şiiirlerinde Hint mistisizmi kadar Türk tasavvufuna ait izleklere de rastlamak mümkündür. Bunun yanında Ecevit’in tasavvufi olmayan halk şiiirinden de etkilendiği ülke temalı şiiirlerde görülür.

Bülent Ecevit, Cumhuriyet’in ilk yıllarında başlayan ve Türk Dil Kurumu eliyle peyderpey geliştirilen Türk Dil Devrimi’ni benimsemiş bir kişidir ve devrimin açık destekçisidir. Bu durum kendisinin söze ve dile dayalı eylemlerle uğraşması bakımından oldukça önemlidir. Ecevit’in bütün şiiirlerindeki dil bu sebeple oldukça sade ve bu tavra

uygundur. Türkçe kelimeleri kullanmaya özen gösteren sanatçı mümkün olduğunca kapalı anlatımdan uzak durmuş ve şiirinin anlaşılır olmasına önem vermiştir.

Sanatçının şiiriyle ilgili olarak yapılmış az sayıda değerlendirmede onun “1940 Kuşağı” içinde olduğu vurgulanmıştır. Sanat hayatının başlangıcı ele alındığında bu durum tutarlı olmakla birlikte Bülent Ecevit’i herhangi bir sanat topluluğunun içinde göstermek mümkün değildir. Yalnızca bazı şiirlerinde belli şiir tarz ve akımlarıyla benzerlik kurmak mümkündür. Bu durumu da uzun bir sanat hayatı olan bir sanatçı için doğal karşılamak gerekir. “1940 Kuşağı” nitelemesinin tam bir tanımını yapmak zor olduğundan bu ancak o dönemki ve daha sonra devam eden sosyo-kültürel ve edebi şartlarla açıklanabilir. O yüzden Ecevit’i herhangi bir tasnifin içine oturtmak zordur. Ancak Türk edebiyatının çeşitli sanatçılarıyla kurduğu dostluklar ve eserlerinin edebi camiadaki yankısı Ecevit’in sanatı önemseydiğine ve Ecevit’in sanatçı olarak görüldüğüne delil olarak ortaya konabilir.

Bülent Ecevit’in şiir konusundaki etkinliği yazmayla sınırlı değildir. Şiir yazmanın yanında çeviri ile de Türk şiirine hizmet etmiştir. Hint şairi Tagore’dan çevirdiği “Gitanjali” ve “Avare Kuşlar” ile başlayan çevirmenliği uzun yıllar devam ettirmiş ve T.S Eliot, Ezra Pound, Dylan Thomas, Peter Larkin, David Mallet ve Ruyard Kipling’ten şiir çevirileri yapmıştır. Müstakil şiir olarak yaptığı çeviriler yanında T. S. Eliot’tan çevirdiği manzum tiyatro şeklindeki “Kokteyl Parti” kitap olarak basılmıştır. Seçtiği şiirleri İngilizceden çeviren sanatçı, bir aralık Bengalce de öğrenmiş ve Gitanjali’den belli parçaları kendi dilinden çevirmiştir. Ancak bu durum uzun ömürlü olmamıştır. Özellikle Ruyard Kipling’den çevirdiği “Adam Olmak” isimli şiir en bilinen ve sevilen şiir çevirilerinden biridir. Kitlelerce çok beğenilen şiir adeta Ecevit’in çevirmenliğinin simgesi olmuştur.

Bülent Ecevit’in kamuoyundaki bilinirliği parti lideri ve devlet adamı şeklinde olduğu için sanat yaşamı tamamen bununla ilişkilendirilmiş ve ona “şair başbakan” sıfatı yapılmıştır. Ancak bilinmesi gereken nokta Ecevit’in sanat hayatının siyasi hayatından önce başladığıdır. Sanatın yanında Ecevit’in gazeteci kökenli bir isim olması onun söze, dile ve sanata olan duyarlılığını her zaman etkin tutmuştur. Hayatındaki bu üç alanı kesin çizgilerle ayıran ancak birbirlerinin etkileşimini de koparmayan Ecevit’te bu üç duyarlılık da ömrünün sonuna kadar diri olarak kalmıştır.

Kamuoyundaki Bülent Ecevit algısı sebebiyle şairlik Ecevit'in siyasetçiliğine bir yakıştırma olarak algılanmıştır. Şiirleri ve şairliği gölgede kalan Ecevit'in bu yönünün akademik olarak incelenmesi veya şiirleri üzerine yetkin değerlendirmelerin yapılması göz ardı edilmiştir. Şiirleri derinlemesine ve değişik teoriler yardımıyla incelendiğinde Bülent Ecevit şiirinin gerçek değeri ortaya çıkacak ve Bülent Ecevit, Türk siyasi tarihinde olduğu gibi Türk şiir tarihinde de kendisine önemli bir yer ayrılacaktır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Aksan, Doğan, **Şiir Dili ve Türk Şiir Dili**, Bilgi Yayınevi, 7.b, 2013, Ankara
- Arcayürek, Cüneyt, **Hapishanedeki Ecevit**, 1.b, Bilgi Yayınları, 1986, Ankara
- Bezirci, Asım, **İkinci Yeni Olayı**, Evrensel Basım Yayın, 2.b, 2005, İstanbul
- Bila, Fikret, **Phoenix: Ecevit'in Yeniden Doğuşu**, Doğan Kitapçılık, 1.b, 2001, İstanbul
- Çetingüleç, Mehmet, **Rahşan**, 8.b Sabah Kitapları, İstanbul, 2000,
- Dündar, Can – Akar, Rıdvan, **Ecevit'in Gizli Arşivi**, 2.b, İmge Kitabevi, İstanbul, 2008
- Eagleton, Terry, **Şiir Nasıl Okunur**, Agora Kitaplığı, 1.b, 2011, İstanbul
- Ecevit, Bülent, **Atatürk ve Devrimcilik**, İş Bankası Kültür Yay. 2009, İstanbul
- Ecevit, Bülent, **Bir Şeyler Olacak Yarın**, 2.b, İş Bankası Kültür Yayınları, 2015, İstanbul
- Ecevit, Bülent, **Bu Düzen Değişmelidir**, İş Bankası Kültür Yay. 2009, İstanbul
- Ecevit, Bülent, **Elele büyüttük Sevgiyi**, 1.b, DSP Genel Merkezi Yayınları, 1997, Ankara
- Ecevit, Bülent, **Gelişen Türkçe**, Türk Dili, S.325, Ekim 1978, s.445*
- Ecevit, Bülent, **Helikon**, Gergedan, Temmuz.1988, No:17, s.151-153*
- Ecevit, Bülent, **Savunmam**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2011
- Ecevit, Bülent, **Şiirler**, 1.b, Ajans-Türk Basımevi, 1976, Ankara
- Ecevit, Bülent, **Umut Yılı: 1977**, İş Bankası Kültür Yayınları, 2010, İstanbul
- Eliot, T. S. **Kokteyl Partisi**, çev. Bülent Ecevit, 2.b, Bilgi Yayınevi, 1975, Ankara
- Enginün, İnci, **Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı**, Dergâh Yay, 15.b, İstanbul, 2014,
- Erhat, Azra, **Mitoloji Sözlüğü**, Remzi Kitabevi, 6.b, 1996
- Eroğlu, Ebubekir, **Modern Türk Şiirinin Doğası**, YKY, 1.b, 1993, İstanbul

- Gaytancıoğlu, Kaan, **Politik Liderlik ve Bülent Ecevit**, 1.b, Paradigma Akademi Yayınları, Edirne, 2014
- Hızlan, Doğan, **Ecevit, Osmanlı Tarihini Yazıyor**, Hürriyet, 05.02.2005*
- Karaca, Alâattin, **İkinci Yeni Poetikası**, 3.b, Hece Yayınları, 2013, Ankara
- Kemal, Mehmed, **Ecevit'in Şiirleri**, 1.b, May Yayınevi, 1976, Ankara, s.5
- Kısakürek, Necip Fazıl, **Çile**, 53.b, Büyük Doğu Yayınları, 2004, İstanbul
- Koloğlu, Orhan, **Kim Bu Ecevit?**, 1.b., Boyut Kitapları, İstanbul, 2001
- Kramer, Samuel Noah, **Tarih Sümer'de Başlar**, Kabalcı Yayınevi, 2.b, 2002, İstanbul
- Moran, Berna, **Edebiyat Kuramları ve Eleştiri**, İletişim Yayınları, 24.b, 2009, İstanbul
- Ocak, Ahmet Yaşar, **Türkiye Sosyal Tarihinde İslam'ın Macerası**, 3.b, Timaş Yayınları, 2015, İstanbul
- Okay, Orhan, **Poetika Dersleri**, Dergah Yay. 4.b, 2011, İstanbul
- Yücel, Tahsin, **Yapısalcılık**, 3.b, Can Yayınları, 2015, İstanbul

Makaleler

- Ecevit, Bülent, **Gelişen Türkçe**, Türk Dili, S.325, Ekim 1978, s.445
- Gür, Âlim-Koçakoğlu, Bedia (2009); **"Yeni Türk Edebiyatında Kaynak Olarak Poetika"**, Turkish Studies, Volume 4 /1-I Winter.
- Sazyek, Hakan, **Poetika Kavramı ve Türk Edebiyatında Manzum Poetik Önsözler**, İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü Milletlerarası Türkoloji Kongresi, 12 Kasım 1999
- Sazyek, Hakan, **Poetikanın Bireyselliği ve Biçimleri**, Sombahar, S.11, Mayıs-Haziran 1992, s.3-4.
- Sazyek, Hakan, **Poetikanın Boyutları**, Sombahar, S.5, Mayıs-Haziran 1991, s.67-69.
- Sazyek, Hakan, **Şiir Dili ve Lirizm**, Sombahar, S.8, Kasım-Aralık 1991, s.3-5.

- Yelten, Muhammet, **Edebi Kişiliği Çerçevesinde Bülent Ecevit'in Çanakkale İsimli Şiiri Üzerine**, 3. Uluslararası Gelibolu Sempozyumu, 20-21 Nisan 2012, Çanakkale
- Yücel, Tahsin, **Bir Okuma Denemesi: Pülümür'ün Yaşsız Kadını**, Gösteri, 6 Mayıs 1981

Diğer Kaynaklar

Tezler

- Özgenç, İnci Örkün, **İmajın Oluşumu ve Değişiminde Basının Etkileri: Bülent Ecevit Örneği**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2006

Elektronik Kaynaklar

- <http://www.cnn.com/WORLD/9706/12/fringe/turkey.monster/> (04.04.2017)
- <http://www.nytimes.com/1997/09/24/nyregion/endgame-it-s-all-work-now-for-deep-blue-chess-champ.html?scp=2&sq=deep%20blue%20kasparov%20rematch&st=cse>
[http://www.nytimes.com/1997/05/12/nyregion/swift-and-slashing-computer-topples-kasparov.html?scp=3&sq=deep%20blue%20kasparov%20game%202&st=cse&pagewanted=1\(22.04.2017\)](http://www.nytimes.com/1997/05/12/nyregion/swift-and-slashing-computer-topples-kasparov.html?scp=3&sq=deep%20blue%20kasparov%20game%202&st=cse&pagewanted=1(22.04.2017))

Gazete Koleksiyonları

- Ulus
- Yeni Ulus
- Halkçı
- Dünya
- Hürriyet
- Günaydın

Mülakatlar

- Raşan Ecevit, 12 Temmuz 2016, Raşan-Bülent Ecevit Bilim Kültür ve Sanat Vakfı Yönetim Binası, Ankara

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

TEZ ÇOĞALTMA VE ELEKTRONİK YAYIMLAMA İZİN FORMU

Yazar Adı Soyadı	Gökhan Öztürk
Tez Adı	Bir Şair Olarak Bülent Ecevit
Enstitü	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	Türk Dili Ve Edebiyatı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Tez Danışman(lar)ı	Yard. Doç. Dr. Mustafa Üstünova
Çoğaltma (Fotokopi Çekim) izni	☐ Tezimden fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☒ Tezimin sadece içindekiler, özet, kaynakça ve içeriğinin % 10 bölümünün fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☐ Tezimden fotokopi çekilmesine izin vermiyorum
Yayımlama izni	☐ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin Veriyorum

Hazırlamış olduğum tezimin belirttiğim hususlar dikkate alınarak, fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından hizmete sunulmasına izin verdiğimi beyan ederim.

Tarih :19/09/2017

İmza :

G. Öztürk